

แนวทางพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของ
ผู้ประกอบการการค้าชายแดนไทย - เมียนมา
จังหวัดตาก

โดย

นายประเสริฐ จีงกิจรุ่งโรจน์
ประธานอาวุโสหอการค้าจังหวัดตาก

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 65
ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช 2565 - 2566

หนังสือรับรอง

วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ได้อนุมัติให้เอกสารวิจัยส่วนบุคคล เรื่อง “แนวทางพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการการค้าชายแดนไทย - เมียนมา จังหวัดตาก” ลักษณะวิชา การเศรษฐกิจ ของ นายประเสริฐ จิ่งกิจรุ่งโรจน์ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 65 ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช 2565 - 2566

พลโท

(ชาติชาย ชัยเกษม)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

บทคัดย่อ

เรื่อง แนวทางการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการการค้าชายแดนไทย - เมียนมา จังหวัดตาก

ลักษณะวิชา การเศรษฐกิจ

ผู้วิจัย นายประเสริฐ จิงกิจรุ่งโรจน์ **หลักสูตร** วปอ. รุ่นที่ 65

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการการค้าชายแดนไทย - เมียนมา จังหวัดตาก” มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาสถานการณ์ศักยภาพของผู้ประกอบการการค้าชายแดนไทย - เมียนมา จังหวัดตาก นำมาวิเคราะห์ 2. ปัจจัยที่ส่งผลกระทบและสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อเสนอ 3. แนวทางพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการการค้าชายแดนไทย - เมียนมา จังหวัดตาก โดยเป็นการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร วารสาร งานวิจัย สถิติข้อมูล และการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการจากหอการค้าจังหวัดตากร่วมด้วย เป็นการนำข้อมูลมาตรวจสอบกับแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและการสัมภาษณ์ร่วมกับการพรรณนา ผลการวิจัย พบว่า

ศักยภาพของผู้ประกอบการการค้าชายแดนไทย - เมียนมา จังหวัดตาก ได้แก่

1. จุดแข็ง ผู้ประกอบการมีศักยภาพสูงและเลือกธุรกิจที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค เมียนมาส่วนใหญ่ประกอบธุรกิจการส่งออกสินค้า (อุปโภคบริโภค) สามารถเรียนรู้และเข้าสู่ตลาดได้อย่างรวดเร็ว สามารถนำเอาจุดแข็งของตนเองไปพัฒนาต่อยอดและมีความสัมพันธ์อันดีกับผู้ประกอบการเมียนมา มีการรวมกลุ่มกันอย่างเหนียวแน่น และสามารถยอมรับความเสี่ยงและความล้มเหลวที่อาจจะเกิดขึ้นได้มากกว่าผู้ประกอบการอื่น
2. จุดอ่อน ผู้ประกอบการมีงบประมาณและความสามารถทางการเงินจำกัด ผู้ประกอบการส่วนใหญ่มองว่าภาครัฐไม่มีความจริงจังในการส่งเสริม มีปัญหาอุปสรรคในการค้ามาก มีเครือข่ายจำกัด และเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้จำกัด
3. โอกาส แม่สอด เป็นเมืองยุทธศาสตร์ที่มีความสำคัญ มีจุดผ่านแดนถาวรและมีสะพานเชื่อมโยงตามกฎหมาย มีวัตถุดิบหลากหลาย มีโครงสร้างพื้นฐานขั้นต่ำรองรับ ตั้งอยู่ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ และมีแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวสนับสนุน
4. อุปสรรค กฎหมายและระเบียบยังไม่มีความเป็นสากลและไม่รองรับการปฏิบัติงาน บุคลากรภาครัฐมีจำนวนไม่เพียงพอ ระบบการเงินในประเทศเมียนมา มีข้อจำกัดและไม่ได้รับการยอมรับจากนานาชาติ โครงสร้างพื้นฐานจำกัดและการพัฒนาซ้ำ ผู้ประกอบการขาดการส่งเสริมและพัฒนา และการเสริมสร้างเครือข่ายการค้า เครือข่ายธุรกิจทำได้จำกัด

ส่วนปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการการค้าชายแดน แบ่งออกเป็นปัจจัยภายใน ได้แก่ กฎหมายและระเบียบ บุคลากรและเจ้าหน้าที่ของรัฐ ประสิทธิภาพในการให้บริการ โครงสร้างพื้นฐาน การบริหารจัดการชายแดน การพัฒนาผู้ประกอบการ และการเสริมสร้างเครือข่ายการค้า และมีปัจจัยภายนอก ได้แก่ ความสงบเรียบร้อยในประเทศเมียนมา ระบบการเงินในประเทศเมียนมา ปัจจัยด้านประสิทธิภาพของเจ้าหน้าที่เมียนมา และคู่แข่งจากต่างประเทศ โดยมีแนวทางพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขัน ได้แก่ ผู้ประกอบการควรศึกษากฎระเบียบ การสร้างความสัมพันธ์อันดี การนำเสนอความต้องการข้อมูลเศรษฐกิจ การรวมกลุ่ม และควรนำเอาเทคโนโลยีมาปรับใช้

หน่วยงานภาครัฐ และหอการค้าจังหวัด ควรส่งเสริมผู้ประกอบการให้มีความพร้อม ร่วมมือวางแผน และจัดทำโครงการ และควรเสริมขีดความสามารถของผู้ประกอบการและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ให้มีความรู้ความเข้าใจกฎระเบียบการค้าชายแดนและการใช้สิทธิประโยชน์ทางการค้าระหว่าง ประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน

Abstract

Title	The guideline for competitiveness development of Thailand-Myanmar border trade entrepreneurs, Tak province.	
Field	Economics	
Name	Mr. Prasert Juengkijrunroj	Course NDC Class 65

Research on the guideline for develop the competitive Ability of Thailand-Myanmar border-trade entrepreneurs in Tak province had the objectives to 1. study the potential situation of Thailand-Myanmar border-trade entrepreneurs in Tak Province, to 2. analyze the influencing factors and synthesized data to 3. propose a guideline for improving the competitiveness of trade entrepreneurs. This research involved literature review, journal analysis, research works, statistical data, and interviews with entrepreneurs from the Tak Chamber of Commerce. The data were examined against relevant concepts and theories. Data from documents and interviews were analyzed together with the description.

The research reveals the following key points : 1. Strengths of Thailand-Myanmar Border-trade entrepreneurs in Tak province : High potential and engage in businesses that cater to the demands of Myanmar consumers, mostly in the export of consumer goods. They can adapt quickly to market changes and establish good relationships with Myanmar traders. They exhibit strong unity among themselves and are more willing to take risks and accept failures compared to other traders. 2. Weaknesses; Budget constraints: Traders face budget limitations and financial constraints, resulting in a lack of trust in government support. They encounter challenges in trading and have limited access to information and networks. 3. Opportunities : Mae Sot is a strategically important city with a permanent border crossing and connecting bridges. It offers diverse raw materials, falls within the special economic zone, and has support from educational and tourism sectors. 4. Treats : Inadequate international laws and regulations hinder smooth trading operations, Shortage of government personnel affects service efficiency, Limited infrastructure development and slow progress impact trading activities, Traders' lack of promotion and development and restricted trading networks contribute to their limited capabilities. Factors influencing cross-border traders can be categorized into internal and external factors. Here are the main points : 1. Internal Factors : Laws and regulations, Government personnel, Infrastructure, Border management, Entrepreneur development. External Factors : Political stability in Myanmar, Financial system in Myanmar, Competitors

from other countries. The guidelines for developing competitiveness include entrepreneurs should understand regulations, building relationships, presenting economic requirements, collaborative efforts, technological adaptation, capacity building.

คำนำ

ด้วยสภาพภูมิศาสตร์ชายแดนของประเทศไทยมีการติดต่อและค้าขายระหว่างประเทศมาช้านาน และด้วยประเทศไทยมีความเจริญก้าวหน้าเป็นแหล่งผลิตสินค้าและบริการที่ได้รับการยอมรับจากประเทศเพื่อนบ้าน ทำให้ประเทศไทยสามารถผลิตและส่งออกสินค้าได้จำนวนมาก ส่งผลให้มีมูลค่าการค้าชายแดนสูงและนำความได้เปรียบทางการค้ามาสู่ประเทศไทย โดยเฉพาะบริเวณพื้นที่ชายแดน

จังหวัดตากเป็นจังหวัดชายแดนทางตะวันตกของประเทศไทยติดกับประเทศเมียนมาเป็นจังหวัดประตูการค้าที่สำคัญ โดยเฉพาะอำเภอแม่สอด จังหวัดตากมีการค้าขายและนำเข้าส่งออกสินค้าที่มีมูลค่าสูงในแต่ละปี มีศักยภาพเป็นประตูการค้าการลงทุน การอุตสาหกรรม และการจ้างแรงงานบริเวณชายแดน

ผู้วิจัย ในฐานะหัวหน้าหน่วยงานภาคเอกชนจึงสนใจศึกษาสถานการณ์ศักยภาพของผู้ประกอบการการค้าชายแดนไทย-เมียนมา จังหวัดตากว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการการค้าชายแดน และนำเสนอแนวทางพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการการค้าชายแดนไทย-เมียนมา จังหวัดตากดังกล่าว เพื่อนำข้อมูลไปใช้ปรับปรุง แก้ไขหรือพัฒนาขีดความสามารถการค้าชายแดนของจังหวัดตาก และพื้นที่ชายแดนอื่นในประเทศไทยในอนาคต

(นายประเสริฐ จิงกิจรุ่งโรจน์)

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 65

ผู้วิจัย

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการค้าชายแดนไทย-เมียนมา จังหวัดตากครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ผู้วิจัยต้องขอขอบคุณผู้ประกอบการการค้าชายแดน ผู้บริหารหอการค้าจังหวัดตาก และสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตาก ผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐในจังหวัดตากทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดนไทย – เมียนมา จังหวัดตาก ที่ให้ข้อมูลสำคัญในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

ขอขอบพระคุณผู้บริหารวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร คณาจารย์ อาจารย์ที่ปรึกษา เจ้าหน้าที่ และเพื่อนนักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรรุ่นที่ 65 ทุกท่านที่ได้ให้ข้อมูลและคำแนะนำในการทำวิจัยจนสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ตลอดจนอำนวยความสะดวกในการประสานงานด้วยดี ผู้วิจัยขอขอบพระคุณอีกครั้ง

(นายประเสริฐ จิงกิจรุ่งโรจน์)
นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 65
ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
Abstract	ค
คำนำ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ณ
สารบัญแผนภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
ขอบเขตของการวิจัย	3
วิธีดำเนินการวิจัย	4
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	5
คำจำกัดความ	5
บทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
แนวคิดเกี่ยวกับการค้าชายแดน	7
แนวคิดเกี่ยวกับการแข่งขันทางการค้า	11
แนวคิดเกี่ยวกับผู้ประกอบการ	15
ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ด้านเศรษฐกิจ	18
แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ด้านเศรษฐกิจ	23
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	27
กรอบแนวคิดของการวิจัย	34
สรุป	35
บทที่ 3 สถานการณ์ผู้ประกอบการการค้าชายแดน	36
ข้อมูลการค้าระหว่างประเทศ - การค้าชายแดน	36
ข้อมูลการค้าชายแดนไทย - เมียนมา จังหวัดตาก	39
ปัญหาอุปสรรคการค้าชายแดนไทย - เมียนมา	51
ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการค้าชายแดน	52
สรุป	53

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4	
แนวทางการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของ	
ผู้ประกอบการการค้าชายแดนไทย - เมียนมา จังหวัดตาก	54
สถานการณ์ศักยภาพของผู้ประกอบการการค้าชายแดนไทย - เมียนมา	
จังหวัดตาก	54
วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการการค้าชายแดน	
ไทย - เมียนมา จังหวัดตาก	62
เสนอแนวทางการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการ	
การค้าชายแดนไทย - เมียนมา จังหวัดตาก	65
สรุป	67
บทที่ 5	
สรุปและข้อเสนอแนะ	72
สรุป	72
ข้อเสนอแนะ	77
บรรณานุกรม	81
ประวัติย่อผู้วิจัย	85

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
3 - 1	ข้อมูลการค้าชายแดนและผ่านแดน ปี 2565 (ม.ค.-ธ.ค.)	37
3 - 2	มูลค่าการค้าไทย - เมียนมา ปี 2565 (ม.ค.-ธ.ค.)	38
3 - 3	มูลค่าการค้าไทย - เมียนมา ปี 2565 (ม.ค.-ธ.ค.)	39
3 - 4	มูลค่าการค้าชายแดน ณ ด้านศุลกากรแม่สอด (หน่วยล้านบาท)	40
3 - 5	สถิติสินค้านำเข้า 10 อันดับ ณ ด้านศุลกากรแม่สอด ปีงบประมาณ 2566 (1 ตุลาคม 2565 – 31 มกราคม 2566) ข้อมูล ณ วันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2566	40
3 - 6	สถิติสินค้าส่งออก 10 อันดับ ณ ด้านศุลกากรแม่สอด ปีงบประมาณ 2566	41
3 - 7	สถิติสินค้านำเข้า 10 อันดับ ณ ด้านศุลกากรแม่สอด ปีงบประมาณ 2565 (1 ตุลาคม 2564 – 30 กันยายน 2565) ข้อมูล ณ วันที่ 5 ตุลาคม 2565	42
3 - 8	สถิติสินค้าส่งออก 10 อันดับ ณ ด้านศุลกากรแม่สอด ปีงบประมาณ 2565	42
3 - 9	ศักยภาพในแต่ละด้านของจังหวัดตาก	43
3 - 10	ข้อมูลโรงงานในจังหวัดตาก แยกตามหมวดอุตสาหกรรม ในพื้นที่จังหวัดตาก	44
4 - 1	จุดแข็งและจุดอ่อนของผู้ประกอบการการค้าชายแดนไทย - เมียนมา จังหวัดตาก	60
4 - 2	โอกาสและอุปสรรคของผู้ประกอบการการค้าชายแดนไทย - เมียนมา จังหวัดตาก	61

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่		หน้า
2 - 1	วิสัยทัศน์ประเทศไทย 2580	19
2 - 2	ความเชื่อมโยงของยุทธศาสตร์ชาติกับแผนในระดับต่างๆ	23
2 - 3	ความเชื่อมโยงระหว่างหมุดหมายการพัฒนา กับเป้าหมายหลัก ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13	26
2 - 4	กรอบแนวคิดของการวิจัย	34
3 - 1	ความได้เปรียบของพื้นที่ศักยภาพชายแดนไทย-เมียนมา จังหวัดตาก ตามกรอบแนวคิดแบบจำลองเพชรเชิงพลวัต (Diamond Model)	47
3 - 2	พื้นที่รองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษตาก	50

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561-2580) เป็นแนวทางการพัฒนาประเทศไทยระยะยาว เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาของทุกภาคส่วนให้ขับเคลื่อนไปในทิศทางเดียวกันและทำให้ประเทศไทยพัฒนาไปสู่อนาคตที่พึงประสงค์ตามวิสัยทัศน์ประเทศไทยว่า “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ” และได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาประเทศ ได้แก่ “ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข เศรษฐกิจพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สังคมเป็นธรรม ฐานทรัพยากรธรรมชาติยั่งยืน” โดยยกระดับศักยภาพของประเทศในหลากหลายมิติ พัฒนาด้านในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ สร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม สร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และมีภาครัฐของประชาชนเพื่อประชาชนและประโยชน์ส่วนรวม ยิ่งกว่านั้นยังกำหนดยุทธศาสตร์ชาติ ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขันไว้เป็นการเฉพาะโดยมีเป้าหมายสำคัญในการยกระดับประเทศไทยให้เป็นประเทศพัฒนาแล้ว เศรษฐกิจเติบโตอย่างมีเสถียรภาพและยั่งยืน รวมทั้งมีขีดความสามารถในการแข่งขันที่สูง (ประกาศเรื่องยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ.2561-2580), 2561)

ยิ่งกว่านั้น แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ.2565-2570) ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อพลิกโฉมประเทศไทยสู่ “สังคมก้าวหน้า เศรษฐกิจสร้างมูลค่าอย่างยั่งยืน” ซึ่งหมายถึงการสร้างการเปลี่ยนแปลงที่ครอบคลุมตั้งแต่ระดับโครงสร้าง นโยบาย และกลไก เพื่อมุ่งเสริมสร้างสังคมที่ก้าวหน้าพลวัตของโลก และเกื้อหนุนให้คนไทยมีโอกาสที่จะพัฒนาตนเองได้ อย่างเต็มศักยภาพ พร้อมกับการยกระดับกิจกรรมการผลิตและการให้บริการให้สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มที่สูงขึ้น โดยอยู่บนพื้นฐานของความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม (ประกาศเรื่องแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ.2566-2570), 2565) จะเห็นได้ว่ายุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 นี้จึงเป็นกรอบที่สำคัญในการกำหนดทิศทาง การพัฒนาประเทศไทย ยิ่งกว่านั้นยังได้กำหนดเป้าหมายหลักของการพัฒนาจำนวน 4 ประการ ประกอบด้วย การปรับโครงสร้างภาคการผลิตและบริการสู่เศรษฐกิจฐานนวัตกรรม การพัฒนาคนสำหรับโลกยุคใหม่ การมุ่งสู่สังคมแห่งโอกาสและความเป็นธรรม การเปลี่ยนผ่านการผลิตและบริโภคไปสู่ความยั่งยืน และการเสริมสร้างความสามารถของประเทศในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงและความเสี่ยง และหมุดหมายการพัฒนา จำนวน 13 หมุดหมาย แบ่งออกเป็น 4 มิติ โดยทุกจุดหมายเชื่อมโยงกันในลักษณะเชิงบูรณาการและสอดคล้องกับเป้าหมายหลักของการพัฒนาด้วย โดยเป้าหมายที่สำคัญอันดับแรกด้านเศรษฐกิจ คือ การสร้างเศรษฐกิจมูลค่าสูงที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อเป็นการสร้างความสามารถในการแข่งขันสูงบนพื้นฐานของการสร้างมูลค่าเพิ่มจากการพัฒนาต่อยอด และใช้ประโยชน์จากองค์ความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม

พร้อมกับการลดผลกระทบเชิงลบต่อสิ่งแวดล้อม และมีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ และสำหรับพื้นที่ชายแดนจึงมีจุดหมายที่สำคัญที่ต้องการให้บรรลุ ได้แก่ หมายเหตุที่ 5 ไทย เป็นประตูการค้าการลงทุนและจุดยุทธศาสตร์ทางโลจิสติกส์ที่สำคัญของภูมิภาค ความได้เปรียบด้านภูมิรัฐศาสตร์และศักยภาพทางเศรษฐกิจของประเทศไทย และแนวโน้มการขับเคลื่อนเศรษฐกิจบนความปกติใหม่ภายใต้แนวคิดภูมิภาคนิยม และด้านสังคม คือ สังคมแห่งโอกาสและความเสมอภาค หมายเหตุที่ 7 ไทยมี SMEs ที่เข้มแข็ง มีศักยภาพสูง และสามารถแข่งขันได้ โดยเพิ่มโอกาสและเร่งพัฒนาศักยภาพของ SMEs ให้สามารถใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการดำเนินธุรกิจ ตลอดจนกระบวนการและสามารถปรับตัวสู่ธุรกิจใหม่ที่มีแนวโน้มความต้องการมากขึ้น และสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศ

จังหวัดตากเป็นพื้นที่ประตูการค้าชายแดนที่สำคัญของประเทศตามแนวเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก (East-West Economic Corridor) เป็นจุดแวะพักการขนส่งระหว่างประเทศไทยและประเทศเมียนมา มีความได้เปรียบเชิงที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ในการเชื่อมโยงทั้งในระดับภูมิภาค ระดับประเทศและระดับสากล ยิ่งกว่านั้น จังหวัดตากยังเป็นพื้นที่ชายแดนฝั่งตะวันตกสำคัญเชื่อมโยงประเทศไทยและประเทศเมียนมา ยิ่งกว่านั้น ด้านการค้าชายแดนยัง พบว่า มีมูลค่าการค้าชายแดนสูงที่สุดของประเทศถึง 107,485 ล้านบาทในปีพ.ศ.2564 (ด้านศุลกากรจังหวัดตาก, 2565) ในปีพ.ศ. 2565 เดือนมกราคมถึงกันยายน มีมูลค่าการส่งออกรวม 81,317 ล้านบาท โดยสินค้าส่งออกที่มีมูลค่าสูงสุดเดือนกันยายน ได้แก่ ปุ๋ยเคมี น้ำมันปาล์มโอลีนบริสุทธิ์ โทรศัพท์พร้อมอุปกรณ์ ตามลำดับ ส่วนมูลค่าการนำเข้ามีจำนวน 23,546 ล้านบาท สินค้านำเข้าที่มีมูลค่าสูงสุด ได้แก่ โค กระบือ (มีชีวิต) พริกสด แป้งข้าวเจ้า เป็นต้น (ศูนย์ส่งเสริมการค้าชายแดนไทย - เมียนมา จังหวัดตาก, 2565) จากการสำรวจเบื้องต้น พบว่า ผู้ประกอบการการค้าชายแดนยังมีปัญหาอุปสรรคและศักยภาพในการประกอบธุรกิจจำกัด อีกทั้งยังปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงทั้งจากภาวะการเมืองในประเทศเมียนมา สงครามชนกลุ่มน้อย สถานการณ์การระบาดของโรคโควิด การรุกคืบของทุนจีนในประเทศเพื่อนบ้านรอบชายแดนประเทศไทย ความเคลื่อนไหวของประเทศที่ทรงอิทธิพลที่มีต่อภูมิภาคนี้ ต่อประเทศไทยและประเทศเมียนมา รวมถึงการเปลี่ยนแปลงในมิติต่างๆ ทั้งแบบฉับพลันและต่อเนื่อง ส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการการค้าชายแดนส่วนใหญ่ต้องปรับตัวเพื่อลดการขาดทุน ปิดกิจการ เพื่อความอยู่รอด และพยายามหาแนวทางการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขัน ฟื้นฟูกิจการ และมองหาโอกาสใหม่ๆ เพื่อให้อยู่รอดและเติบโตต่อไป สามารถขับเคลื่อนเศรษฐกิจและการพัฒนาประเทศให้เป็นไปตามที่รัฐบาลได้วางยุทธศาสตร์ชาติ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมต่อไป และการเปลี่ยนแปลงแบบฉับพลันต่างๆ ทำให้ผู้ประกอบการการค้าชายแดนบางรายต้องปิดกิจการหรือขาดทุนไปเป็นจำนวนมาก ทำให้ไม่สามารถขับเคลื่อนเศรษฐกิจและการพัฒนาประเทศตามที่รัฐบาลคาดหวังเอาไว้ได้

จากที่กล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยในฐานะหัวหน้าหน่วยงานภาคเอกชนในพื้นที่ชายแดนจังหวัดตาก และเป็นผู้ประกอบการการค้าชายแดนจึงมีความสนใจศึกษาว่าผู้ประกอบการการค้าชายแดนไทย - เมียนมา มีแนวทางในการประเมินและพัฒนาศักยภาพในการแข่งขันทางการค้ามากน้อยเพียงใด มีศักยภาพในการแข่งขันทางการค้ามากน้อยเพียงใด มีปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการ การค้าชายแดนมีปัญหาอุปสรรคอะไรบ้าง และควรมีการพัฒนาขีดความสามารถ

ในการแข่งขันของผู้ประกอบการดังกล่าวอย่างไรบ้าง ซึ่งจะเห็นได้ว่าผู้ประกอบการมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการค้าตามแนวชายแดนในการขับเคลื่อนและสร้างงานสร้างโอกาสให้คนในชุมชน เพื่อสร้างโอกาสของคนในพื้นที่และธุรกิจที่เกี่ยวข้อง ยิ่งกว่านั้น ยังเป็นการสร้างโอกาสในการแข่งขัน และเกิดผลกระทบไปสู่ภาคเศรษฐกิจในพื้นที่ ให้เศรษฐกิจก้าวหน้า คนในสังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขจึงต้องการทำวิจัยในเรื่องดังกล่าวนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์ศักยภาพของผู้ประกอบการการค้าชายแดนไทย - เมียนมา จังหวัดตาก
2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการการค้าชายแดนไทย - เมียนมา จังหวัดตาก
3. เพื่อเสนอแนวทางพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการการค้าชายแดนไทย - เมียนมา จังหวัดตาก

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยนี้เน้นการศึกษาเพื่อนำข้อมูลไปใช้พัฒนาผู้ประกอบการการค้าชายแดน ดังนี้

- 1.1 สถานการณ์ศักยภาพของผู้ประกอบการการค้าชายแดนไทย - เมียนมา จังหวัดตาก
- 1.2 ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการการค้าชายแดนไทย - เมียนมา
- 1.3 แนวทางการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการการค้าชายแดนไทย - เมียนมา จังหวัดตาก

2. ขอบเขตด้านประชากร

2.1 ผู้ประกอบการการค้าชายแดนไทย - เมียนมา จากทะเบียนจดผู้ประกอบการการค้าชายแดนของหอการค้าจังหวัดตาก ปีพ.ศ.2565 และทะเบียนผู้ประกอบการของกรมพัฒนาธุรกิจจังหวัดตาก

2.2 ผู้บริหาร/ผู้แทนหน่วยงานภาคเอกชนและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดนไทย - เมียนมา

2.3 ประชาชนที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดนไทย - เมียนมา จังหวัดตาก

3. ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยนี้มีพื้นที่เป้าหมาย ได้แก่ พื้นที่ชายแดนไทย - เมียนมา ด้านจังหวัดตาก โดยเน้นการสำรวจพื้นที่ผู้ประกอบการชายแดนทั้งทางสะพานมิตรภาพไทย - เมียนมา แห่งที่ 1 และแห่งที่ 2 และช่องทางขนส่งศุลกากรที่ได้รับอนุญาตตามแนวชายแดน

4. ขอบเขตด้านเวลา

ระยะเวลาในการวิจัยครั้งนี้ มีระยะเวลา 8 เดือน ตั้งแต่ วันที่ 1 พฤศจิกายน 2565 จนถึงวันที่ 31 พฤษภาคม 2566

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาสถานการณ์ศักยภาพ และปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการค้าชายแดนไทย - เมียนมา เพื่อนำข้อมูลมาใช้เสนอแนวทางพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการการค้าชายแดนไทย - เมียนมา จังหวัดตาก ดังนี้

1. การรวบรวมข้อมูล

1.1 เครื่องมือในการเก็บข้อมูล

1.1.1 การศึกษาจากเอกสาร (Documentary Study)

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ กำหนดการรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัย เอกสารหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน แหล่งข้อมูลต่างๆ ฐานข้อมูลออนไลน์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากแหล่งต่างๆ เช่น รายงานประจำปีของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รายงานการประเมินผลการดำเนินงาน บทความวิชาการ บทความรายงานวิจัย ข้อมูลสถิติการค้าชายแดน ข้อมูลการพัฒนาการค้าชายแดน ข้อมูลผู้ประกอบการการค้าชายแดน ข้อมูลรายงานผลการดำเนินงานต่างๆ เป็นต้น

1.1.2 การศึกษาภาคสนาม (Field Study)

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการวางแผนติดต่อประสานงานและลงพื้นที่เก็บข้อมูลจากการสำรวจ โดยใช้แบบสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลจำนวน 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้ประกอบการ ผู้แทนหน่วยงานภาครัฐ/ภาคเอกชน และประชาชนที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดน

1.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรเป้าหมายในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย 3 กลุ่มหลักๆ ได้แก่

1.2.1 ผู้ประกอบการการค้าชายแดนไทย - เมียนมา จากทะเบียนจดผู้ประกอบการการค้าชายแดนของหอการค้าจังหวัดตาก ปีพ.ศ.2565 จำนวน 61 คน

1.2.2 ผู้บริหาร/ผู้แทนหน่วยงานภาคเอกชนและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดนไทย - เมียนมา

1.2.3 ประชาชนที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดนไทย - เมียนมา จังหวัดตาก

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ จะใช้การวิเคราะห์เนื้อหาจัดกลุ่มและลำดับของข้อมูลตามประเด็นที่ตรงหรือเกี่ยวข้องกันเป็นสำคัญ

3. การนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยทำการนำเสนอข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยการเรียบเรียงข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ นำเสนอเป็นความเรียง

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ผู้ประกอบการทราบศักยภาพของตนเองในการประกอบการค้าชายแดน และให้ความสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของตนเองให้มากขึ้น
2. ทำให้หอการค้าจังหวัด สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบขีดความสามารถและปัญหาอุปสรรคในการแข่งขันของผู้ประกอบการการค้าชายแดนและนำไปใช้ในการพัฒนาหรือสร้างหลักสูตรพัฒนาต่อไป
3. ทำให้หน่วยงานทั้งภาครัฐ และภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องทราบแนวทางการพัฒนาและนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาและส่งเสริมความสามารถให้แก่ผู้ประกอบการและหน่วยธุรกิจการค้าชายแดนให้พัฒนายิ่งขึ้น

คำจำกัดความ

ศักยภาพของผู้ประกอบการการค้าชายแดน

หมายถึง ความสามารถของผู้ประกอบการในการทำธุรกิจการค้าชายแดนให้ประสบผลสำเร็จ ประกอบด้วยความสามารถส่วนบุคคล ความสามารถการบริหาร และความสามารถตามสายอาชีพ

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการการค้าชายแดน

หมายถึง สิ่งที่มีผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการในการทำธุรกิจการค้าชายแดนที่ประสบผลสำเร็จ โดยปัจจัยจะแบ่งเป็น 2 ด้าน ได้แก่ 1.ปัจจัยภายใน และ 2.ปัจจัยภายนอก

การค้าชายแดน

หมายถึง การส่งสินค้าออกนอกราชอาณาจักรไทยไปประเทศที่มีพรมแดนติดไทยและการนำเข้าสินค้าจากประเทศดังกล่าวเข้าราชอาณาจักรไทยที่ดำเนินการ ณ ด่านที่ตั้งขึ้นบริเวณเขตแดนทางบก บนทางอนุมัติ เพื่อประโยชน์ในการตรวจของที่ขนส่งโดยทางนั้นๆ ซึ่งครอบคลุมการส่งออกสินค้าไปนอกราชอาณาจักรไทยต่อไปยังประเทศที่สาม และการนำเข้าสินค้าจากประเทศที่สามผ่านพรมแดนประเทศเพื่อนบ้านที่มีชายแดนติดไทยตามความตกลงด้านการขนส่งระหว่างประเทศ (กองความร่วมมือการค้าและการลงทุน, 2563)

ผู้ประกอบการการค้าชายแดน

หมายถึง บุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลที่ประกอบการหรือทำธุรกิจในพื้นที่ชายแดนไทย - เมียนมา จังหวัดตาก โดยอาจมีลักษณะเป็นการประกอบการผลิต การบริการหรืออื่นใดก็ได้ โดยมีการขึ้นทะเบียนการค้ากับกรมการค้าต่างประเทศ โดยมีลักษณะเป็นสินค้าชายแดนหรือสินค้าผ่านแดนก็ได้

ชายแดนไทย - เมียนมา จังหวัดตาก

หมายถึง พื้นที่ชายแดนด้านตะวันตกของจังหวัดตากที่ติดพรมแดน
ประเทศเมียนมา ระยะทางยาว 535 กิโลเมตร มีแม่น้ำเมย
กั้นระหว่างประเทศไทยกับประเทศเมียนมา

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยครั้งนี้มีได้การทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับการค้าชายแดน แนวคิดเกี่ยวกับการแข่งขันทางการค้า แนวคิดเกี่ยวกับผู้ประกอบการ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ด้านเศรษฐกิจ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ด้านเศรษฐกิจ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กรอบแนวคิดของการวิจัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

แนวคิดเกี่ยวกับการค้าชายแดน

1. ความหมายของการค้าชายแดน

จากนิยามของการค้าชายแดนของกรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ และคู่มือการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย กระทรวงมหาดไทย 2553 (สำนักยุทธศาสตร์และการวางแผนพัฒนาพื้นที่ สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559) การค้าชายแดน หมายถึง การค้ากับประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ มาเลเซีย เมียนมาร์ ลาว และ กัมพูชา โดยการส่งออกและนำเข้าผ่านทางจุดผ่านแดนที่จัดตั้งขึ้น บริเวณชายแดนไทยกับประเทศเพื่อนบ้านอย่างเป็นทางการตามประกาศกระทรวงมหาดไทยภายใต้พระราชบัญญัติการตรวจคนเข้าเมือง ได้แก่

1.1 จุดผ่านแดนถาวร (Border Checkpoint) หมายถึง ช่องทางเข้า - ออกที่รัฐบาลทั้งสองประเทศเปิด เพื่ออนุญาตให้ประชาชนทั้งสองประเทศ นักท่องเที่ยวและยานพาหนะสามารถสัญจรไป - มา เพื่อการค้า การท่องเที่ยวและอื่นๆ มีการดำเนินการเรื่องพิธีการตรวจคนเข้าเมือง และพิธีการศุลกากร ตามกฎหมายของทั้งสองประเทศ โดยคำนึงถึงความพร้อมในด้านต่างๆ ของทั้งสองประเทศโดยในส่วนของประเทศไทยต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

1.2 จุดผ่านแดนชั่วคราว (Temporary Checkpoint) หมายถึง ช่องทางเข้า-ออกที่เปิดเพื่อ ผ่อนผันให้มีการผ่านแดนสำหรับวัตถุประสงค์เฉพาะภายในเวลาที่กำหนดไว้แน่นอน เพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจหรือเพื่อกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งที่เป็นความร่วมมือระหว่างประเทศ ไม่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจการค้าในบริเวณนั้นหรือพื้นที่ใกล้เคียง มิได้อนุญาตให้บุคคลที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมนั้นผ่านเข้า - ออก เมื่อครบกำหนดหรือบรรลุวัตถุประสงค์เฉพาะแล้ว และ

1.3 จุดผ่อนปรนเพื่อการค้า (Checkpoint for Border Trade) หมายถึง ช่องทางที่รัฐบาลไทย เปิดเพื่อช่วยเหลือประเทศเพื่อนบ้านในด้านมนุษยธรรมและส่งเสริมความสัมพันธ์ของประชาชนในระดับท้องถิ่น โดยการผ่อนปรนให้มีการค้าขายสินค้าอุปโภค-บริโภคที่จำเป็น ทั้งนี้เพื่อผลทางด้านจิตวิทยา จุดผ่อนปรนทางการค้า ถือเป็นการเปิดฝ่ายเดียว โดยคณะอนุกรรมการ

พิจารณาการเปิดจุดผ่านแดนมอบหมายให้กระทรวงมหาดไทยพิจารณาความเหมาะสม ในทางปฏิบัติ จังหวัดจะเสนอขอเปิดจุดผ่อนปรนทางการค้ามายังกระทรวงมหาดไทย เมื่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยให้ความเห็นชอบ และมอบให้จังหวัดจัดทำประกาศเปิดจุดผ่อนปรนเพื่อการค้า โดยจะกำหนดรายละเอียดต่างๆ ที่เกี่ยวกับบริเวณจุดผ่อนปรน มาตรการการควบคุมดูแล การผ่านเข้า – ออก จุดผ่อนปรนของประชาชนจากประเทศเพื่อนบ้าน ตลอดจนสินค้าบางประเภท ที่ไม่อนุญาตให้ค้าขาย ณ จุดผ่อนปรนทางการค้า

ส่วนช่องทางตามกฎหมายศุลกากร หมายถึง ช่องทางผ่านแดนที่ฝ่ายไทยเปิด เพื่ออำนวยความสะดวกให้ ผู้ประกอบการสามารถขนส่งสินค้าผ่านแดนได้ตลอดแนวชายแดน ทั้งนี้ อธิบดีกรมศุลกากรจะใช้อำนาจอนุมัติให้ผู้ประกอบการเฉพาะรายเป็นครั้งคราว เพื่อประโยชน์ทางการค้าเป็นหลัก สำหรับพื้นที่ ชายแดนที่มีปัญหาด้านความมั่นคงและมีการเปิดจุดผ่อนปรนทางการค้าอยู่แล้ว คณะอนุกรรมการ พิจารณาการเปิดจุดผ่านแดน สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติได้ให้หลักการปฏิบัติว่าเจ้าหน้าที่ ศุลกากรจะต้องหารือหน่วยงานด้านความมั่นคงก่อนการอนุมัติ และจะอนุมัติให้ขนส่งผ่านจุดผ่อนปรน การค้า หรือจะพิจารณาให้ขนส่งผ่านช่องทางอื่นได้แก่

1. ทางอนุมัติ (Approved Routed) หมายถึง ทางที่กำหนดโดยกฎกระทรวงภายใต้กฎหมาย ศุลกากรให้เป็นทางที่จะใช้ส่งของเข้าหรือออกนอกราชอาณาจักรได้ หรือจากเขตแดนทางบกมายังด่านศุลกากร หรือจากด่านศุลกากรไปยังเขตแดนทางบกได้

2. ด่านพรมแดน (Boundary Post) หมายถึง ด่านที่ตั้งขึ้นไว้โดยกฎกระทรวง ณ ทางอนุมัติ เพื่อตรวจของที่ขนส่งโดยทางนั้น

3. ด่านศุลกากร (Customs Station) หมายถึง ด่านที่ตั้งขึ้นไว้โดยกฎกระทรวง ณ ทางอนุมัติ เพื่อเพื่อตรวจของและเก็บศุลกากรแก่ของที่ขนส่งโดยทางนั้น

โดยจุดผ่านแดน (Checkpoint) หมายถึง ช่องทางที่เปิดระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้านที่มีพรมแดนติดต่อกัน ยิ่งกว่านั้นยังมีช่องทางธรรมชาติ (Natural Border Path) ซึ่งหมายถึง ช่องทางบริเวณชายแดนเพื่อการเดินทางเข้า-ออกของประชาชนที่เดินทางไปมาหาสู่กัน ซึ่งไม่มีการประกาศเป็นจุดผ่านแดนใดๆ หรืออาจเคยประกาศเป็นจุดผ่านแดนชั่วคราวหรือจุดผ่อนปรนเพื่อการค้าที่ประกาศยกเลิกไปแล้ว แต่ยังคงมีการเดินทางเข้า – ออก ของประชาชนอยู่

ส่วนการค้าผ่านแดน หมายถึง การขนส่งสินค้าผ่านเข้า-ออกไทย ผ่านประเทศเพื่อนบ้านประเทศหนึ่งไปยัง อีกประเทศหนึ่ง ซึ่งอาจจะเป็นการนำไปขนส่งต่อหรือใช้อุปโภคบริโภคในประเทศเองก็ได้ ในประเทศไทยการค้าผ่านแดนมีความสำคัญต่อการเศรษฐกิจของพื้นที่อย่างมาก เนื่องจากอาจไม่ใช่แหล่งผลิตสินค้านั้นโดยตรง เป็นเพียงการนำเข้าส่งออกสินค้าผ่านพรมแดนหรือช่องทางผ่านแดนเท่านั้น เช่น อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เป็นต้น

จากนิยามดังกล่าว โดยสรุปการค้าชายแดนไทยจึงเป็นการค้าที่เกิดขึ้นในรูปแบบต่าง ๆ ที่ผู้ค้าหรือกิจการค้าชายแดนที่อยู่ในพื้นที่ชายแดนติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน การค้าชายแดนจึงเป็นเรื่องปกติธรรมดาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ชายแดนของทุกประเทศ ซึ่งประเด็นปัญหาที่มีจะขัดแย้งกันเสมอมา (สุเทพ นิมสหาย, 2558) คือ การเปลี่ยนแปลงเส้นเขตแดนที่เป็นต้นเหตุของประเด็นปัญหาและความแตกต่างกันของการใช้ภาษา แต่อย่างไรก็ตาม ประชาชนที่อยู่อาศัย

บริเวณชายแดนก็มีการคบหาสมาคม การติดต่อค้าขายและแลกเปลี่ยนสินค้ากันอยู่ตลอดเวลา ยิ่งกว่านั้น ยังก่อให้เกิดความร่วมมือตามแนวชายแดน อันเนื่องมาจากความใกล้ชิดทางภูมิศาสตร์และมีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ทำให้เกิด การค้าขายและเกิดการขยายตัวมาอย่างต่อเนื่อง ทั้งในระดับภูมิภาคและระดับอนุภูมิภาค อย่างไรก็ตาม บางพื้นที่ชายแดน ประเทศที่อยู่ติดพรมแดนกัน อาจกำหนดกิจกรรมทางการค้าพรมแดนบางประการเป็นพิเศษ อันเนื่องจากเหตุผลด้านการเมือง ความมั่นคง หรือเศรษฐกิจภูมิภาคข้ามพรมแดน จะสร้างความได้เปรียบเชิงการแข่งขัน โดยการใช้ประโยชน์จากการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันระหว่างแหล่งผลิตต่าง ๆ (เชิญ ไกรนรา, 2555 : 1) นอกจากนี้แล้ว สุเทพ นิมสวาย (2558) ได้กล่าวว่าการค้าชายแดนเป็นลักษณะหนึ่งความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ความสัมพันธ์มีลักษณะที่อำนวยความสะดวกให้แก่กันทั้งในระดับจุลภาค คือ ตัวบุคคล พ่อค้าแถบชายแดนตลอดจนเจ้าหน้าที่ของรัฐและระดับมหภาค คือ เศรษฐกิจในภูมิภาค และพ่อค้าส่วนกลางที่เป็นผู้ผลิตสินค้าการค้าชายแดนประกอบด้วยระบบการค้า 2 ระบบ คือ 1. การค้าในระบบ เป็นการค้าที่ผ่านช่องทางที่ถูกต้อง มีการเสียภาษี การเสียค่าผ่านด่านของแต่ละประเทศ ตามกฎหมาย หรือมีการยกเว้นในบางสิ่งบางอย่างที่เป็นการค้าเล็กน้อย 2. การค้านอกระบบ เป็นการค้าที่ไม่อยู่ภายใต้กฎหมายหรือการค้าที่ผิดกฎหมาย เช่น การลักลอบขนส่งสินค้าข้ามแดน รวมทั้ง การค้าขายผ่านช่องทางอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ช่องทางที่มีสำหรับผ่านอย่างเป็นทางการ โดยที่ชายแดนของประเทศนั้นมีระยะทางที่ยากลำบากต่อการควบคุมดูแลตลอดแนวหรือเกิดจากความตั้งใจที่จะหลีกเลี่ยงกฎหมายของผู้ประกอบการค้า หรือผู้ค้าขายที่ชายแดน ทำให้การค้านอกระบบมักเกิดขึ้นเสมอและมีมากกว่าการค้าในระบบ

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาเขตพื้นที่การค้าชายแดนของจังหวัดต่าง ๆ ที่มีพื้นที่ติดกับประเทศเพื่อนบ้านย่อมมีความอ่อนไหวในเชิงบริบทของลักษณะพื้นที่ที่ต่างกัน การพัฒนาพื้นที่การค้าชายแดนจึงไม่สามารถตอบโจทย์ด้านการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ หรือการเพิ่มปริมาณการส่งออก นำเข้าของสินค้าและบริการเพียงอย่างเดียว เพราะผลกระทบจากการค้าชายแดนอาจแผ่มาด้วยลักษณะเชิงลบ ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนในพื้นที่ได้ ดังนั้นการพัฒนาพื้นที่การค้าชายแดนไม่เพียงแต่การพัฒนาเศรษฐกิจ แต่ต้องพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนในพื้นที่อีกด้วย (วีรวิษญ์ ปิยนนทศิลป์, 2560)

2. ลักษณะสำคัญของการค้าชายแดน

การค้าชายแดนมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ เนื่องจากเป็นพื้นฐานความสำคัญที่จะนำไปสู่การค้าระหว่างประเทศในรูปแบบการค้าสากล โดยเป็นการเปิดประตูสากลเศรษฐกิจใหม่ของประเทศ โดยการค้าชายแดนมีลักษณะสำคัญ ดังนี้

2.1 เป็นการค้าระหว่างประเทศที่อาศัยลักษณะทางภูมิศาสตร์ของประเทศที่มีเขตแดนทางบกติดต่อกัน

2.2 เป็นการค้าระหว่างประเทศที่เกิดจากการมีวิถีชีวิต มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดตลอดจนมีวัฒนธรรมประเพณีที่คล้ายคลึงกันมาแต่อดีต

2.3 เป็นการค้าระหว่างประเทศที่เป็นสิ่งเชื่อมโยงความผูกพันกันในระหว่างกลุ่มชนและเมืองชายแดนของแต่ละประเทศ

2.4 เป็นการค้าระหว่างประเทศในลักษณะพึ่งพาเป็นส่วนใหญ่ โดยวิธี

2.4.1 ซื้อ-ขายแบบแลกเปลี่ยนสินค้าซึ่งกันและกัน

2.4.2 ซื้อ-ขายเป็นเงินสด ด้วยตนเอง หรือด้วยการฝากซื้อฝากขาย

2.4.3 ซื้อ-ขายเป็นเงินเชื่อ โดยอาศัยความเชื่อถือซึ่งกันและกัน

3. รูปแบบของการค้าชายแดน

การค้าชายแดนสามารถแบ่งการค้าชายแดนออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่

3.1 การค้าผ่านระเบียบพิธีการศุลกากร เป็นการค้าที่ดำเนินการหรือปฏิบัติตามขั้นตอนข้อกำหนดของทางการ

3.2 การค้าไม่ผ่านระเบียบพิธีการศุลกากร จะมีทั้งการค้าที่ถูกกฎหมายและไม่ถูกกฎหมาย ขึ้นอยู่กับเจตนาและปัจจัยแวดล้อมต่างๆ หากเป็นการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าในวงเงินและในพื้นที่ทางการกำหนด เช่น การค้าภายในบริเวณจุดผ่อนปรน ซึ่งเป็นพื้นที่ผ่อนปรนในเรื่องระเบียบพิธีการทางการค้า เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับประชาชนของทั้งสองประเทศ สามารถซื้อขายสินค้าอุปโภคบริโภคที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน นับเป็นการค้าที่ถูกกฎหมาย แต่หากเป็นการค้าที่มีเจตนาเลี่ยงการทำพิธีการศุลกากรหรือเลี่ยงภาระภาษีหรือลักลอบทำการค้า นับเป็นการค้าที่ไม่ถูกกฎหมาย

4. ประโยชน์ของการค้าชายแดน

การค้าชายแดนก่อให้เกิดประโยชน์อย่างมากต่อเศรษฐกิจของประเทศ ช่วยสร้างเสริมความมั่นคงทางเศรษฐกิจ อันเป็นปัจจัยสำคัญในการรักษาความมั่นคงโดยรวมของประเทศ ดังนี้

4.1 ประโยชน์ต่อเศรษฐกิจต่อชุมชนชายแดนทั้งสองประเทศ สร้างความเข้มแข็งทางโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ และมีการพัฒนาต่อเนื่อง

4.2 ประโยชน์ต่อการค้าระหว่างประเทศในการช่วยขยายปริมาณและเพิ่มมูลค่าทางการค้าโดยรวม

4.3 ประโยชน์ต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างประชาชนบริเวณเมืองชายแดน รวมทั้งความสัมพันธ์ในภาพรวมของทั้งสองประเทศ

4.4 ประโยชน์ต่อความมั่นคงของประเทศ อันเป็นการสร้างรากฐานความมั่นคงยั่งยืนและถาวรของประเทศ รวมทั้งสร้างความเข้าใจอันดีต่อกันทั้งในระดับประเทศ พื้นที่และประชาชนในพื้นที่ชายแดน

4.5 ประโยชน์ต่อการพัฒนากำลังแรงงานของประเทศ โดยจำทำให้ประชาชนในชุมชนชายแดนมีโอกาสได้ใช้ความรู้ความสามารถจนเกิดการพัฒนาทักษะ ประสบการณ์ และสร้างรายได้ให้แก่ประชากรในพื้นที่ชายแดน

โดยสรุปผู้ศึกษาจะได้นำแนวคิดเกี่ยวกับการค้าชายแดนมาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์สถานการณ์การค้าชายแดนไทย - เมียนมา และผลการศึกษาในบริบทต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง อีกทั้งในการสังเคราะห์เป็นผลการศึกษาที่เกี่ยวข้องด้วย

แนวคิดเกี่ยวกับการแข่งขันทางการค้า

จากแนวคิดเกี่ยวกับการค้าชายแดนดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการสร้างพลังการแข่งขันทางการค้าให้กับประเทศเป็นประเด็นสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศให้พัฒนาสูงขึ้น ทำให้ประเทศต่าง ๆ พยายามผลักดันให้เกิดการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจในประเทศของตน ทำให้เกิดสภาพคล่องของเศรษฐกิจ เกิดการค้าการลงทุน สามารถทำให้ประเทศผ่านพ้นจำกัดที่สำคัญภายในประเทศ ไม่ว่าจะเป็นข้อจำกัดของจำนวนประชากร ทรัพยากรธรรมชาติ ทุน หรือเทคโนโลยี ซึ่งล้วนเป็นทรัพยากรทางการผลิตที่สำคัญของประเทศ ดังนั้นการสร้างรายได้เปรียบทางเศรษฐกิจจึงเป็นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่เพื่อผลิตสินค้าและบริการให้ได้มากที่สุด หรือผลิตสินค้าและบริการโดยใช้ทรัพยากรน้อยที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศที่มีความได้เปรียบในการผลิตสินค้าบริการชนิดใดชนิดหนึ่งก็จะมุ่งเน้นใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ไปผลิตสินค้าหรือบริการชนิดนั้นเพื่อนำไปแลกเปลี่ยนกับสินค้าและบริการอื่น ๆ ที่ตนเองมีความได้เปรียบน้อยกว่า (ชวินทร์ ลีณะบรรจง, 2554) ซึ่งหลักการดังกล่าวเป็นหลักการที่แต่ละประเทศใช้ในการพัฒนาประเทศเช่นเดียวกัน

สาเหตุของความได้เปรียบและการเกิดการค้าระหว่างประเทศ ประกอบด้วย 1. การมีทรัพยากรธรรมชาติที่แตกต่างกัน ทำให้มีความสามารถในการผลิตแตกต่างกันไปด้วย เช่น พืชพันธุ์ แร่ธาตุ น้ำมัน ถ่านหิน ป่าเขา 2. การบริโภคสินค้าแตกต่างกัน ทั้งจำนวน คุณภาพและความนิยมสินค้า และ 3. การผลิตสินค้าที่ต้องการได้โดยเสียต้นทุนแตกต่างกัน ถึงแม้ว่าแต่ละประเทศสามารถผลิตสินค้าชนิดที่ตนต้องการได้ แต่การผลิตขึ้นเองอาจจะทำเสียต้นทุนในการผลิตสูงขึ้น (รัตน สหายคณิต และ ชลลดา จามรกุล, 2552) ดังนั้น แต่ละประเทศจึงมีความได้เปรียบหรือเสียเปรียบในการทางผลิตและการค้าต่างกัน สำหรับประเทศไทยจัดได้ว่าเป็นประเทศที่มีกำลังการผลิตสินค้าและบริการด้วยปัจจัยส่งเสริมด้านแรงงาน และด้านทรัพยากรการผลิต จึงทำให้ประเทศสามารถผลิตสินค้าและบริการเพื่อขายให้กับประเทศที่มีความได้เปรียบน้อยกว่า การพัฒนาพื้นที่ชายแดน จึงเป็นประตูแห่งการค้าและการลงทุน รวมถึงการกระจายสินค้าและบริการไปยังต่างประเทศได้สะดวกมากยิ่งขึ้น (วีรวิษญ์ ปิยนนทศิลป์, 2560)

ความได้เปรียบในการแข่งขันระหว่างประเทศ ไมเคิล อี พอร์ตเตอร์ ได้นำเสนอแนวคิดกล่าวถึงปัจจัยที่จะทำให้ประเทศมีความได้เปรียบในการแข่งขัน มีปัจจัยสำคัญ 4 ประการ ได้แก่

1. ปัจจัยด้านการผลิต ประเทศต้องมีปัจจัยการผลิต ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรธรรมชาติ ที่ดิน และเงินทุน รวมถึงสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานที่เหมาะสมรองรับการพัฒนาได้ จึงจะส่งผลต่อการผลิตสินค้า ซึ่งปัจจัยดังกล่าวส่งผลต่อการทำให้ประเทศมีต้นทุนในการผลิตและพัฒนาสูงกว่าและได้เปรียบกว่าประเทศอื่น

2. ปัจจัยด้านอุปสงค์หรือความต้องการซื้อ ประเทศต้องมีอุปสงค์หรือความต้องการซื้อสินค้านั้นก่อน เพื่อทำให้เกิดการผลิตและจำหน่ายสินค้าภายในประเทศเพียงพอต่อการดำเนินธุรกิจก่อน ยิ่งกว่านั้นยังส่งผลต่อความนิยมของสินค้าหรือผลิตภัณฑ์นั้นขยายออกไปนอกประเทศด้วย ยิ่งความต้องการซื้อของผู้บริโภคภายในประเทศสูง ยิ่งทำให้มีความได้เปรียบของธุรกิจและมีโอกาสในการขยายการส่งออกไปแข่งขันในต่างประเทศได้ด้วย

3. ปัจจัยด้านอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและเกี่ยวพันกัน ความพร้อมและเกี่ยวพันกันของธุรกิจต่างๆ ย่อมส่งผลโดยตรงต่อผลิตภาพในการผลิตสินค้าหรือผลิตภัณฑ์นั้น เช่น มีผู้ส่งมอบวัตถุดิบ มีธุรกิจที่เกี่ยวข้อง บริษัทขนส่ง ผู้รับเหมาบริการ เป็นต้น ยิ่งกว่านั้น ยังมีเครือข่ายธุรกิจที่เกี่ยวข้องและเกี่ยวพันกันทั้งในประเทศและต่างประเทศด้วย

4. ปัจจัยด้านกลยุทธ์ธุรกิจ ความพร้อมและศักยภาพของธุรกิจย่อมมีความสำคัญส่งผลโดยตรงต่อธุรกิจ ทั้งโครงสร้างการแข่งขัน กลยุทธ์และโครงสร้างองค์กรที่ดี การบริหารองค์กรที่มีประสิทธิภาพมีธรรมาภิบาล ย่อมสามารถทำให้ธุรกิจปรับตัวให้เหมาะสมกับสถานการณ์ของธุรกิจและมีความเหมาะสมในแต่ละช่วงเวลาของธุรกิจอีกด้วย

ข้อดีของการแข่งขันทางการค้า ได้แก่

1. ทำให้ทรัพยากรถูกนำไปใช้ในการผลิตสินค้าหรือบริการตรงกับปริมาณที่ผู้บริโภคต้องการ

2. ทำให้ต้นทุนการผลิตสินค้าและบริการมีมูลค่าต่ำที่สุด เพราะบริษัทต่างก็ต้องพยายามแข่งขันในเชิงราคาขาย ถ้าหากสินค้าหรือบริการมีราคาต่ำก็จะดึงดูดผู้บริโภคได้มากกว่า แต่ในทางตรงกันข้ามหากไม่มีการแข่งขันในตลาด โดยมีบริษัทเดียวเป็นผู้ผลิต ก็จะไม่มีการพยายามในการลดต้นทุนสินค้าหรือบริการเกิดขึ้น เนื่องจากไม่มีความจำเป็นต้องแข่งขันกับบริษัทอื่น

3. ทำให้ผู้ผลิตพยายามที่จะคิดค้นวิธีการหรือเทคโนโลยีใหม่ๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพของสินค้าให้ดีกว่าคู่แข่งรายอื่นๆ

4. ทำให้เป็นการคัดเลือกหน่วยผลิตหรือหน่วยธุรกิจที่มีประสิทธิภาพโดยอัตโนมัติภายใต้การแข่งขันทางการค้าโดยเสรี และป้องกันการกระทำที่อาจจะทำให้เกิดการกีดกันทางการค้าหรือมีการแข่งขันทางการค้าที่น้อยลง และเกิดประโยชน์ต่อผู้บริโภค

แนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการแข่งขันทางการค้า

การแข่งขันทางการค้าถือเป็นนโยบายทางเศรษฐกิจที่สำคัญและได้รับการยอมรับในกลุ่มประเทศที่เปิดเสรีทางการค้า โดยยึดหลักให้ผู้ประกอบการสามารถจำหน่ายสินค้าประเภทเดียวกันได้ในราคาและคุณภาพที่แตกต่างกันตามกลไกทางการตลาด และเป็นประโยชน์ต่อผู้บริโภคที่สามารถเลือกซื้อสินค้าได้อย่างมีคุณภาพและในราคาที่ไม่สูงมากนัก แนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ที่สำคัญ ได้แก่

1. แนวคิดเกี่ยวกับกลไกราคา

กลไกราคา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงของระดับราคาสินค้าและบริการในตลาด อันเกิดจากแรงผลักดันของอุปสงค์หรือความต้องการซื้อ (Demand) และอุปทานหรือปริมาณขาย (Supply) โดยราคาสินค้าและบริการเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดอุปสงค์และอุปทานของสินค้า รวมทั้งมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงระดับราคาสินค้าและบริการไปสู่จุดที่เหมาะสมอย่างเช่น หากระดับราคาสินค้าและบริการเพิ่มขึ้น ย่อมทำให้อุปสงค์หรือความต้องการซื้อลดลง และอุปทานหรือปริมาณขายของสินค้าและบริการก็จะเพิ่มขึ้นอีกด้วย

กลไกราคาจะทำงานได้ดีในตลาดที่มีการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจแบบทุนนิยม หรือเสรีนิยม มีการกำหนดราคาสินค้าและบริการตามกลไกตลาด หรือเรียกว่าระบบเศรษฐกิจแบบผสม ทั้งนี้ การกำหนดราคาสินค้าและบริการในทางเศรษฐกิจ อาจกำหนดได้ 2 ลักษณะ ได้แก่ 1. ให้กลไกราคาเป็นเครื่องมือในการกำหนดราคาสินค้าและบริการ ซึ่งจะเปลี่ยนแปลงไปตามแรงผลักดันของอุปสงค์และอุปทาน และ 2. รัฐบาลกำหนดราคาสินค้าและบริการด้วยการควบคุมและแทรกแซงราคาสินค้าและบริการ ด้วยวิธีกำหนดราคาเมื่อสินค้าที่จำเป็นขาดตลาดเพื่อช่วยเหลือผู้บริโภค การประกันราคาขั้นต่ำเพื่อช่วยเหลือผู้ผลิต การพยุงราคาสินค้าไม่ให้ตกต่ำมากเกินไปเพื่อช่วยเหลือผู้ผลิตหรือผู้ขายไม่ให้ขาดทุน

2. แนวคิดเกี่ยวกับตลาด

ในทางเศรษฐศาสตร์ ตลาดมี 2 ความหมายด้วยกันได้แก่ ความหมายที่หนึ่ง ตลาดหมายถึงสถานที่ที่มีการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการหรืออาจเป็นที่ซึ่งจัดไว้เพื่อให้ผู้ซื้อและผู้ขายมาพบปะซื้อขายกัน และความหมายที่สอง ตลาด หมายถึงการซื้อขายสินค้าอย่างใดอย่างหนึ่งหรือเป็นสภาพการซื้อขายสินค้านั้นๆ ซึ่งจากความหมายทั้งสองดังกล่าว ทำให้สรุปได้ว่า ตลาดต้องประกอบด้วยบุคคล 2 ฝ่าย ได้แก่ผู้ซื้อและผู้ขาย และมีสินค้าและบริการที่นำมาซื้อขายกันในตลาด หรือบางครั้งการซื้อขายกันอาจไม่จำเป็นต้องมีสถานที่ ไม่จำเป็นต้องเห็นสินค้าที่จะซื้อขายก็ได้ เช่น การซื้อขายสินค้าผ่านระบบออนไลน์ การซื้อขายสินค้าล่วงหน้า การซื้อขายผ่านเครื่องมือสื่อสารต่างๆ เป็นต้น

โดยปกติขนาดของตลาดจะมีขนาดเพียงใด ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ เป็นตัวกำหนด ได้แก่

1. การคมนาคม หรือการเข้าถึงสินค้าและบริการดังกล่าว เป็นช่องทางการนำสินค้าจากแหล่งผลิตไปยังมือผู้บริโภค โดยอาศัยการขนส่ง ซึ่งผู้ผลิตจำเป็นต้องเสียค่าขนส่งมากขึ้นตามลักษณะของสินค้าที่ผลิตได้หรือปริมาณของสินค้านั้นๆ อย่างไรก็ตาม ปัจจุบัน การคมนาคมอาจรวมถึงช่องทางการเข้าถึงสินค้าดังกล่าว ผ่านช่องทางต่างๆ เช่น ระบบออนไลน์ การนำเสนอสินค้า การขายเร็ว ตลาดนัด เป็นต้น ซึ่งล้วนมีต้นทุนในการขนส่งหรือการเปิดช่องทางการขายดังกล่าวไม่มากนัก

2. ลักษณะของสินค้า เนื่องจากสินค้าบางอย่างมีตลาดจำกัด เพราะลักษณะของสินค้านั้นเป็นเหตุให้การขยายตลาดได้ยาก เช่นสินค้าที่มีลักษณะเสียหายง่าย เช่น สินค้าเกษตร ของสด ผักผลไม้ สัตว์มีชีวิต เนื้อสัตว์ เป็นต้น หรือสินค้าที่เคลื่อนไหวไม่สะดวก ไม่สามารถเคลื่อนไหวหรือย้ายได้ หรือมีต้นทุนสูง หรือสินค้าประเภทแรงงาน ซึ่งทำให้เป็นสินค้าส่งออกหรือขยายการผลิตได้จำกัดไปด้วย

3. นโยบายของรัฐบาลในการส่งเสริมหรือขัดขวางสินค้าและบริการดังกล่าว เช่น มาตรการทางด้านภาษี มาตรการระหว่างประเทศ มาตรการด้านการเมือง มาตรการด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เป็นต้น ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญในการจำกัดขนาดของตลาด รวมทั้งมาตรการการแข่งขันทางการค้าอีกด้วย เช่น ถ้ารัฐบาลมีนโยบายห้ามการส่งออกข้าว ก็จะทำให้มีการตั้งอัตราภาษีส่งออกเอาไว้สูง จนไม่สามารถส่งข้าวออกไปขาย เนื่องจากราคาข้าวจะสูงกว่าประเทศอื่น ไม่สามารถแข่งขันทางการค้าได้ ซึ่งจะทำให้ขนาดของตลาดจำกัดลงได้อีกด้วย ในทางตรงกันข้าม หากรัฐบาลมีการส่งเสริมการส่งออกข้าวไปต่างประเทศ ย่อมจะทำให้มีมาตรการ

ต่างๆ ในการช่วยเหลือและส่งเสริมให้ผู้ผลิตหรือผู้ส่งออกข้าวสามารถแข่งขันทางการตลาดกับต่างประเทศได้ เช่น มาตรการลดภาษีส่งออก มาตรการอุดหนุนผู้ส่งออก มาตรการลดภาษีนำเข้า เครื่องจักร มาตรการลดภาษีการขนส่ง เป็นต้น

นอกจากนี้ในทางเศรษฐศาสตร์ยังแบ่งลักษณะของตลาดในระบบเศรษฐกิจของประเทศต่างๆ ออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ ได้แก่

1. ตลาดที่มีการแข่งขันแบบสมบูรณ์ (Perfect Competition Market) หรือตลาดสมบูรณ์ (Perfect Market) หรือ ตลาดเสรี (Free Market) หรือ ตลาดแข่งขันอย่างแท้จริง (Pure Competition) โดยลักษณะเด่นของตลาดที่มีการแข่งขันอย่างสมบูรณ์ ได้แก่ (พิไลวรรณ ประกอบผล, 2526)

1.1 มีผู้ซื้อและผู้ขายจำนวนมาก ทั้งผู้ซื้อและผู้ขายแต่ละรายจะเป็นเพียงส่วนย่อยของตลาด ดังนั้น จึงไม่มีผู้ใดมีอิทธิพลในการกำหนดราคาได้ ทำให้ราคาตลาด (Market Price) ถูกกำหนดโดยอุปสงค์และอุปทานอย่างแท้จริง ดังนั้นสินค้าเดียวกันจึงมีราคาเพียงราคาเดียวเท่านั้น

1.2 สินค้าที่ซื้อขายมีคุณภาพและมาตรฐานใกล้เคียงกันมาก (Homogeneous Product) คือสินค้าสามารถใช้ทดแทนกันได้อย่างสมบูรณ์ ไม่ว่าจะซื้อสินค้าจากผู้ขายคนใด ก็จะได้รับ ความพอใจเหมือนกัน

1.3 ผู้ซื้อและผู้ขายจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับสภาพการณ์ของตลาดเป็นอย่างดี (Perfect Knowledge)

1.4 การติดต่อซื้อขายจะต้องกระทำได้โดยสะดวก

1.5 หน่วยธุรกิจสามารถเข้าหรือออกจากตลาดได้โดยเสรี (Free Entry) และโยกย้ายปัจจัยการผลิตจะต้องทำได้อย่างเสรีด้วย (Free Mobility)

2. ตลาดที่มีการแข่งขันไม่สมบูรณ์ (Imperfect Competition Market) มีลักษณะโดยทั่วไป ได้แก่ สินค้ามีความแตกต่างกันทั้งด้านคุณภาพและรูปร่างจนไม่สามารถนำมาใช้ทดแทนกันได้ อย่างสมบูรณ์ ผู้ซื้อสินค้าและผู้ขายมีจำนวนไม่มาก และผู้ขายแต่ละรายจะมีอิทธิพลในการกำหนดราคาสินค้าตามส่วนที่ตนจำหน่าย ทั้งนี้ ตลาดไม่สมบูรณ์สามารถพิจารณาแยกออกเป็น 2 ด้าน คือ

2.1 ด้านผู้ขาย สามารถจำแนกตลาดออกได้เป็น 3 ประเภท ดังนี้

2.1.1 ตลาดกึ่งแข่งขันผูกขาด (Monopolistic Competition) เป็นตลาดที่มีผู้ขายจำนวนมาก สินค้าที่ขายแม้จะมีลักษณะคล้ายคลึงกันมาก จนสามารถทดแทนกันได้ แต่ก็ยังสามารถทำให้แตกต่างกันได้โดยวิธีการต่าง ๆ เช่น ใช้อีโก้ต่างกัน บรรจุภัณฑ์ต่างกัน โฆษณาต่างกัน เช่น ยาสีผืน ผงซักฟอก น้ำมันรถ เป็นต้น และผู้ประกอบการแต่ละรายมีสัดส่วนในการขายในตลาดเพียงเล็กน้อย ไม่สามารถกำหนดราคาเองได้

2.1.2 ตลาดที่มีผู้ขายน้อยราย (Oligopoly) เป็นตลาดที่มีผู้ผลิตหรือผู้ขายเพียง 3-4 ราย โดยผู้ขายแต่ละรายจะมีอิทธิพลต่อการกำหนดราคาและปริมาณสินค้าในตลาด ซึ่งราคาสินค้าในตลาดประเภทนี้จะมีระดับใกล้เคียงกัน เพราะผู้ผลิตหรือผู้ขายมีการร่วมมือกันตั้งราคาเพื่อรักษามลประโยชน์ร่วมกัน และถ้าผู้ขายรายใดลดราคาสินค้าของตนลง คู่แข่งขันมักได้ตอบ โดยการแข่งขันลดราคา ทั้งนี้สินค้าส่วนใหญ่ของตลาดประเภทนี้ ได้แก่ สินค้าประเภทอุตสาหกรรมหนัก เช่น การผลิตรถยนต์ การผลิตเหล็กกล้า การต่อเรือเดินทะเล โรงกลั่นน้ำมัน เป็นต้น

2.1.3 ตลาดผูกขาดที่แท้จริงด้านผู้ขาย (Pure Monopoly) เป็นตลาดที่มีผู้ขายเพียงคนเดียวในการขายสินค้าที่มีลักษณะเหมือนกันทุกประการ จึงทำให้ผู้ขายมีอิทธิพลเหนือราคาและปริมาณสินค้าชนิดนั้นในตลาด ซึ่งอำนาจผูกขาดของผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายอาจได้มาโดยมีกฎหมายรองรับ เช่น การผลิตบุหรี่ ไฟฟ้า ประปา เป็นต้น

2.2 ด้านผู้ซื้อ สามารถจำแนกตลาดออกได้เป็น 4 ประเภท ดังนี้

2.2.1 ตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาด (Monopolistic Competition) เป็นตลาดที่มีผู้ซื้อจำนวนมาก แต่ผู้ขายพอใจขายให้แก่ผู้ซื้อบางคนเท่านั้น ทำให้ผู้ซื้อจึงมีทางเลือกควมราคาได้บ้าง

2.2.2 ตลาดที่มีผู้ซื้อน้อยราย (Oligopsony) เป็นตลาดที่มีผู้ซื้อน้อยมาก ถ้าผู้ซื้อคนใดเปลี่ยนแปลงปริมาณซื้อ จะมีผลกระทบต่อราคาตลาดและผู้ซื้อคนอื่นๆ ด้วย

2.2.3 ตลาดที่มีผู้ซื้อเพียงสองราย (Duopsony) จะมีลักษณะคล้ายคลึงกันกับตลาดที่มีผู้ซื้อน้อยราย

2.2.4 ตลาดผูกขาดที่แท้จริง (Monopsony) เป็นตลาดที่มีผู้ซื้อเพียงรายเดียว จึงทำให้ผู้ซื้ออยู่ในฐานะเป็นผู้กำหนดราคาสินค้าเองได้

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้ศึกษาได้นำแนวคิดเกี่ยวกับการแข่งขันทางการค้ามาใช้ในการวิเคราะห์การค้าชายแดน เนื่องจากว่ามีลักษณะของราคาและตลาดที่ไม่ได้เป็นไปตามระบบเศรษฐกิจของประเทศใดประเทศหนึ่งโดยเฉพาะ อีกทั้งยังมีสถานะการแข่งขันการค้าทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศมาเป็นปัจจัยหนุนเสริมให้การค้าชายแดนมีลักษณะเฉพาะซึ่งจะได้นำมาใช้ในการวิเคราะห์ผลการศึกษาต่อไป

แนวคิดเกี่ยวกับผู้ประกอบการ

การประกอบธุรกิจในปัจจุบันภายใต้การแข่งขันที่รุนแรงมากขึ้น ไม่ว่าจะธุรกิจใดก็ตามจำเป็นต้องฝ่าฟันและคิดค้นหาแนวทางใหม่ๆ มาใช้นำพาให้ธุรกิจประสบผลสำเร็จยิ่งขึ้น แนวคิดเกี่ยวกับการเป็นผู้ประกอบการมีความสำคัญเนื่องจากเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของธุรกิจ ทำให้ผู้ศึกษาทำการรวบรวมแนวคิดเกี่ยวกับผู้ประกอบการ

1. ความหมายของผู้ประกอบการ

ผู้ประกอบการ (Entrepreneur) มีต้นกำเนิดมาจากภาษาฝรั่งเศส คำว่า *Entreprendre* ซึ่งหมายถึง การรับดำเนินการ (To undertake) แต่ในบริบทของภาคธุรกิจ แปลว่าการเริ่มต้นทำธุรกิจนอกจากนี้ยังมีผู้ให้คำจำกัดความไว้หลายประการ ได้แก่ แมคเคลแลนด์ (McClelland, 1961) ได้ให้ความหมายของผู้ประกอบการ หมายถึง บุคคลที่ต้องการความสำเร็จสูง โดยเป็นผู้มีความกระตือรือร้นและคงรับความเสี่ยงในระดับปานกลาง ชาเปโร (Shapiro, 1975) ให้ความหมายว่าหมายถึงผู้ที่ริเริ่ม ยอมรับความเสี่ยงของการล้มเหลว และการควบคุมภายในขององค์กร แคทลิน และ แมททิวส์ (Catlin and Matthews, 2001) กล่าวว่าผู้ประกอบการ คือ บุคคลที่เชื่อมั่นในตนเองที่จะปฏิบัติตามความคิดหรือความฝันของตน โดยมุ่งมั่นที่จะทำให้สิ่งที่ตนต้องการเป็นจริง และเมื่อต้องเผชิญกับความผิดหวังหรือความล้มเหลว ก็จะค้นหาทางอื่นอยู่เสมอ

เพื่อหาทางให้สิ่งที่ตนต้องการเป็นจริง และ สแคโบรธ และ ซิมเมเรอร์ (Scarborough and Zimmerer, 2003) ได้ให้ความหมายของผู้ประกอบการว่าหมายถึง บุคคลที่ก่อตั้งธุรกิจใหม่ที่ต้องเผชิญกับความเสี่ยงและความไม่แน่นอน เพื่อผลกำไรและความก้าวหน้าขององค์กร โดยการใช้ประโยชน์จากโอกาสและทรัพยากรต่างๆ ขององค์กรตามที่จำเป็น (รัชพล จอมไตรคุป และ วัชรพงษ์ อินทรวงค์, มปป.)

จากความหมายของผู้ประกอบการดังกล่าว ผู้ศึกษาขอสรุปว่าผู้ประกอบการ หมายถึง บุคคลที่ก่อตั้งกิจการ เป็นเจ้าของหรือหุ้นส่วนของธุรกิจที่เข้ามาดำเนินการ โดยยอมรับความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในการดำเนินธุรกิจ ทั้งนี้มีเป้าหมายสำคัญเพื่อดำเนินการให้เกิดผลกำไรขึ้นแก่ธุรกิจและทำให้ตนเองมีความพึงพอใจในการดำเนินธุรกิจจากผลกำไรที่เกิดขึ้น

2. ความหมายของภาวะผู้ประกอบการ

ผู้ศึกษาได้พยายามเข้าใจคำว่าภาวะผู้ประกอบการ เพื่อให้เข้าใจการทำธุรกิจของผู้ประกอบการยิ่งขึ้น โดยมีผู้ให้ความหมายภาวะผู้ประกอบการ ดังนี้

ไบแกรบ และ โฮเฟอร์ (Bygrave and Hofer) ให้ความหมายของภาวะผู้ประกอบการว่าหมายถึง งานที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่และกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการให้ได้มาซึ่งโอกาสและสร้างสรรค์องค์การให้สามารถดำเนินการตามโอกาสนั้นได้ เช่นและเวนกาทารามัน (Shane and Vankataraman, 2000) ให้ความหมายว่าหมายถึงเหตุการณ์ของผู้ประกอบการที่ประสบโอกาสทางธุรกิจที่สามารถสร้างกำไร และมีความพร้อมในการดำเนินการเป็นผู้ประกอบการมาบรรจบกันพอดีทำให้เกิดการประกอบการนั้นๆ ขึ้น ส่วนสเวดเบิร์ก (Swedberg, 2007) ให้ความหมายว่า เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐศาสตร์ที่เกิดจากการนำเอาทรัพยากรมาใช้ในรูปแบบใหม่เป็นการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือทำลายความสมดุลของตลาดอย่างสร้างสรรค์ (Creative Destruction) ภาวะผู้ประกอบการจึงต้องมีการกระทำหรือสร้างสิ่งที่เกิดการเปลี่ยนแปลงจากสภาพหนึ่งไปสู่สภาพที่เป็นพลวัตของการดำเนินงาน (รัชพล จอมไตรคุป และวัชรพงษ์ อินทรวงค์, มปป.)

ดังนั้น จากความหมายดังกล่าว ผู้ศึกษาจึงพอสรุปได้ว่าภาวะผู้ประกอบการ หมายถึง กระบวนการวิธีการปฏิบัติงาน และการตัดสินใจของกิจกรรมที่ถูกนำโดยผู้ประกอบการ เพื่อการแสวงหาโอกาสใหม่ในการทำธุรกิจ พร้อมกับสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตต่างๆ ที่สามารถนำไปใช้ดำเนินการให้บรรลุโอกาสที่หาได้นั้น

3. คุณลักษณะสำคัญของผู้ประกอบการที่จะประสบความสำเร็จ

มีนักวิชาการได้ศึกษาภาวะผู้ประกอบการที่จะประสบความสำเร็จไว้หลากหลายท่าน จึงขอนำมาสรุปนำเสนอได้ ดังนี้

3.1 พิกเกิล (Pickle, 1964) รัชจรินทร์ พรชัยวิเศษกุลและคณะ (2546) ได้ศึกษาและนำเสนอไว้ว่าคุณสมบัติสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการประสบความสำเร็จของผู้ประกอบการ มี 5 ประการ ได้แก่

3.1.1 มีความพยายามที่จะบรรลุผลสำเร็จ ซึ่งประกอบด้วย ความรับผิดชอบ ความเข้มแข็ง มีความคิดริเริ่ม มีความตั้งใจที่จะทำไม่ท้อถอย และมีสุขภาพดี

3.1.2 มีความสามารถในการคิดเป็น ซึ่งประกอบด้วย มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ แก้ปัญหาเฉพาะหน้า และมีความคิดในการวิเคราะห์

3.1.3 มีมนุษยสัมพันธ์ ซึ่งประกอบด้วย การมีอำนาจหรืออิทธิพล มีอารมณ์มั่นคง ความเป็นมิตรเข้ากับคนได้ มีความรอบคอบ มีความสัมพันธ์ส่วนตัวใส่ใจในความรู้สึกของผู้อื่น มีความร่าเริง สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ระมัดระวังคำพูด

3.1.4) มีความสามารถในการติดต่อสื่อสาร ทั้งในด้านการเขียนและการพูด

3.1.5 มีความสามารถในด้านเทคนิค มีความรู้รอบทั้งในด้านขั้นตอนวิธีการของธุรกิจในสาขาอาชีพของตนดำเนินอยู่

3.2 รัชจรินทร์ พรชัยวิเศษกุล และคณะ (2546) ได้ทำการศึกษาวิจัยภาวะผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทยที่ประสบความสำเร็จ พบว่าผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จมี 10 คุณสมบัติของผู้ประกอบการ เรียงตามลำดับความสำคัญดังนี้

3.2.1 ความมีมนุษยสัมพันธ์ หมายถึงการมีความสามารถในการเจรจาต่อรอง มีความสามารถในการติดต่อสื่อสาร มีความรู้ในด้านการบริหารจัดการ มีมนุษยสัมพันธ์ สามารถโน้มน้าวจิตใจผู้อื่น มีความสามารถทำงานเป็นทีม และมีความสัมพันธ์ทางธุรกิจ

3.2.2 ความเชื่อมั่นในตนเอง หมายถึง การชอบงานท้าทาย กล้าตัดสินใจ มีความมั่นใจชอบทำในสิ่งแปลกใหม่ มีความทะเยอทะยาน

3.2.3 ความซื่อสัตย์ หมายถึง การมีจริยธรรมหรือคุณธรรม มีความซื่อสัตย์ต่อลูกค้า มีความจริงใจ มีความซื่อสัตย์ต่อพนักงานหรือทีมงาน มีอุดมการณ์ต้องการสร้างสิ่งที่ดีให้แก่สังคม

3.2.4 มีความรู้พื้นฐานและประสบการณ์ในธุรกิจที่ทำ หมายถึง การมีความรู้พื้นฐานทางธุรกิจที่ทำ มีประสบการณ์ในธุรกิจที่ทำ มีความถนัดในธุรกิจที่ทำ มีความชำนาญด้านเทคนิคปฏิบัติ ได้ใช้ความรู้ที่เรียนมา

3.2.5 ความขยันทุ่มเทให้กับธุรกิจ หมายถึง มีความตั้งใจจริง ทำงานติดต่อกัน มีความพยายามต่อสู้ไม่ท้อถอย บริการลูกค้าดี เน้นคุณภาพสินค้าและบริการ มีใจรักในธุรกิจที่ทำ

3.2.6 มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ หมายถึง รับฟังคำวิจารณ์ของผู้อื่นได้ สามารถอดทนต่อความกดดันได้

3.2.7 มีวิสัยทัศน์ หมายถึง มีความช่างคิดช่างสังเกต มองหาโอกาสที่ดี เรียนรู้และพัฒนาสินค้าหรือบริการอยู่เสมอ

3.2.8 ประหยัด หมายถึง มีความประหยัด ให้ความสำคัญกับสุขภาพที่ดี

3.2.9 พัฒนาและฝึกอบรมพนักงานอย่างต่อเนื่อง หมายถึง การที่ผู้ประกอบการให้ความสำคัญ และเห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาบุคลากรในองค์กร มีการสอนงาน อธิบาย และฝึกอบรมทักษะต่างๆ ที่จำเป็น รวมถึงทักษะใหม่ๆ ที่ทันสมัยให้กับพนักงาน มองพนักงานเป็นทรัพยากรขององค์กรมากกว่าเป็นค่าใช้จ่ายขององค์กร

3.2.10 มีความเชื่อเรื่องโชค หมายถึง การที่ผู้ประกอบการเชื่อว่าความสำเร็จสามารถหาได้จากการทำงานหนัก การค้นหาสาเหตุของความล้มเหลว แต่จะหลีกเลี่ยงแบบแผนของความคิดในเชิงลบ สร้างความคิดในเชิงบวก ทำการเสี่ยงพอสมควร และลองเสี่ยงกับโอกาสใหม่ๆ โดยไม่ปฏิเสธโชคที่มี และปฏิบัติต่อคนอื่นเหมือนกับที่ต้องการให้คนอื่นปฏิบัติต่อตัวเอง

3.3 รัชพล จอมไตรคุป และ วัชรพงษ์ อินทรวงศ์ (มปป.) ได้สรุปแนวคิดต่างๆ ตามคุณสมบัติในแนวคิดภาวะผู้ประกอบการ และได้สังเคราะห์คุณสมบัติของแนวคิดภาวะผู้ประกอบการเอาไว้ 6 ประการ ได้แก่

3.3.1 การมีความคิดสร้างสรรค์ (Creativeness) หมายถึง ความคิดสร้างสรรค์ เป็นการตั้งคำถามกับปัญหาหรือสิ่งที่ต้องแก้ไข แล้วทำการรวบรวมแนวทางในการแก้ปัญหา และพยายามสร้างความแตกต่างการแก้ปัญหาจากเดิม เพื่อให้ดีกว่าปัจจุบัน พร้อมทั้งประเมินผลลัพธ์ ทุกครั้งหลังจากปัญหาหรือสิ่งที่แก้ไขแล้ว

3.3.2 การยอมรับความเสี่ยง (Risk Taking) หมายถึง มีความกล้าเสี่ยง ซึ่งยังสามารถแบ่งได้เป็น 3 ลักษณะ ได้แก่ การกล้าเสี่ยงต่อสิ่งที่ไม่รู้ การกล้าใช้ทรัพย์สินจำนวนมาก สำหรับการก่อตั้งธุรกิจ และการกล้ากู้ยืมเงินจำนวนมาก

3.3.3 การริ่กความก้าวหน้า (Pro Activeness) หมายถึง ลักษณะที่กระตือรือร้นของผู้ประกอบการในการหาหนทาง หรือเน้นหนทางไปสู่ความสำเร็จ โดยมีความพยายามในการที่จะนำพาให้ธุรกิจก้าวหน้าไป

3.3.4 ความแกร่งในการแข่งขัน (Competitive Aggressiveness) หมายถึง ผู้ประกอบการพยายามเปรียบเทียบความสามารถทางการแข่งขันกับคู่แข่งอยู่เสมอ โดยมุ่งมั่นที่จะพยายามทำให้ธุรกิจเหนือกว่าคู่แข่ง อีกทั้งพยายามป้องกันการโดนแย่งส่วนแบ่งทางการตลาดจากทั้งคู่แข่งรายเดิมและคู่แข่งรายใหม่ โดยผู้ประกอบการพร้อมแข่งขันในทุกรูปแบบ

3.3.5 ความเป็นตัวของตัวเอง (Autonomy) หมายถึง บุคคลที่มีลักษณะความเป็นตัวของตัวเองจะเป็นคนที่สามารถทำงานได้ด้วยตนเองและสามารถตัดสินใจได้ในภาวะที่บีบบังคับหรือมีความจำกัด ความสามารถในการต่อรองหรือเผชิญกับผู้จัดการจำหน่ายหรือบริษัทใหญ่ๆ ได้

3.3.6 การมีประสบการณ์ในธุรกิจ (Experience) หมายถึง การมีความรู้พื้นฐานทางธุรกิจที่ทำ มีประสบการณ์ในธุรกิจที่ทำ มีความถนัดในธุรกิจที่ทำ มีความชำนาญด้านเทคนิค ปฏิบัติ ได้ใช้ความรู้ที่เรียนมาก

จากที่ผู้ศึกษาได้รวบรวมมากจะเห็นได้ว่าผู้ประกอบการมีลักษณะและคุณสมบัติที่ชัดเจนสอดคล้องกันกับผู้ประกอบการการค้าชายแดนหลายประการ อีกทั้งยังอาจมีคุณสมบัติที่จำเป็นในบริบทของการค้าชายแดนเพิ่มเติมขึ้น เช่น ความรู้ด้านภาษาต่างประเทศ ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายระหว่างประเทศ ทักษะการใช้ภาษาเขียนมา เครือข่ายการค้าข้ามแดน เป็นต้น โดยผู้ศึกษาจะได้นำแนวคิดไปใช้เป็นกรอบแนวคิดและแนวทางในการศึกษาต่อไป

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ด้านเศรษฐกิจ

โดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 65 กำหนดให้รัฐพึงจัดให้มียุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาล เพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่าง ๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการกันเพื่อให้เกิดเป็นพลังผลักดันร่วมกันไปสู่เป้าหมายดังกล่าว โดยให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎหมายว่าด้วยการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2560 โดยกำหนด

ให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ เพื่อรับผิดชอบในการจัดทำร่างยุทธศาสตร์ชาติ กำหนดวิธีการการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำร่างยุทธศาสตร์ชาติ ดังนั้นยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561-2580) จึงเป็นยุทธศาสตร์ชาติฉบับแรกของประเทศไทยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งจะต้องนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้ประเทศไทยบรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เพื่อความสุขของคนไทยทุกคน (สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561)

แผนภาพที่ 2 - 1 วิสัยทัศน์ประเทศไทย 2580

ที่มา : สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561

จากยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีดังกล่าว มียุทธศาสตร์ที่สำคัญกับภาคเศรษฐกิจ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 2 ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน มีเป้าหมายการพัฒนาที่มุ่งเน้นการยกระดับศักยภาพของประเทศในหลากหลายมิติ บนพื้นฐานแนวคิด 3 ประการ ได้แก่

1. “ต่อยอดอดีต” โดยมองกลับไปที่รากเหง้าทางเศรษฐกิจ อัตลักษณ์ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และจุดเด่นทางทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย รวมทั้งความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของประเทศในด้านอื่น ๆ นำมาประยุกต์ผสมผสานกับเทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของเศรษฐกิจและสังคมโลกสมัยใหม่

2. “ปรับปรุงฉบับ” เพื่อปูทางสู่อนาคต ผ่านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศ ในมิติต่าง ๆ ทั้งโครงข่ายระบบคมนาคมและขนส่ง โครงสร้างพื้นฐานวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและ ดิจิทัล และการปรับสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมและบริการอนาคต และ

3. “สร้างคุณค่าใหม่ในอนาคต” ด้วยการเพิ่มศักยภาพของผู้ประกอบการพัฒนาคน รุ่นใหม่ รวมถึงปรับรูปแบบธุรกิจ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตลาดผสมผสานกับยุทธศาสตร์ ที่รองรับอนาคตบนพื้นฐานของการต่อยอดอดีตและปรับปรุงฉบับ พร้อมทั้งการส่งเสริมและสนับสนุน จากภาครัฐ ให้ประเทศไทยสามารถสร้างฐานรายได้และการจ้างงานใหม่ ขยายโอกาสทางการค้า และการลงทุนในเวทีโลก ควบคู่ไปกับการยกระดับรายได้และการกินดีอยู่ดี รวมถึงการเพิ่มขึ้น ของคนชั้นกลางและลดความเหลื่อมล้ำของคนในประเทศได้ในคราวเดียวกัน

ตัวชี้วัด ประกอบด้วย 1. รายได้ประชาชาติ การขยายตัวของผลิตภัณฑ์ มวลรวม ภายในประเทศ และการกระจายรายได้ 2. ผลผลิตภาพการผลิตของประเทศ ทั้งในปัจจัยการผลิตและ แรงงาน 3. การลงทุนเพื่อการวิจัยและพัฒนา และ 4. ความสามารถในการแข่งขันของประเทศ โดยประเด็นยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ประกอบด้วย 5 ประเด็น ได้แก่

1. การเกษตรสร้างมูลค่าให้ความสำคัญกับการเพิ่มผลผลิตภาพการผลิต ทั้งเชิงปริมาณ และมูลค่า และความหลากหลายของสินค้าเกษตร ประกอบด้วย 1. เกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่น 2. เกษตรปลอดภัย 3. เกษตรชีวภาพ 4. เกษตรแปรรูป และ 5. เกษตรอัจฉริยะ

2. อุตสาหกรรมและบริการแห่งอนาคต โดยสร้างอุตสาหกรรมและบริการแห่งอนาคต ที่ขับเคลื่อนประเทศไทยไปสู่ประเทศที่พัฒนาแล้วด้วยนวัตกรรมและเทคโนโลยีแห่งอนาคต ประกอบด้วย 1. อุตสาหกรรมชีวภาพ 2. อุตสาหกรรมและบริการการแพทย์ครบวงจร 3. อุตสาหกรรม และบริการดิจิทัล ข้อมูล และปัญญาประดิษฐ์ 4. อุตสาหกรรมและบริการขนส่งและโลจิสติกส์ และ 5. อุตสาหกรรม ความมั่นคงของประเทศ

3. สร้างความหลากหลายด้านการท่องเที่ยว โดยการรักษาการเป็นจุดหมายปลายทาง ที่สำคัญของการท่องเที่ยวระดับโลกที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวทุกระดับ และเพิ่มสัดส่วนของนักท่องเที่ยว ที่มีคุณภาพสูง ประกอบด้วย 1. ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรม 2. ท่องเที่ยวเชิงธุรกิจ 3. ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ความงาม และแพทย์แผนไทย 4. ท่องเที่ยวสำราญทางน้ำ และ 5. ท่องเที่ยว เชื่อมโยงภูมิภาค

4. โครงสร้างพื้นฐานเชื่อมไทยเชื่อมโลก ครอบคลุมถึงโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพใน ด้านโครงข่ายคมนาคมพื้นที่และเมือง รวมถึงเทคโนโลยี ตลอดจน โครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ โดย 1. เชื่อมโยงโครงข่ายคมนาคมไร้รอยต่อ 2. สร้างและพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ 3. เพิ่มพื้นที่ และเมืองเศรษฐกิจ 4. พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยีสมัยใหม่ และ 5. รักษาและเสริมสร้าง เสถียรภาพทางเศรษฐกิจมหภาค

5. พัฒนาเศรษฐกิจบนพื้นฐานผู้ประกอบการยุคใหม่ สร้างและพัฒนาผู้ประกอบการ ยุคใหม่ ที่มีทักษะและจิตวิญญาณของการเป็นผู้ประกอบการที่มีความสามารถในการแข่งขัน และมีอัตลักษณ์ชัดเจน โดย 1. สร้างผู้ประกอบการอัจฉริยะ 2. สร้างโอกาสเข้าถึงบริการทางการเงิน 3. สร้างโอกาสเข้าถึงตลาด 4. สร้างโอกาสเข้าถึงข้อมูล และ 5. ปรับบทบาทและโอกาสการเข้าถึง บริการภาครัฐ

โดยเพื่อให้ประเทศไทยสามารถพัฒนาไปสู่การเป็นประเทศพัฒนาแล้ว ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขันจำเป็นต้องยกระดับผลิตภาพการผลิตและการใช้นวัตกรรมในการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันและการพัฒนาอย่างยั่งยืนทั้งในสาขาอุตสาหกรรม เกษตรและบริการ การสร้างความมั่นคงและปลอดภัยด้านอาหาร การเพิ่มขีดความสามารถทางการค้าและการเป็นผู้ประกอบการ รวมทั้ง การพัฒนาฐานเศรษฐกิจแห่งอนาคต

ทั้งนี้ภายใต้กรอบการปฏิรูปและพัฒนาปัจจัยเชิงยุทธศาสตร์ทุกด้าน อันได้แก่ โครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม การพัฒนาทุนมนุษย์ และการบริหารจัดการทั้งในภาครัฐและภาคธุรกิจเอกชน กรอบแนวทางที่ต้องให้ความสำคัญ อาทิ

1. การพัฒนาสมรรถนะทางเศรษฐกิจ ได้แก่ การรักษาเสถียรภาพเศรษฐกิจและสร้างความเชื่อมั่น การส่งเสริมการค้าและการลงทุนที่อยู่บนการแข่งขันที่เป็นธรรมและรับผิดชอบต่อสังคม ตลอดจนการพัฒนาประเทศสู่ความเป็นชาติการค้าเพื่อให้ได้ประโยชน์จากห่วงโซ่มูลค่าในภูมิภาค และเป็นการยกระดับไปสู่ส่วนบนของห่วงโซ่มูลค่ามากขึ้น

2. การพัฒนาภาคการผลิตและบริการบนฐานของการพัฒนานวัตกรรมและมีความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยมีการใช้ดิจิทัลและการค้าที่เข้มข้นเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและขยายกิจกรรมการผลิตและบริการ โดยมุ่งสู่ความเป็นเลิศในระดับโลกและในระดับภูมิภาคในอุตสาหกรรมหลายสาขา และในภาคบริการที่หลากหลายตามรูปแบบการดำเนินชีวิตและการดำเนินธุรกิจที่เปลี่ยนไป รวมทั้งเป็นแหล่งอาหารคุณภาพ สะอาดและปลอดภัยของโลก

2.1 ภาคเกษตร โดยเสริมสร้างฐานการผลิตให้เข้มแข็งและยั่งยืนเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคเกษตร ส่งเสริมเกษตรกรรายย่อยให้ปรับไปสู่การทำเกษตร ยั่งยืนที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและรวมกลุ่มเกษตรกรในการพัฒนาอาชีพที่เข้มแข็ง และการพัฒนาสินค้าเกษตรที่มีศักยภาพและอาหารคุณภาพ สะอาด และปลอดภัย

2.2 ภาคอุตสาหกรรม โดยพัฒนาอุตสาหกรรมศักยภาพ ยกกระตือรือร้นการพัฒนาอุตสาหกรรมปัจจุบันที่มีศักยภาพสูง และพัฒนาอุตสาหกรรมอนาคตที่มีศักยภาพ โดยการใช้ดิจิทัลและการค้ามาเพิ่มมูลค่าและยกระดับห่วงโซ่มูลค่าในระดับสูงขึ้น

2.3 ภาคบริการ โดยขยายฐานการบริการให้มีความหลากหลาย มีความเป็นเลิศและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยการยกระดับบริการที่เป็นฐานรายได้เดิม เช่น การท่องเที่ยว และพัฒนาให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการให้บริการสุขภาพ ธุรกิจบริการด้านการเงิน และธุรกิจบริการที่มีศักยภาพอื่น ๆ เป็นต้น

3. การพัฒนาผู้ประกอบการและเศรษฐกิจชุมชน พัฒนาทักษะผู้ประกอบการ ยกกระตือรือร้นผลิตภาพแรงงานและพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) สู่สากล และพัฒนาวิสาหกิจชุมชนและสถาบันเกษตรกร

4. การพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษและเมือง พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน และพัฒนาระบบเมืองศูนย์กลางความเจริญ จัดระบบผังเมืองที่มีประสิทธิภาพและมีส่วนร่วมมีการจัดการสิ่งแวดล้อมเมือง และโครงสร้างพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจที่สอดคล้องกับศักยภาพ

5. การลงทุนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ในด้านการขนส่ง ด้านพลังงาน ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และการวิจัยและพัฒนา

6. การเชื่อมโยงกับภูมิภาคและเศรษฐกิจโลก สร้างความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนา กับนานาชาติ ส่งเสริมความร่วมมือกับนานาชาติในการสร้างความมั่นคงด้านต่างๆ เพิ่มบทบาทของ ไทยในองค์กรระหว่างประเทศ รวมถึงสร้างองค์ความรู้ด้านการต่างประเทศ

1. กลไกการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนา

ยุทธศาสตร์ชาติจะเป็นแผนแม่บทหลักในการพัฒนาประเทศ เพื่อให้ส่วนราชการ และหน่วยงานต่าง ๆ ใช้เป็นแนวทางในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ อาทิ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนเฉพาะด้านต่าง ๆ เช่น ด้านความมั่นคง เศรษฐกิจ การศึกษา ศิลปวัฒนธรรม ฯลฯ แผนปฏิบัติการในระดับกระทรวงและในระดับพื้นที่ให้มีความ สอดคล้องกันตามห่วงเวลา นอกจากนี้ยุทธศาสตร์ชาติจะใช้เป็นกรอบในการจัดสรรงบประมาณ และทรัพยากรอื่นๆ ของประเทศ เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างมีเอกภาพให้บรรลุเป้าหมาย โดยจะต้องอาศัยการประสานความร่วมมือจากหลายภาคส่วน ภายใต้ระบบประชาธิปไตย คือ ความร่วมมือของภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชนและประชาสังคม ทั้งนี้ รัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทยจะได้มีการกำหนดเกี่ยวกับบทบาทของยุทธศาสตร์ชาติและแนวทางในการ นำยุทธศาสตร์ชาติไปสู่การปฏิบัติ เพื่อที่ส่วนราชการและหน่วยงานต่าง ๆ จะสามารถขับเคลื่อน การพัฒนาได้อย่างต่อเนื่องและบูรณาการ

2. ปัจจัยความสำเร็จของยุทธศาสตร์ชาติ

2.1 สาระของยุทธศาสตร์ชาติ กำหนดวิสัยทัศน์ระยะยาวที่ชัดเจน มีการกำหนด เป้าหมายและภาพในอนาคตของประเทศที่ชัดเจนและเป็นที่ยอมรับ และยอมรับเป็นเจ้าของ ร่วมกัน สามารถถ่ายทอดเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติสู่เป้าหมายเฉพาะด้านต่าง ๆ ตามระยะเวลา เป็นช่วง ๆ ของหน่วยงานปฏิบัติได้ และมีการกำหนดตัวชี้วัดที่สามารถวัดผลสัมฤทธิ์ได้

2.2 ระบบและกฎหมาย มีกฎหมายรองรับ มีกลไกเชื่อมโยงกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติและแผนในระดับต่าง ๆ เพื่อให้ส่วนราชการนำยุทธศาสตร์ชาติไปปฏิบัติ รวมทั้ง กรอบกฎหมายด้านการจัดสรรงบประมาณ ให้สามารถระดมทรัพยากร เพื่อผลักดันขับเคลื่อน การดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติอย่างมีบูรณาการ และกรอบกฎหมายที่จะกำหนดให้การ ดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติมีความต่อเนื่อง รวมทั้งมีระบบการติดตามและประเมินผลอย่าง เป็นระบบในทุกระดับ

2.3 กลไกสู่การปฏิบัติ มีกลไกที่สอดรับ/สอดคล้องตั้งแต่ระดับการจัดทำยุทธศาสตร์ การนำไปสู่การปฏิบัติ และการติดตามประเมินผล รวมทั้งมีกลไกในการกำกับดูแลบริหารจัดการ และการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ และหน่วยงาน ปฏิบัติจะต้องมี ความเข้าใจ สามารถกำหนดแผนงานโครงการให้สอดคล้องกับเป้าหมายที่กำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ชาติ

2.4 การยอมรับของสังคม มีการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจต่อสาธารณชน มีการรับฟังความคิดเห็นจากทุกกลุ่ม สร้างการมีส่วนร่วมและความเป็นเจ้าของร่วมกัน เพื่อให้ได้การ ยอมรับจากทุกภาคส่วนในสังคม

แผนภาพที่ 2 - 2 ความเชื่อมโยงของยุทธศาสตร์ชาติกับแผนในระดับต่างๆ

ที่มา : สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ด้านเศรษฐกิจ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นแผนระดับที่ 2 ซึ่งเป็นกลไกที่สำคัญในการแปลงยุทธศาสตร์ชาติไปสู่การปฏิบัติและใช้เป็นกรอบสำหรับการจัดทำแผนระดับที่ 3 เพื่อให้การดำเนินงานของภาคีการพัฒนาที่เกี่ยวข้องสามารถสนับสนุนการบรรลุเป้าหมายตามยุทธศาสตร์ชาติตามกรอบระยะเวลาที่คาดหวังไว้ได้โดยพระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ. 2561 บัญญัติให้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 มีผลบังคับใช้ถึงวันที่ 30 กันยายน 2565 ส่งผลให้กรอบระยะเวลา 5 ปีของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 เริ่มต้น ณ วันที่ 1 ตุลาคม 2565 ครอบคลุมปีงบประมาณ พ.ศ.2566–2570 ซึ่งเป็นระยะ 5 ปีที่สองของยุทธศาสตร์ชาติ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565)

ทั้งนี้ การจัดทำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 อยู่บนความตั้งใจที่จะให้แผนมีจุดเน้นและเป้าหมาย ของการพัฒนาที่เป็นรูปธรรม สามารถบ่งบอกทิศทางการพัฒนาที่ชัดเจนที่ประเทศควรมุ่งไปในระยะ 5 ปี ถัดไป โดยเป็นผลที่เกิดจากกระบวนการสังเคราะห์ข้อมูลอย่างรอบด้าน ทั้งสถานะของทุนในมิติต่าง ๆ บทเรียนของการพัฒนาที่ผ่านมาตลอดจนการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยและเงื่อนไขที่จะมีอิทธิพลต่อองค์พหุต่าง ๆ ของประเทศ รวมถึงการสนับสนุนให้ภาคีการพัฒนาทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างกว้างขวางตั้งแต่ในขั้นตอน

การกำหนดทิศทางของแผนไปจนถึงการยกร่างแผน นอกจากนี้ การจัดทำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 ยังอยู่ในช่วงเวลาที่ทั่วโลก รวมถึงประเทศไทยต้องเผชิญกับข้อจำกัดหลากหลายประการที่เป็นผลสืบเนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ซึ่งไม่เพียงแต่ก่อให้เกิดการเจ็บป่วยและเสียชีวิตของประชากร แต่ยังส่งผลให้เกิดเงื่อนไขทางเศรษฐกิจและการดำเนินชีวิตของประชาชนทุกกลุ่ม นอกจากนี้ ในระยะของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 ยังเป็นช่วงเวลาที่แนวโน้มของการพัฒนาของเทคโนโลยีอย่างก้าวกระโดด การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่มีความรุนแรงเพิ่มขึ้น การเป็นสังคมสูงวัยของประเทศไทยและหลายประเทศทั่วโลก ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงด้านภูมิรัฐศาสตร์ระหว่างประเทศ ดังนั้นการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศท่ามกลางกระแสแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว จึงต้องให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งจากภายในให้สามารถเติบโตต่อไปได้อย่างมั่นคง ท่ามกลางความผันแปรที่เกิดขึ้นรอบด้าน และคำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565)

ในการกำหนดทิศทางของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 ให้ประเทศสามารถก้าวข้ามความท้าทายต่าง ๆ เพื่อให้ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ตามเจตนารมณ์ของยุทธศาสตร์ชาติ ได้อาศัยหลักการและแนวคิด 4 ประการ ดังนี้ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565)

1. หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยสืบสาน รักษา ต่อยอดการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผ่านการกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศอย่างมีเหตุผล ความพอประมาณ ภูมิคุ้มกัน บนฐานของความรู้ คุณธรรม และความเพียร โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับสถานการณ์และเงื่อนไขระดับประเทศและระดับโลกทั้งในปัจจุบันและอนาคตอันใกล้ และศักยภาพของทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางสังคม และทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศ ให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างความสมดุลในมิติต่าง ๆ ทั้งความสมดุลระหว่างการพัฒนาความสามารถในการแข่งขันกับต่างประเทศกับความสามารถในการพึ่งตนเองได้อย่างมั่นคง ความสมดุลของการกระจายโอกาสเพื่อลดความเหลื่อมล้ำระหว่างกลุ่มคนและพื้นที่ และความสมดุลทางธรรมชาติเพื่อให้คนอยู่ร่วมกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืน รวมถึงการบริหารจัดการองค์ความรู้ต่าง ๆ ของประเทศให้พร้อมรับกับความเสี่ยงที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายในประเทศ นอกจากนี้ในการวางแผนและการขับเคลื่อนแผนไปสู่การปฏิบัติ ต้องอาศัยองค์ความรู้ทางวิชาการที่รอบด้านและพิจารณาด้วยความรอบคอบ ควบคู่กับการยึดถือผลประโยชน์ของประชาชนส่วนรวมเป็นที่ตั้ง และมุ่งมั่นผลักดันให้การพัฒนาบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

2. การสร้างความสามารถในการ “ล้มแล้ว ลุกไว” โดยมุ่งเน้นการพัฒนาใน 3 ระดับ ประกอบด้วย

- 2.1 การพร้อมรับ หรือ ระดับ “อยู่รอด” ในการแก้ไขข้อจำกัดหรือจุดอ่อนที่มีอยู่ ซึ่งเป็นผลให้ประชาชนประสบความยากลำบากในการดำรงชีวิต หรือทำให้ประเทศมีความเปราะบางต่อการเปลี่ยนแปลงจากภายนอกและภายใน รวมถึงการสร้างความพร้อมในทุกระดับในการรับมือกับสภาวะวิกฤติที่อาจเกิดขึ้นให้สามารถฟื้นคืนสู่ภาวะปกติได้อย่างรวดเร็ว

2.2 การปรับตัว หรือ ระดับ “พอเพียง” ในการปรับเปลี่ยนปัจจัยที่จำเป็น เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ตั้งแต่ในระดับครอบครัว ชุมชน พื้นที่ และประเทศ รวมถึงปรับทิศทาง รูปแบบ และแนวทางการพัฒนาให้สอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลง ของโลกยุคใหม่ และ

2.3 การเปลี่ยนแปลงเพื่อพร้อมเติบโตอย่างยั่งยืน หรือ ระดับ “ยั่งยืน” ในการผลักดัน ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างในมิติต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างความสามารถของบุคคล และสังคมในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งเพื่อสนับสนุนให้ประเทศสามารถเติบโตได้อย่าง มีคุณภาพและยั่งยืน

3. เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนของสหประชาชาติโดยกำหนดทิศทางการพัฒนา ที่อยู่บนพื้นฐานของแนวคิด “ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง” มุ่งเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับประชาชน ทุกกลุ่ม ทั้งในมิติของการมีปัจจัยที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตขั้นพื้นฐานที่เพียงพอ การมี สภาพแวดล้อมที่ดี การมีปัจจัยสนับสนุนให้มีสุขภาพที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ การมีโอกาส ที่จะใช้ศักยภาพของตน ในการสร้างความเป็นอยู่ที่ดี และการมุ่งส่งต่อทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมที่ดีไปยังคนรุ่นต่อไป

4. การพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน เศรษฐกิจสีเขียว โดยให้ ความสำคัญกับ การประยุกต์ใช้องค์ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีสมัยใหม่ และความคิด สร้างสรรค์ เพื่อสร้าง มูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ ควบคู่กับการรักษาความสมดุลระหว่างการอนุรักษ์ และการใช้ประโยชน์จากฐาน ทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพ รวมถึง การปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิต การให้บริการ และการบริโภคเพื่อลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

โดยแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 ได้กำหนดเป้าหมายหลักของการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ ที่สำคัญ ได้แก่ การปรับโครงสร้างภาคการผลิตและบริการสู่เศรษฐกิจฐานนวัตกรรม มุ่งยกระดับ ชีตความสามารถในการแข่งขันของภาคการผลิตและบริการสำคัญผ่านการผลักดันส่งเสริมการสร้าง มูลค่าเพิ่ม โดยใช้นวัตกรรม เทคโนโลยี และความคิดสร้างสรรค์ที่ตอบโจทย์พัฒนาการของสังคม ยุคใหม่และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งให้ความสำคัญกับการเชื่อมโยงเศรษฐกิจท้องถิ่น และผู้ประกอบการรายย่อยกับห่วงโซ่มูลค่าของภาคการผลิตและบริการเป้าหมาย รวมถึงพัฒนาระบบ นิเวศที่ส่งเสริมการค้าการลงทุนและนวัตกรรม

แผนภาพที่ 2 - 3 ความเชื่อมโยงระหว่างหมวดหมู่การพัฒนา กับเป้าหมายหลักของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13

ที่มา : สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561

ยิ่งกว่านั้น เพื่อถ่ายทอดเป้าหมายหลักไปสู่ภาพของการขับเคลื่อนที่ชัดเจนในลักษณะของวาระการพัฒนาที่เอื้อให้เกิดการทำงานร่วมกันของหลายหน่วยงานและหลายภาคส่วนในการผลักดันการพัฒนาเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้เกิดผลได้อย่างเป็นรูปธรรม แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 จึงได้กำหนดหมวดหมู่การพัฒนา จำนวน 13 หมวดหมู่ ซึ่งเป็นการบ่งบอกถึงสิ่งที่ประเทศไทยปรารถนาจะ “เป็น” หรือมุ่งหวังจะ “มี” เพื่อสะท้อนประเด็นการพัฒนาที่มีลำดับความสำคัญสูงต่อการพลิกโฉมประเทศไทยสู่ “สังคมก้าวหน้า เศรษฐกิจ สร้างมูลค่าอย่างยั่งยืน”

โดยเป้าหมายหลักของการพัฒนาและหมวดหมู่ที่สำคัญในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ เป้าหมายหลักมิติที่ 1 การปรับโครงสร้างภาคการผลิตและบริการสู่เศรษฐกิจฐานนวัตกรรม และหมวดหมู่การพัฒนาที่สำคัญ ได้แก่ หมวดหมู่ที่ 5 ไทยเป็นประตูการค้าการลงทุนและยุทธศาสตร์ทางโลจิสติกส์ที่สำคัญของภูมิภาค หมวดหมู่ที่ 7 ไทยมีวิทยาศาสตร์ขนาดกลางและขนาดย่อมที่เข้มแข็งมีศักยภาพสูงและสามารถแข่งขันได้ และหมวดหมู่ที่ 8 ไทยมีพื้นที่และเมืองอัจฉริยะที่น่าอยู่ปลอดภัย เติบโตได้อย่างยั่งยืน

จากแนวทางพัฒนาตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 ดังกล่าว ผู้ศึกษาได้นำยุทธศาสตร์ และแผนดังกล่าวมาใช้ในการวางทิศทางการวิเคราะห์ข้อมูลและเป็นกรอบในการศึกษา โดยเฉพาะ ด้านเศรษฐกิจที่สอดคล้องมีผลกระทบต่อการค้าชายแดน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาครั้งนี้ได้รวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดนไทย-เมียนมา เพื่อนำมาใช้ในการสรุปและวิเคราะห์เนื้อหาผลการศึกษา โดยแบ่งการวิเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจการค้าชายแดน

จากการวิเคราะห์เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีงานวิจัยได้ศึกษาถึงรูปแบบ การพัฒนาเศรษฐกิจการค้าชายแดน กรณีศึกษาเมืองสุโขทัย-ลพบุรี จังหวัดนครราชสีมา เมืองต้นแบบ การค้าชายแดนระหว่างประเทศ (ลาวัญญ์ พงษ์สุวรรณศิริและอุษณีย์ พรหมศรียา, 2564) โดยมี ผลการวิจัยสำคัญ พบว่า 1. สภาพการณ์ปัญหา อุปสรรคของการค้าชายแดน บริเวณเทศบาลเมือง สุโขทัย-ลพบุรีจังหวัดนครราชสีมา พบว่าสินค้ามีความหลากหลายได้มาตรฐาน ผู้ประกอบการมีความ ชำนาญเรื่องผู้บริโภคนพื้นที่มีความเหมาะสม ปัญหาที่พบคือขาดการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ 2. ความพร้อมของประชาชนในการเป็นเมืองต้นแบบการค้าชายแดน พบว่าประชาชนมีความรู้ อยู่ในระดับดีมาก และความตระหนกอยู่ในระดับมาก 3. สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก พบว่า ตลาดการค้าชายแดนเมืองสุโขทัย-ลพบุรี จังหวัดนครราชสีมามีความได้เปรียบในด้านของทำเลที่ตั้ง ที่มีความเหมาะสม แต่การบริหารจัดการด้านสาธารณูปโภคต่างๆ ยังต้องมีการพัฒนาและปรับปรุง 4. แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจการค้าชายแดนเมืองสุโขทัย-ลพบุรี จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ควรเสนอ นโยบายถึงทางรัฐบาลกำหนดให้บริเวณตลาดเมืองสุโขทัย-ลพบุรี จังหวัดนครราชสีมาเป็นเขตเศรษฐกิจ พิเศษ และเป็นเขตปลอดภาษี จะทำให้สามารถสร้างมูลค่าทางการค้าเพิ่มขึ้น

ทั้งนี้ก่อนหน้าก็มีการศึกษาการพัฒนาพื้นที่ชายแดนของจังหวัดในประเทศไทย ที่มีพื้นที่ติดกับประเทศเพื่อนบ้านของ วีรวิชัย ปิยนนท์ศิลป์ (2560) เพื่อให้เกิดการพัฒนาเป็น ช่องทางในการกระจายสินค้าและบริการมากขึ้น ซึ่งเป็นนโยบายหลักของรัฐบาลตามยุทธศาสตร์ ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 ในส่วนของการพัฒนาประเทศ ด้านความ ร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อการพัฒนา การสร้างสมรรถนะทางเศรษฐกิจในทุกๆระดับ และสิ่งสำคัญ ของการพัฒนาพื้นที่ชายแดน คือ การยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ขึ้น โดยแนวทางการพัฒนาพื้นที่ชายแดนต้องคำนึงถึงปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อทางด้านเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม สังคม และความมั่นคง ซึ่งปัจจัยการพัฒนาดังกล่าว จะต้องอาศัยข้อมูลของหน่วยงาน ภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลความพึงพอใจและความต้องการของประชาชนในพื้นที่ และข้อมูลแนวทางการพัฒนาพื้นที่ชายแดนจากทุกภาคส่วน เพื่อให้เกิดการบูรณาการในการ ดำเนินงานพัฒนาพื้นที่ชายแดนบนพื้นฐานของการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนไปพร้อมกัน อีกทั้ง พนิดา วิโลวงศ์ (2553) ยังได้เสนอแนวทางในการพัฒนาผู้ประกอบการด้านการค้าชายแดน ในอำเภอเชียงของจังหวัดเชียงราย พบว่า กรอบนโยบายและยุทธศาสตร์การค้าชายแดนที่เกี่ยวข้อง

กับผู้ประกอบการค้าชายแดน อำเภอเชียงของ สามารถแบ่งเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ระดับภูมิภาค ระดับจังหวัด และระดับหน่วยงานปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดน ซึ่งสามารถแบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ การปรับบทบาทของหน่วยงานภาครัฐ การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการค้า การพัฒนาบุคลากรเพื่อส่งเสริมการค้าและการลงทุน การพัฒนาการขนส่งและโลจิสติกส์ ทั้งนี้ผู้ประกอบการมีจุดแข็งและจุดอ่อนในด้านสินค้าและบริการ ด้านการปฏิบัติการและการดำเนินพิธีการศุลกากร ด้านโครงสร้างพื้นฐานและเทคโนโลยี และด้านการดำเนินธุรกิจ นอกจากนี้แล้วผู้ประกอบการยังมีอุปสรรคและโอกาสในด้านเศรษฐกิจและการดำเนินธุรกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านเทคโนโลยี ด้านโลจิสติกส์ ด้านกฎหมายและความมั่นคง ด้านมาตรการของภาครัฐ และด้านการมีส่วนร่วมจากประชาชน ส่วนความต้องการของผู้ประกอบการที่อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ การก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกให้ผู้ประกอบการนำเข้า-ส่งออก เร่งก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 4 การปรับปรุงขยายพื้นที่ท่าเรือบัต การขยายถนนเพิ่มช่องทางการจราจรในบริเวณท่าเรือ รวมถึงในอำเภอเชียงของ การปรับปรุงหรือขยายพื้นที่บริเวณด่านศุลกากร การปรับปรุงพิธีการศุลกากร การตรวจปล่อยสินค้า การกำหนดระเบียบให้มีความชัดเจน การพิจารณาปรับปรุงกฎระเบียบที่ขัดแย้งกับการปฏิบัติหรืออาจก่อให้เกิดอุปสรรคในการดำเนินการของผู้ประกอบการนำเข้า-ส่งออก การจัดอบรมด้านนำเข้า-ส่งออก ทั้งด้านการค้า การดำเนินธุรกิจขนส่ง การจัดการโลจิสติกส์ การตลาด กฎหมายที่เกี่ยวข้องทั้งกฎหมายไทยและกฎหมายของประเทศคู่ค้า เพื่อสร้างเสริมความสามารถในการแข่งขัน และมีข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาผู้ประกอบการด้านการค้าชายแดนในอำเภอเชียงของ ประกอบด้วย 4 แนวทาง ได้แก่ 1. การพัฒนาผู้ประกอบการให้มีความพร้อมในการดำเนินธุรกิจให้เข้าสู่ระบบสากลและให้สามารถแข่งขันได้ 2. การพัฒนาด้านโลจิสติกส์และโครงสร้างพื้นฐานให้สอดคล้องกับการขยายตัวทางการค้าชายแดน 3. การปรับปรุงกฎหมายมาตรการในการนำเข้า-ส่งออกให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางการค้าชายแดน 4. แนวทางการพัฒนาด้านอื่นๆ เพื่อเป็นการสนับสนุนการดำเนินการธุรกิจการค้าชายแดน

อย่างไรก็ตาม มีงานวิจัยที่ได้ศึกษาเบื้องต้นเพื่อเตรียมรองรับการพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวเส้นทางระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก-ตะวันออก กรณีโลจิสติกส์ด้านการค้าชายแดนและการค้าผ่านแดน (ปูน เทียงบูรณธรรม, 2550) ได้พบว่า 1. ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียไม่เข้าใจภาพรวมของการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เนื่องจากผลการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจเหนือ-ใต้และตะวันออก-ตะวันตก ตลอดจนความร่วมมือที่เกิดขึ้นระหว่างประเทศในภูมิภาคพุ่มน้ำโขง 2. ผู้ประกอบการขาดโอกาสในการเข้าถึงข้อมูลสารสนเทศ โดยเฉพาะข้อมูลข่าวสารในพื้นที่และภูมิภาคเกี่ยวกับการพัฒนาสำหรับใช้ประกอบการตัดสินใจที่จะลงทุนสร้างมูลค่าเพิ่มให้เกิดขึ้นในประเทศเพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันกับประเทศเพื่อนบ้านและเวทีการค้าโลก 3. หน่วยงานต่างๆ ขาดบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถและความชำนาญที่จะรองรับต่อการพัฒนาด้านต่างๆ ที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในภูมิภาคในอนาคต 4. ขาดเจ้าภาพและความร่วมมือของหน่วยงานแต่ละภาคส่วน ทั้งภาครัฐและเอกชน ทำให้เกิดการแข่งขันกันเองภายในประเทศไทย 5. ด้านโครงสร้างพื้นฐานที่ยังไม่สมบูรณ์ ได้แก่ กฎกติกาคาความร่วมมือระหว่างประเทศ และความร่วมมือว่าด้วยการขนส่งผ่านแดนและข้ามแดนยังไม่สามารถนำมาใช้ในทางปฏิบัติได้อย่างแท้จริง รวมทั้งเส้นทางทางขนส่งบางช่วงของไทยเป็นอุปสรรคไม่เอื้ออำนวยต่อการขนส่ง (เส้นทางผ่าน

เขาค้าและอำเภอแม่สอดเป็นเขาสูงชัน) ซึ่งผลการศึกษาที่ได้รับครั้งนี้พบว่าประเทศไทยจำเป็นต้องทำการศึกษาถึงศักยภาพเส้นทางการค้าและผลกระทบที่เกิดขึ้นเนื่องจากการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจในแนวเหนือ-ใต้และตะวันออก-ตะวันตก เพื่อให้คนไทยได้รู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงและปรับตัวได้ทัน เพื่อเพิ่มศักยภาพขีดความสามารถในการพัฒนาประเทศ

ยิ่งกว่านั้น ยังมีการศึกษาถึงผลกระทบและปัญหาของการค้าชายแดนเพิ่มเติมอีกด้วย โดย ปมินภรณ์ โตะถถม (2545) ศึกษาวิจัยเรื่องผลกระทบทางการค้าชายแดนไทย-พม่าต่อความมั่นคงแห่งชาติ ผลการศึกษาพบว่าการค้าชายแดนไทย-พม่า มีประโยชน์กับประเทศด้านเศรษฐกิจทำให้ท้องถิ่นเจริญขึ้น ประชาชนมีรายได้จากการทำงานเพิ่มขึ้น ส่วนแนวทางการพัฒนาการค้าชายแดนยั่งยืนคือ ไทยต้องพัฒนาความสัมพันธ์กับพม่าให้ดีขึ้นกว่าเดิม ทั้งนี้เพื่อช่วยลดข้อขัดแย้งระหว่างสองประเทศให้ลดน้อยลง ในขณะที่เดียวกันไทยต้องกำหนดการค้าชายแดนระหว่างไทย-พม่าให้ชัดเจน ปัญหาของการค้าชายแดนไทย-พม่าที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งส่งผลกระทบต่อความมั่นคงด้านเศรษฐกิจมากกว่าผลกระทบความมั่นคงด้านการทหารและด้านนโยบายการเมือง เพราะทำให้ไทยต้องสูญเสียรายได้และกระทบต่อการค้าของพ่อค้านักธุรกิจและการหารายได้ของประชาชน ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการค้าชายแดนมากที่สุด การแพร่ระบาดของยาเสพติด การค้าที่ไม่ผ่านพิธีการศุลกากร การปิดพรมแดนบ่อยครั้ง และความไม่พอใจจากฝ่ายพม่าที่เชื่อว่าไทยให้การสนับสนุนชนกลุ่มน้อย สอดคล้องกับการศึกษาของเซน น้อมศิริ (2544) ศึกษาวิจัยเรื่องปัญหาชายแดนไทย-พม่า ผลการศึกษาพบว่าปัญหาที่เกิดขึ้นจริงตามแนวชายแดนไทย-พม่า สามารถแบ่งเป็น 5 กลุ่มปัญหา คือ ปัญหาเขตแดน ปัญหาชนกลุ่มน้อย ปัญหาผู้อพยพและแรงงาน ปัญหา ยาเสพติด และปัญหาการค้าชายแดน เพื่อให้ทราบถึงพื้นฐานของการเกิดปัญหา การดำเนินการแก้ไขปัญหา มาตรการ และนโยบายต่างๆ จากนั้นทำการประเมินสถานการณ์ การวิเคราะห์ปัญหา การวิเคราะห์การตัดสินใจการวิเคราะห์ปัญหาที่อาจเกิดขึ้น โดยสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญปัญหาชายแดนไทย-พม่าจำนวน 21 คน โดยใช้เทคนิควิธี Ethnographic Delphi Future Research/EdFR เพื่อสนับสนุนผลดีที่เกิดขึ้นชัดเจน และขจัดอุปสรรคต่างๆ ให้หมด ไปพร้อมทั้งเตรียมรับสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้นได้ทันที ผลการศึกษาพอสรุปได้ คือ พบองค์ประกอบของปัญหาทั้งด้านบวกและด้านลบ ดังนี้ 1. ความสัมพันธ์ต่อกันในกรณีต่างๆ ได้แก่ การเมือง การทูต เศรษฐกิจ สังคมการทหารฯ 2. ผลประโยชน์ระหว่างประเทศไทยกับพม่า 3. นโยบาย มาตรการ และข้อตกลงต่างๆ 4. การบริหารงาน 5. บทบาทของประเทศในอาเซียนและประเทศมหาอำนาจ ผลการวิจัยทำให้ได้ข้อมูลในการปฏิบัติเพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายที่ได้ผลสมบูรณ์ โดยมีแนวทางในการสนับสนุนให้เกิดผลดีในทางปฏิบัติ และขจัดอุปสรรคปัญหาต่างๆ ในเวลาเดียวกันให้มีความรู้ในข้อเท็จจริงของปัญหาในทางลึกและสามารถวางแผนการปฏิบัติงานได้ถูกต้อง รวดเร็ว มีประสิทธิภาพได้แนวทางให้ทั้งหน่วยราชการ และเอกชน พิจารณาดำเนินการให้สอดคล้องซึ่งมีผลให้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นคลี่คลายไปได้ด้วยดี ทำให้การแก้ปัญหาและการตัดสินใจ มีระบบที่ดีมากขึ้น และสามารถนำวิธีการและแนวคิดนี้ไปปรับปรุง หรือใช้กับปัญหาชายแดนด้านอื่นๆ ของไทยได้

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชายแดนไทย - เมียนมา จังหวัดตาก

จากเอกสารวิจัยโดยเฉพาะด้านอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก พบว่ามีผลการศึกษา กลยุทธ์การสร้างรายได้เปรียบทางการแข่งขันของหอการค้าจังหวัดตากต่อผู้ประกอบการชายแดนแม่สอด และวิเคราะห์บทบาทหน้าที่ของหอการค้าจังหวัดตากต่อผู้ประกอบการชายแดนแม่สอด ที่จะมีผลต่อการเพื่อพัฒนาความสามารถทางการแข่งขันของผู้ประกอบการ (ชัยรัตน์ วิเชียร, 2563) โดยผู้วิจัยได้แนวทางเลือกของกลยุทธ์ด้านการพัฒนาขีดความสามารถของผู้ประกอบการชายแดนอำเภอแม่สอด จังหวัดตากได้ 4 กลยุทธ์ ดังนี้ คือ 1. กลยุทธ์ส่งเสริมศักยภาพแสวงหาเครือข่ายความร่วมมือ 2. กลยุทธ์ส่งเสริมการหาเครื่องมือในการควบคุมตลาด 3. กลยุทธ์ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในองค์กรภาคเอกชน 4. กลยุทธ์ส่งเสริมการทำธุรกิจเชิงรุก และหอการค้าจังหวัดตากควรมีบทบาทในการส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของผู้ประกอบการชายแดน ดังนี้ คือ 1. บทบาทในการนำข้อแนะนำจากผู้ประกอบการไปสู่หน่วยงานองค์กรของภาครัฐ 2. บทบาทในการเชื่อมโยงโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ของหน่วยงานภาครัฐสู่ผู้ประกอบการ 3. บทบาทในการเชื่อมโยงกับหน่วยงานและองค์กรภาครัฐและเอกชนในต่างประเทศ (ประเทศเมียนมา) 4. บทบาทเป็นศูนย์ข้อมูลข่าวสารสำหรับผู้ประกอบการชายแดน โดยบทบาทของหอการค้าจังหวัดตากดังกล่าว สอดคล้องกับความต้องการของผู้ประกอบการชายแดน ที่ต้องการให้หอการค้าจังหวัดตากมีบทบาทในการส่งเสริมความสามารถผู้ประกอบการชายแดน ดังนี้ คือ 1. ต้องการให้หอการค้าจังหวัดตากเป็นองค์กรกลางในการเชื่อมโยงกับหน่วยงานองค์กรและผู้ประกอบการในต่างประเทศ (ประเทศเมียนมา) 2. ต้องการให้หอการค้าจังหวัดตากเป็นกระบอกเสียงกับหน่วยงานภาครัฐ 3. ต้องการให้หอการค้าจังหวัดตากเป็นศูนย์ข้อมูลทางการค้าชายแดน ฉะนั้น กลยุทธ์การพัฒนาขีดความสามารถของผู้ประกอบการชายแดนทั้ง 4 กลยุทธ์ดังกล่าว จึงมีความสอดคล้องกับบทบาทของหอการค้าจังหวัดตากและความต้องการของผู้ประกอบการชายแดนในการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันให้มีความยั่งยืนต่อไปในอนาคต ประกอบกับยังได้มีการศึกษาสภาพปัญหาเขตเศรษฐกิจพิเศษ กลยุทธ์การบริหารงาน กลไกสนับสนุนและการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดตากของภัสสิมนต์ เตชะทวีวัฒน์ และคณะ (2562) ได้ค้นว่ากลไกสนับสนุนมีอิทธิพลโดยรวมต่อประสิทธิภาพในการบริหารเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดตากมากที่สุด รองลงมา คือ สภาพปัญหาเขตเศรษฐกิจพิเศษ การมีส่วนร่วมของประชาชน และกลยุทธ์การบริหารงานตามลำดับ ผลของการวิจัยนี้ กระทรวงมหาดไทย สามารถนำข้อค้นพบไปใช้ในการบริหารจัดการเขตเศรษฐกิจพิเศษอื่นของไทย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการกำกับดูแลและการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ยิ่งกว่านั้น หากพิจารณาถึงการพัฒนารูปแบบการค้าชายแดน มีผู้ศึกษาแนวทางการกำหนดรูปแบบการพัฒนาเชิงรุกการค้าชายแดนไทย-เมียนมาร์ (บุญเลิศ มหาวิเศษศิลป์, 2557) เสนอว่ารูปแบบการค้าควรพิจารณา 3 มุมมอง คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านความมั่นคง และด้านสังคมและวัฒนธรรม โดยควรพิจารณาอุตสาหกรรมสนับสนุนและอุตสาหกรรมต่อเนื่องของพื้นที่ชายแดนทั้งสองฝั่ง และเสนอแนวทาง ได้แก่ 1. การพัฒนาให้เป็นเมืองเขตเศรษฐกิจคู่ขนานบริเวณชายแดนระหว่างไทย-เมียนมาร์ 2. การพัฒนาเชื่อมโยงอุตสาหกรรมต่อเนื่องและอุตสาหกรรมสนับสนุน 3. จัดระเบียบพื้นที่ชายแดนให้มีความพร้อมต่อการเผชิญสถานการณ์ 4. การส่งเสริมและสนับสนุน

บทบาทเมืองชายแดนในการเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ด้านองค์ความรู้ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

5. การส่งเสริมการเป็นเมืองคู่แฝดในเชิงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมร่วมกัน ในการวิจัยครั้งนี้มีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ได้แก่ 1. การกำหนดทิศทางการค้าชายแดนของแต่ละพื้นที่ 2. รัฐควรเป็นผู้นำร่องในการเปิดเจรจาการค้าชายแดนระหว่างไทย - เมียนมา ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ ได้แก่ 1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชนต้องร่วมกำหนดทิศทางของเมืองชายแดน 2. การสร้างความร่วมมือและความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเมือง 3. การจัดระเบียบของเมืองชายแดน

ยิ่งกว่านั้นยังมีงานวิจัยที่ได้ปัญหาการค้าชายแดนของจังหวัดตาก (รณรงค์ เสงี่ยม, 2550) ที่ได้พบว่า 1. กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ประกอบการค้าชายแดนจังหวัดตากมีปัญหาและอุปสรรคของการค้าชายแดนทั่วไปในเรื่องข้อจำกัดในการนำเข้าหรือส่งออกของสินค้าบางชนิด และปัญหาความไม่สะดวกด้านการปิดจุดผ่านแดน และปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากโครงสร้างพื้นฐาน การขนส่งและการสื่อสาร ทางด้านการเก็บค่าธรรมเนียมผ่านแดนในการขนส่งทั้งในระบบและนอกระบบ ปัญหาทางด้านการคมนาคมไม่สะดวก ส่วนปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากกฎหมายและมาตรการทางภาครัฐ ผู้ประกอบการค้าชายแดนจังหวัดตากมีปัญหาทางด้านขั้นตอนพิธีการทางศุลกากร สำหรับสินค้าบางประเภท ปัญหาทางด้านการขาดความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน นอกจากนี้ปัญหาการลักลอบนำเข้าสินค้าในพื้นที่จังหวัดตากที่พบคือ อัตราค่าส่งของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องและเครื่องมือที่ใช้ในการป้องกันละปราบปรามสินค้าที่ลักลอบนำเข้ามีไม่เพียงพอในการปฏิบัติหน้าที่ ข้อจำกัดเกี่ยวกับใบอนุญาตหรือใบรับรองในการนำเข้าสินค้าและการลักลอบลิขสิทธิ์ 2. กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดนจังหวัดตาก มีปัญหาในเรื่องการขาดความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน ปัญหาทางด้านเป้าหมายที่ไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกันของหน่วยงานภาครัฐ ปัญหาและอุปสรรคทางด้านภาษาที่ใช้ในการประกอบธุรกิจ ปัญหาทางด้านเป้าหมายที่ไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกันของหน่วยงานภาครัฐ ปัญหาทางด้านการค้าควมหมายรายได้ของผลประกอบการประจำปี อัตราภาษีอากรนำเข้าที่สูง และการประเมินราคาสินค้าที่ใช้เป็นฐานในการคำนวณค่าภาษีอากรสูงเกินราคาตลาด และจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงในเชิงลึกและการสังเกตการณ์ของปัญหาการค้าชายแดนของจังหวัดตาก ส่วนใหญ่พบว่า ปัญหาเรื่องการค้าชายแดนระหว่างประเทศ คับแคบ การขนส่งระหว่างประเทศคู่ค้าเสียค่าผ่านทาง ผู้คุ้มกัน ต้นทุนสูง ความไม่สงบในประเทศคู่ค้า การเมืองระหว่างกลุ่ม การสู้รบกัน การปิดชายแดนเป็นระยะ กฎระเบียบคู่ค้าไม่เอื้ออำนวย เนื่องจากมีปัญหาด้านเสถียรภาพ เงินจำกัดไม่ได้รับการยอมรับ ธนาคารพาณิชย์ไม่รับแลก เจ้าหน้าที่รัฐใช้ช่องทางของกฎหมายหาผลประโยชน์ ส่วนข้อเสนอแนะ ควรมีการปรับปรุงการใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดนให้สอดคล้องกับพฤติกรรมการค้าชายแดน รัฐบาลไทยควรมีการประสานงานเพื่อชี้แจงรายละเอียดและข้อมูลการค้าชายแดนให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ได้รับทราบและเข้าใจ เพื่อมิให้เกิดการดำเนินการที่ซ้ำซ้อนกันหรือดำเนินการใดๆ อันจะเป็นอุปสรรคต่อการค้า เพื่อให้การค้าชายแดนมีการค้าชายแดนและพัฒนาอย่างยั่งยืน รัฐบาลไทยควรเสริมสร้างความสัมพันธ์กับรัฐบาลพม่าและกลุ่มประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงอย่างต่อเนื่อง

สำหรับบทบาทของหอการค้าจังหวัดตาก มีการศึกษาของระดม สรรพพันธุ์ (2535) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องบทบาทของหอการค้าจังหวัดตากต่อการค้าชายแดนไทย-พม่า ผลการศึกษา พบว่า สถานภาพของหอการค้าจังหวัดตากจัดเป็นกลุ่มผลประโยชน์จัดตั้งโดยกลุ่มนักธุรกิจหลายสาขาอาชีพ ในจังหวัดตาก เมื่อวันที่ 6 กันยายน 2527 มีฐานะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย ตามพระราชบัญญัติ หอการค้า พ.ศ.2509 มีข้อบังคับหอการค้าจังหวัดตากที่ได้กำหนดขึ้นเป็นกรอบในการบริหารงาน มีการดำเนินงานในรูปคณะกรรมการ ซึ่งเลือกตั้งจากสมาชิกหอการค้า ได้รับการสนับสนุนการดำเนินงานจากสมาชิกและมีการแบ่งโครงสร้างการบริหารงานที่แน่นอนชัดเจน หอการค้าจังหวัดตาก มีบทบาทการดำเนินงานสนับสนุนการค้าชายแดนไทย-พม่า โดยการดำเนินงานผ่านองค์กรภาคีรัฐบาล และองค์กรภาคเอกชน และในขณะเดียวกันยังมีการดำเนินงานผ่านทางนักการเมืองและโดยอาศัย สื่อมวลชนด้วย มีบทบาทการดำเนินงาน 5 ลักษณะ ดังนี้ 1. จัดประชุมปรึกษาหารือเกี่ยวกับการค้าชายแดนไทย-พม่าผ่านทาง กรอ.จังหวัดตาก หอการค้าไทย และหอการค้าจังหวัดชายแดนไทย - พม่า 2. จัดประชุมสัมมนาเพื่อนำเสนอข้อเรียกร้องที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดนไทย-พม่าให้หน่วยงาน/องค์กรที่เกี่ยวข้องพิจารณาดำเนินการผ่านทางโครงการสามประสานเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจภูมิภาค และหอการค้าจังหวัดชายแดนไทย-พม่า 3. สร้างความสัมพันธ์และเข้าถึงนักการเมืองและราชการระดับต่างๆ โดยผ่านทางสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกสภาจังหวัด สมาชิกสภาเทศบาล กรอ.จังหวัด และกรอ. ส่วนกลาง เพื่อให้ช่วยเหลือผลักดันข้อเสนอที่เป็นประโยชน์ต่อการค้าชายแดนไทย-พม่า 4. สนับสนุนให้ผู้นำของหอการค้าเข้าไปมีบทบาททางการเมืองผ่านสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) 5. ส่งเสริมเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการค้าชายแดนไทย-พม่า โดยผ่านทาง กรอ.จังหวัดตาก กรอ.ส่วนกลาง หอการค้าไทย และสื่อมวลชน ลักษณะความสัมพันธ์ของกลุ่มนักธุรกิจในหอการค้าจังหวัดตากกับกลุ่มข้าราชการใน กรอ.จังหวัด และกับกลุ่มนักการเมืองในจังหวัดตาก ที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดนไทย - พม่า เป็นดังนี้ 1. กลุ่มนักธุรกิจในหอการค้าจังหวัดตาก มีความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการในการดำเนินงานร่วมกันกับกลุ่มข้าราชการเป็นตัวแทนของภาครัฐบาลใน กรอ.จังหวัดตาก 2. กลุ่มนักธุรกิจในหอการค้าจังหวัดตากมีความสัมพันธ์กับกลุ่มนักการเมืองในจังหวัดตาก ในลักษณะความสัมพันธ์ส่วนตัว การดำเนินธุรกิจร่วมกัน การให้การสนับสนุนซึ่งกันและกัน รวมทั้งความสัมพันธ์แบบเครือญาติ

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาขีดความสามารถของผู้ประกอบการค้าชายแดน

จากการศึกษามีผู้ได้ศึกษาแนวทางการส่งเสริมสมรรถนะการทำธุรกิจของผู้ประกอบการการค้าชายแดนไทย-ลาว ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพื่อรองรับการบูรณาการประชาคมอาเซียน (วีระยุทธ ทนทาน, 2555) โดยหาปัจจัยการส่งเสริมสมรรถนะการทำธุรกิจสภาพปัจจุบัน ปัญหาอุปสรรคที่มีต่อการดำเนินงาน รวมทั้งแนวทางการส่งเสริมสมรรถนะ โดยใช้วิธีการศึกษาระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเชิงลึก และเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามจากผู้ประกอบการค้าชายแดนที่ขึ้นทะเบียนการค้ากับกรมการค้าต่างประเทศ ผลการวิจัย พบว่า 1. ความสามารถเชิงสมรรถนะส่วนบุคคล 2. ความสามารถเชิงสมรรถนะด้านการบริหาร 3. ความสามารถเชิงสมรรถนะด้านอาชีพเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมสมรรถนะการทำธุรกิจ และด้านสภาพแวดล้อมการดำเนินงานทางสังคมและวัฒนธรรม เทคโนโลยีเศรษฐกิจ

ผู้ประกอบการจะต้องตระหนักและให้ความสำคัญเป็นอย่างมากซึ่งต้องอาศัยบทบาทการส่งเสริมของรัฐบาลเข้ามาช่วยให้ธุรกิจประสบผลสำเร็จเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้ ความคล้ายคลึงกันระหว่างวัฒนธรรมและลักษณะภูมิศาสตร์ ถือเป็นช่องทางในการขยายโอกาสทางธุรกิจที่สำคัญ แต่ยังคงพบว่าด้านระบบการขนส่งและกฎระเบียบการค้า ยังคงเป็นปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญอย่างต่อเนื่องในการประกอบการค้าชายแดน และจากงานวิจัยของ ทิบัติ พัทธกรณ์ และ ชีระวัฒน์ จันทิก (2560) ได้กล่าวว่าเมื่อพิจารณาถึงโลกของธุรกิจที่เต็มไปด้วยการแข่งขันที่สูงในปัจจุบัน อุตสาหกรรมของประเทศไทย ซึ่งมักอยู่ในรูปแบบการผลิตสินค้าแบบเน้นปริมาณ (Mass production) ไม่สามารถขับเคลื่อนพัฒนาต่อยอดหรือทัดเทียมกับนานาประเทศที่พัฒนาแล้วได้ กล่าวคือ อุตสาหกรรมของประเทศไทยไม่ได้เป็นทั้งอุตสาหกรรมการผลิตสินค้าต้นทุนต่ำหรืออยู่ในกรอบเชิงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี นวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์เท่าที่ควร ดังนั้นเพื่อการเสริมสร้างอุตสาหกรรมและเศรษฐกิจในประเทศให้แข็งแกร่งขึ้น แนวคิดผู้ประกอบการรุ่นใหม่ในยุคไทยแลนด์ 4.0 จึงถูกสร้างขึ้น

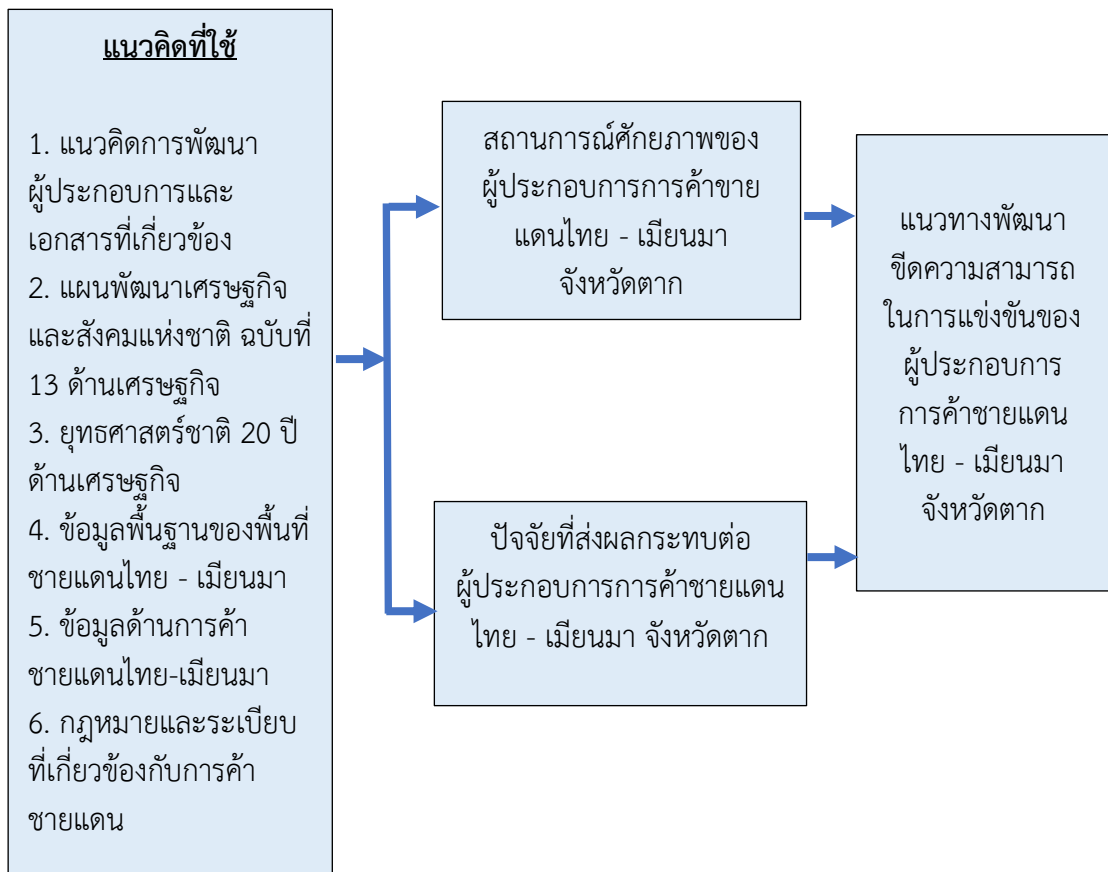
โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (Small and Medium-sized Enterprises : SMEs) ที่เป็นเสาหลักค้าจุลเศรษฐกิจภายในประเทศ ผู้ประกอบการในภาคส่วนนี้จำเป็นต้องได้รับการเรียนรู้ เสริมสร้างทักษะการจัดการบริหาร การวางแผนหรือการออกแบบผลิตภัณฑ์อย่างสร้างสรรค์ โดยมีภาครัฐทำหน้าที่เป็นตัวกลางประสานความช่วยเหลือ สนับสนุนผู้ประกอบการในด้านการจัดหาเงินทุน การยืดหยุ่นกฎหมายหรือเอื้อเพื่อสิทธิประโยชน์ด้านธุรกิจ การหาช่องทางทางการตลาด การจัดหาผู้เชี่ยวชาญหรือที่ปรึกษาในด้านต่างๆ พร้อมทั้งเชื่อมโยงผู้ประกอบการเข้าด้วยกันเป็นเครือข่ายผู้ประกอบการรุ่นใหม่ ซึ่งแบบจำลองขั้นตอนการสร้างผู้ประกอบการรุ่นใหม่ในยุคไทยแลนด์ 4.0 มีดังต่อไปนี้ 1. ผู้ประกอบการรุ่นใหม่เข้าถึงแหล่งเงินทุนได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ 2. ผู้ประกอบการรุ่นใหม่ได้รับการส่งเสริมความรู้ด้านการตั้งต้นและการทำแผนธุรกิจ 3. ผู้ประกอบการรุ่นใหม่ได้รับการส่งเสริม ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การสร้างตราสินค้า และการทำการตลาดอย่างสร้างสรรค์ 4. ผู้ประกอบการรุ่นใหม่ได้รับการส่งเสริมด้านช่องทางการตลาดในประเทศ และ 5. ผู้ประกอบการรุ่นใหม่ได้รับการผลักดันในการส่งผลิตภัณฑ์สู่ตลาดต่างประเทศ ยิ่งกว่านั้น จากการศึกษาสมรรถนะผู้ประกอบการการค้าชายแดน ยังพบการวิจัยของ นวิทย์ เอมเอก และคณะ (2555) ที่ได้ศึกษาสมรรถนะผู้ประกอบการการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย เพื่อรองรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน พบว่า สมรรถนะของผู้ประกอบการที่เหมาะสมพร้อมรองรับการเปิดเสรีทางการค้าภายในประชาคมอาเซียน ประกอบด้วย สมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการ และทักษะการบริหาร กฎระเบียบของประชาคมเศรษฐกิจ แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคใต้ ภาวะผู้นำของผู้ประกอบการ และสมรรถนะหลักทางการบริหารของผู้ประกอบการ

จากงานวิจัยที่ผู้ศึกษาได้รวบรวมมาจะนำไปใช้เป็นกรอบในการวิจัย โดยมีประเด็นที่สำคัญได้แก่ การค้าชายแดน การพัฒนาผู้ประกอบการ และบริบทที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดนไทย - เมียนมา ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และนำข้อมูลดังกล่าวไปสร้างเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัยต่อไป

กรอบแนวคิดของการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้ได้มีการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาใช้ ได้แก่ แนวคิดการพัฒนาผู้ประกอบการ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ด้านเศรษฐกิจยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ด้านเศรษฐกิจ อีกทั้งได้นำข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่ชายแดนไทย - เมียนมา ข้อมูลด้านการค้าชายแดนไทย - เมียนมา กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดน เพื่อนำมาศึกษาสถานการณ์ศักยภาพของของผู้ประกอบการการค้าชายแดนไทย - เมียนมา จังหวัดตาก และนำมาวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการการค้าชายแดน เพื่อนำมาเสนอแนวทางพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการการค้าชายแดนไทย - เมียนมา จังหวัดตาก ดังภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ 2-4 กรอบแนวคิดของการวิจัย

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, 2566

สรุป

จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในบทที่ 2 ผู้ศึกษาได้รวบรวมและประมวลข้อมูลดังกล่าวมาเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แนวคิดการพัฒนาผู้ประกอบการ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ด้านเศรษฐกิจ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ด้านเศรษฐกิจ ข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่ชายแดนไทย - เมียนมา ข้อมูลด้านการค้าชายแดนไทย - เมียนมา และกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดน หลังจากนั้นจึงนำข้อมูลสถานการณ์ศักยภาพของผู้ประกอบการการค้าชายแดนไทย - เมียนมา จังหวัดตาก มาใช้เป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์ในปัจจุบันต่างๆ เช่น ศักยภาพภายในและศักยภาพภายนอก แล้วนำมาวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการการค้าชายแดนไทย - เมียนมา เพื่อนำมาสังเคราะห์เป็นแนวทางพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการการค้าชายแดนไทย - เมียนมา จังหวัดตาก ต่อไป

บทที่ 3

สถานการณ์ผู้ประกอบการการค้าชายแดน

การศึกษาครั้งนี้ขอนำเสนอสถานการณ์ผู้ประกอบการการค้าชายแดนตามประเด็นสำคัญ ดังนี้ ข้อมูลการค้าระหว่างประเทศ-การค้าชายแดน ข้อมูลการค้าชายแดนไทย - เมียนมา จังหวัดตาก ปัญหาอุปสรรคการค้าชายแดนไทย - เมียนมา และปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการค้าชายแดน โดยมีรายละเอียดดังนี้

ข้อมูลการค้าระหว่างประเทศ-การค้าชายแดน

ประเทศไทยตั้งอยู่บนภูมิภาคที่เป็นศูนย์กลางของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยมีประเทศเพื่อนบ้านโดยรอบได้แก่ เมียนมา ลาว กัมพูชา และมาเลเซีย มีแนวชายแดนระยะทางประมาณ 5,656 กิโลเมตร มีด่านการค้าชายแดนจำนวน 91 จุด เป็นจุดผ่านแดนถาวร 38 จุด จุดผ่อนปรนการค้า 53 จุด นอกจากนี้ยังมีการรวมตัวและความร่วมมือระหว่างประเทศอีกหลายกลุ่ม (สำนักความร่วมมือการค้าและการลงทุน, 2557) จากบริบทดังกล่าวทำให้ประเทศไทยมีการติดต่อกับการค้าชายฝั่งการค้าชายแดนและการค้าผ่านแดนกับประเทศเพื่อนบ้านและประเทศอื่น ๆ จำนวนมาก จากสถานการณ์การค้าชายแดนและผ่านแดนของประเทศไทย ปี 2565 ตั้งแต่เดือนมกราคมถึงเดือนธันวาคม 2565 พบว่ามีมูลค่ารวม 1,790,520 ล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 1.44 มีมูลค่าส่งออก 1,029,837 ล้านบาท ลดลงร้อยละ 0.26 มูลค่านำเข้า 760,683 ล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 3.84 และมีดุลการค้ารวมเกินดุล 269,155 ล้านบาท โดยแบ่งมูลค่าการค้าออกเป็น 2 ประเภทได้แก่ (กรมการค้าต่างประเทศ, 2566)

1. มูลค่าการค้าชายแดน มูลค่ารวม 1,058,153 ล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 14.37 มูลค่าส่งออก 648,030 ล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 13.68 มูลค่านำเข้า 410,123 ล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 15.48 และมีดุลการค้ารวมเกินดุล 237,907 ล้านบาท

2. มูลค่าการค้าผ่านแดน มูลค่ารวม 732,368 ล้านบาท ลดลงร้อยละ 12.80 มูลค่าส่งออก 381,808 ล้านบาท ลดลงร้อยละ 17.44 มูลค่านำเข้า 350,560 ล้านบาท ลดลงร้อยละ 7.12 และมีดุลการค้ารวมเกินดุล 31,248 ล้านบาท

ตารางที่ 3 - 1 ข้อมูลการค้าชายแดนและผ่านแดน ปี 2565 (ม.ค.-ธ.ค)

มูลค่าการค้าชายแดนและ การค้าผ่านแดน			การค้าชายแดน			การค้าผ่านแดน		
มูลค่า รวม	1,790,520 ล้านบาท	เพิ่มขึ้น ร้อยละ 1.44	มูลค่า รวม	1,058,153 ล้านบาท	เพิ่มขึ้น ร้อยละ 14.37	มูลค่า รวม	732,368 ล้านบาท	ลดลง ร้อยละ 12.80
มูลค่า ส่งออก	1,029,837 ล้านบาท	ลดลง ร้อยละ 0.26	มูลค่า ส่งออก	648,030 ล้านบาท	เพิ่มขึ้น ร้อยละ 13.68	มูลค่า ส่งออก	381,808 ล้านบาท	ลดลง ร้อยละ 17.44
มูลค่า นำเข้า	760,683 ล้านบาท	เพิ่มขึ้น ร้อยละ 3.84	มูลค่า นำเข้า	410,123 ล้านบาท	เพิ่มขึ้น ร้อยละ 15.48	มูลค่า นำเข้า	350,560 ล้านบาท	ลดลง ร้อยละ 7.12
ดุลการ ค้ารวม	เกินดุล 269,155 ล้านบาท		ดุลการ ค้ารวม	เกินดุล 237,907 ล้านบาท		ดุลการ ค้ารวม	เกินดุล 31,248 ล้านบาท	

ที่มา : กรมการค้าต่างประเทศ, 2566

ภาพรวมการค้าผ่านแดนไทยที่มีมูลค่าสูงสุด ได้แก่ การค้าผ่านแดนของประเทศไทย ประเทศสิงคโปร์ และประเทศเวียดนาม ตามลำดับ โดยภาพรวมการค้าผ่านแดนกับประเทศจีนสูงสุด พบว่ามีมูลค่ารวม 293,661 ล้านบาท ลดลงร้อยละ 20.34 มูลค่าการส่งออก 157,954 ล้านบาท ลดลงร้อยละ 18.92 มูลค่านำเข้า 135,707 ล้านบาท ลดลงร้อยละ 21.94 โดยสินค้าส่งออกสำคัญ ได้แก่ ทุเรียนสด ผลิตภัณฑ์ยางอื่นๆ และฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ และสินค้านำเข้าสำคัญ ได้แก่ เครื่องคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ เปปเปอร์แท็บเล็ต จานแม่เหล็กสำหรับคอมพิวเตอร์ และเคมีภัณฑ์อื่น ๆ

สำหรับมูลค่ารวมการค้ากับประเทศเมียนมา มีมูลค่ารวม 314,755 ล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 21.94 โดยมีมูลค่าส่งออก 146,792 ล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 20.12 มูลค่านำเข้า 167,963 ล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 23.58 และมีดุลการค้าขาดดุล 27,171 ล้านบาท โดยมีด่านศุลกากรที่สำคัญที่มีผลการส่งออก/นำเข้าสูง ได้แก่ 1) ด่านศุลกากรแม่สอด มีมูลค่าส่งออกรวม 105,127 ล้านบาท มูลค่านำเข้า 26,523 ล้านบาท 2) ด่านศุลกากรสังขละบุรี มีมูลค่าส่งออกรวม 837 ล้านบาท มูลค่านำเข้า 85,551 ล้านบาท 3) ด่านศุลกากรประจวบคีรีขันธ์ มีมูลค่าส่งออกรวม 3,091 ล้านบาท มูลค่านำเข้า 47,258 ล้านบาท มูลค่านำเข้า 47,258 ล้านบาท และ 4) ศุลกากรระนอง มีมูลค่าส่งออก 18,640 ล้านบาท และมีมูลค่านำเข้า 6,090 ล้านบาท (กรมการค้าต่างประเทศ, 2566)

ส่วนการค้ำขายแดนและผ่านแดนด้านประเทศเมียนมา แบ่งมูลค่าการค้ำออกเป็น 2 ประเภทได้แก่ (กรมการค้าต่างประเทศ, 2566)

1. มูลค่าการค้ำขายแดนด้านเมียนมา มูลค่ารวม 263,638 ล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 28.43 มูลค่าส่งออก 143,582 ล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 19.87 มูลค่านำเข้า 120,056 ล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 40.38 และมีดุลการค้ารวมเกินดุล 23,527 ล้านบาท มีสินค้าส่งออกที่สำคัญได้แก่ น้ำมันดีเซล น้ำมันสำเร็จรูปอื่นๆ และโทรศัพท์มือถือและสมาร์ทโฟน ส่วนสินค้านำเข้า ได้แก่ ก๊าซธรรมชาติ ธัญพืช และสัตว์น้ำ

2. มูลค่าการค้ำผ่านแดนด้านเมียนมา มูลค่ารวม 51,117 ล้านบาท ลดลงร้อยละ 3.22 มูลค่าส่งออก 3,210 ล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 32.13 มูลค่านำเข้า 47,908 ล้านบาท ลดลงร้อยละ 4.92

ตารางที่ 3 - 2 มูลค่าการค้าไทย - เมียนมา ปี 2565 (ม.ค.-ธ.ค.)

มูลค่าการค้ารวม			การค้าขายแดน			การค้าผ่านแดน		
มูลค่ารวม	314,755 ล้านบาท	เพิ่มขึ้นร้อยละ 21.94	มูลค่ารวม	263,638 ล้านบาท	เพิ่มขึ้นร้อยละ 28.43	มูลค่ารวม	51,117 ล้านบาท	ลดลงร้อยละ 3.22
มูลค่าส่งออก	146,792 ล้านบาท	เพิ่มขึ้นร้อยละ 20.12	มูลค่าส่งออก	143,582 ล้านบาท	เพิ่มขึ้นร้อยละ 19.87	มูลค่าส่งออก	3,210 ล้านบาท	เพิ่มขึ้นร้อยละ 32.13
มูลค่านำเข้า	167,963 ล้านบาท	เพิ่มขึ้นร้อยละ 23.58	มูลค่านำเข้า	120,056 ล้านบาท	เพิ่มขึ้นร้อยละ 40.38	มูลค่านำเข้า	47,908 ล้านบาท	ลดลงร้อยละ 4.92
ดุลการค้ารวม	ขาดดุล 21,171 ล้านบาท		ดุลการค้ารวม	เกินดุล 23,527 ล้านบาท		หมายเหตุ มีประเทศอื่นๆ ฯลฯ		

ที่มา : กรมการค้าต่างประเทศ, 2566

สำหรับข้อมูลการค้าขายแดนและผ่านแดนด้านประเทศเมียนมา เดือนกุมภาพันธ์ 2566 พบว่า มีมูลค่ารวม 22,419 ล้านบาท ลดลงร้อยละ 9.12 โดยมีมูลค่าส่งออก 11,438 ล้านบาท ลดลงร้อยละ 3.37 มูลค่านำเข้า 10,981 ล้านบาท ลดลงร้อยละ 14.43 และมีดุลการค้าเกินดุล 458 ล้านบาท โดยมีด่านศุลกากรที่สำคัญที่มีผลการส่งออก/นำเข้าสูง ได้แก่ 1. ด่านศุลกากรแม่สอด มีมูลค่าส่งออกรวม 8,559 ล้านบาท มูลค่านำเข้า 2,165 ล้านบาท 2. ด่านศุลกากรสังขละบุรี มีมูลค่าส่งออกรวม 60 ล้านบาท มูลค่านำเข้า 5,826 ล้านบาท 3. ด่านศุลกากรประจวบคีรีขันธ์ มีมูลค่าส่งออกรวม 11 ล้านบาท มูลค่านำเข้า 11 ล้านบาท มูลค่านำเข้า 2,220 ล้านบาท และ 4. ศุลกากรระนอง มีมูลค่าส่งออก 1,408 ล้านบาท และมีมูลค่านำเข้า 529 ล้านบาท (กรมการค้าต่างประเทศ, 2566) โดยแบ่งเป็น

1. มูลค่าการค้าชายแดนด้านเมียนมา มูลค่ารวม 20,305 ล้านบาท ลดลงร้อยละ 10.12 มูลค่าส่งออก 11,438 ล้านบาท ลดลงร้อยละ 3.35 มูลค่านำเข้า 8,866 ล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 17.58 และมีดุลการค้ารวมเกินดุล 2,572 ล้านบาท มีสินค้าส่งออกที่สำคัญได้แก่ น้ำมันดีเซล น้ำมันสำเร็จรูปอื่นๆ และน้ำมันปาล์ม ส่วนสินค้านำเข้า ได้แก่ ก๊าซธรรมชาติ ัญชีพืช และโค กระบือ สุกร แพะ แกะ

2. มูลค่าการค้าผ่านแดนด้านเมียนมา มูลค่ารวม 2,115 ล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 1.80 มูลค่าส่งออก 0.27 ล้านบาท ลดลงร้อยละ 87.95 มูลค่านำเข้า 2,114 ล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 1.90

ตารางที่ 3 - 3 มูลค่าการค้าไทย - เมียนมา ปี 2565 (ม.ค.-ธ.ค.)

มูลค่าการค้ารวม			การค้าชายแดน			การค้าผ่านแดน		
มูลค่ารวม	22,419 ล้านบาท	ลดลง ร้อยละ 9.12	มูลค่ารวม	20,305 ล้านบาท	ลดลง ร้อยละ 10.12	มูลค่ารวม	2,115 ล้านบาท	เพิ่มขึ้น ร้อยละ 1.80
มูลค่าส่งออก	11,438 ล้านบาท	ลดลง ร้อยละ 3.37	มูลค่าส่งออก	11,438 ล้านบาท	ลดลง ร้อยละ 3.35	มูลค่าส่งออก	0.27 ล้านบาท	ลดลง ร้อยละ 87.95
มูลค่านำเข้า	10,981 ล้านบาท	ลดลง ร้อยละ 14.43	มูลค่านำเข้า	8,866 ล้านบาท	ลดลง ร้อยละ 17.58	มูลค่านำเข้า	2,114 ล้านบาท	เพิ่มขึ้น ร้อยละ 1.90
ดุลการค้ารวม	เกินดุล 458 ล้านบาท		ดุลการค้ารวม	เกินดุล 2,572 ล้านบาท		หมายเหตุ มีประเทศอื่นๆ ฯลฯ		

ที่มา : กรมการค้าต่างประเทศ, 2566

ข้อมูลการค้าชายแดนไทย - เมียนมา จังหวัดตาก

จังหวัดตากถือเป็นจังหวัดที่สำคัญของการค้าชายแดนประเทศไทย เนื่องจากเป็นจังหวัดที่มีพรมแดนติดกับประเทศเมียนมา โดยมีแม่น้ำเมยเป็นพรมแดนกันมีระยะทางยาวประมาณ 390 กิโลเมตร และหากรวมแนวชายแดนแล้วจะมีระยะทางยาว 580 กิโลเมตร โดยมีอำเภอที่เป็นเขตชายแดนถึง 5 อำเภอ คือ อำเภอแม่สอด แม่ระมาด ท่าสองยาง พบพระ และอุ้มผาง โดยการค้าชายแดนไทย-เมียนมาของจังหวัดตากมีอำเภอแม่สอดเป็นจุดกึ่งกลางของเส้นทางเศรษฐกิจเชิงยุทธศาสตร์ที่สำคัญของประเทศไทยและเป็นเส้นทางเชื่อมโยงผ่านประเทศเมียนมาไปยังบังคลาเทศ ปากีสถาน อินเดีย อิหร่าน ตุรกี เข้าสู่ประเทศยุโรป ผ่านเส้นทาง East-West Economic Corridor เชื่อมโยงไปออกจังหวัดมุกดาหาร ผ่านประเทศลาว เข้าสู่เวียดนามทางบกได้โดยสะดวกและเชื่อมโยงกับท่าเรือน้ำลึกดานังของประเทศเวียดนามอีกด้วย

ตารางที่ 3 - 4 มูลค่าการค้าชายแดน ณ ด้านศุลกากรแม่สอด (หน่วยล้านบาท)

ปีงบประมาณ	2563	2564	2565	2566 (ต.ค.65-มีย.66)
มูลค่าสินค้า ส่งออก	65,980.41	75,098.51	106,765.17	75,780.07
มูลค่าสินค้านำเข้า	11,197.04	20,032.49	28,090.86	12,115.80
รวมมูลค่าการค้า	77,177.45	95,131.00	134,856.03	87,895.87

ที่มา : ด้านศุลกากรแม่สอด, 2566

ตารางที่ 3 - 5 สถิติสินค้านำเข้า 10 อันดับ ณ ด้านศุลกากรแม่สอด ปีงบประมาณ 2566 (1 ตุลาคม 2565 – 31 มกราคม 2566) ข้อมูล ณ วันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2566

ลำดับที่	รายการสินค้า	ปริมาณ	มูลค่า (บาท)
1	แป้งข้าวเจ้า (FORM D)	65,183 TNE	1,026,283,803.53
2	โค-กระบือ (มีชีวิต)	50,484 C62	652,918,000.00
3	เศษอลูมิเนียมเก่า	7,102 TNE	423,380,653.04
4	อิมเมจเซ็นเซอร์แบบทาบติด (คอนเทกต์)	1,254,600 C62	176,994,286.19
5	ชุดสายไฟรถยนต์	240,680 SET	176,600,119.67
6	พริกสด (FORM D)	4,913 TNE	144,472,489.47
7	เศษเหล็กเก่าใช้แล้ว	11,700 TNE	118,837,269.84
8	พริกแห้ง (FORM D)	1,706 TNE	112,854,542.68
9	เมล็ดถั่วลิสง(FORM D)	1,706,196 C62	71,472,399.86
10	หม้อแปลงไฟฟ้า (ใช้สิทธิ EPZ กับ BOI)	881,765 TNE	71,030,136.76
11	อื่นๆ	-	1,332,112,662.28
รวม		163,749 TNE	4,306,956,363.32

ที่มา : ด้านศุลกากรแม่สอด, 2566

ตารางที่ 3 - 6 สถิติสินค้าส่งออก 10 อันดับ ณ ด้านศุลกากรแม่สอด ปีงบประมาณ 2566

ลำดับที่	รายการสินค้า	ปริมาณ	มูลค่า (บาท)
1	โทรศัพท์พร้อมอุปกรณ์	345,690.00 PC	1,569,356,201.19
2	โลชั่นบำรุงผิว	2,009.86 TNE	851,178,891.90
3	น้ำมันดีเซล	28,253,308.00 LTR	806,516,328.33
4	น้ำมันพืช	15,458.74 TNE	730,459,373.35
5	เม็ดพลาสติก	20,259.00 TNE	692,611,114.34
6	ผ้าพิมพ์ฝ้าย100%	11,920,227.18 YRD	632,925,576.00
7	เครื่องดื่มไม่ผสมแอลกอฮอล์	13,877.70 TNE	607,843,463.85
8	น้ำมันเบนซิน	24,979,403.00 LTR	555,977,291.62
9	ยารักษาโรค	1,283.79 TNE	400,813,498.84
10	รองเท้าแตะ	926,012.33 DZN	379,784,247.15
11	อื่นๆ	-	24,092,991,981.12
รวม		726,638.87 TNE	31,320,457,967.69

ที่มา : ด้านศุลกากรแม่สอด, 2566

จากศักยภาพของมูลค่าสินค้านำเข้าและส่งออก ทำให้อำเภอแม่สอดถูกยกระดับให้เป็นพื้นที่นำร่องตามศักยภาพที่มีความโดดเด่น และใช้เป็นโมเดลการพัฒนาภูมิภาคอุตสาหกรรมคู่แฝดบริเวณชายแดนกับประเทศเพื่อนบ้านด้านอื่นๆ ทั้งนี้ มูลค่าการค้าชายแดนไทย - เมียนมา ผ่านพิธีการศุลกากรอ่านแม่สอด - เมียวดี ในปีงบประมาณ 2565 ได้ทะลุเกินปีละ 100,000 ล้านบาทแล้ว รวมทั้งเป็นจุดที่มีมูลค่าการค้ากับประเทศเพื่อนบ้านสูงสุดในภาคเหนือ กว่าร้อยละ 70 และเป็นจุดเชื่อมโยงกับกรุงย่างกุ้งของประเทศเมียนมาได้ใกล้ที่สุด ทั้งนี้ คาดว่าจะมีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้นไม่ต่ำกว่าปีละ 150,000 ล้านบาท และทำให้มีการหลั่งไหลของคนจำนวนมากเข้ามาผ่านเมืองแม่สอด และพื้นที่ชายแดนอย่างคึกคักเพื่อการค้า การลงทุนและการท่องเที่ยว อีกทั้งยังเป็นแลนด์บริดจ์เส้นแรกเชื่อมอ่าวไทย และอันดามันเข้าด้วยกัน และเป็นประตูการค้าการลงทุนสู่ซีเกะวันตก

ตารางที่ 3 - 7 สถิติสินค้านำเข้า 10 อันดับ ณ ด้านศุลกากรแม่สอด ปีงบประมาณ 2565 (1 ตุลาคม 2564 – 30 กันยายน 2565) ข้อมูล ณ วันที่ 5 ตุลาคม 2565

ลำดับที่	รายการสินค้า	ปริมาณ	มูลค่า (บาท)
1	ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์(FORM D)	1,146,152 TNE	12,098,753,052.46
2	เศษเหล็กเก่าใช้แล้ว	177,246 TNE	2,550,496,072.81
3	โค-กระบือ มีชีวิต	97,324 C62	1,254,076,800.00
4	เศษอะลูมิเนียมเก่า	16,537 TNE	1,252,595,977.65
5	พริกแห้ง (ใช้สิทธิFORM D)	19,889 TNE	1,103,709,897.97
6	เมล็ดข้าวโพดบด (ใช้สิทธิ FORM D)	124,676 TNE	1,083,992,603.14
7	พริกสด (ใช้สิทธิFORM D)	33,195 TNE	926,541,548.11
8	แป้งข้าวเจ้า(ใช้สิทธิFORM D)	49,733 TNE	831,185,444.03
9	ถั่วเขียวผิวดำ-ผิวมัน (ใช้สิทธิFORM D)	24,059 TNE	750,558,312.73
10	ชุดสายไฟรถยนต์	212 TNE	568,230,277.41
11	อื่นๆ	-	5,670,720,201.99
รวม		1,824,670 TNE	28,090,860,188.30

ที่มา : ด้านศุลกากรแม่สอด, 2566

ตารางที่ 3 - 8 สถิติสินค้าส่งออก 10 อันดับ ณ ด้านศุลกากรแม่สอด ปีงบประมาณ 2565

ลำดับที่	รายการสินค้า	ปริมาณ	มูลค่า (บาท)
1	เม็ดพลาสติก	96,085.88 TNE	4,219,818,397.64
2	โทรศัพท์พร้อมอุปกรณ์	802,635.00 C62	4,026,548,628.00
3	น้ำมันดีเซล	148,699,897.00 LTR	3,780,360,040.33
4	น้ำมันปาล์มโอสลินบริสุทธิ์, น้ำมันพืช	53,473.24 TNE	3,035,880,472.00
5	น้ำมันเบนซิน	95,262,239.00 LTR	2,501,886,719.48
6	เครื่องตีที่ไม่มีแอลกอฮอล์ผสม	61,738.45 TNE	1,973,763,520.05
7	ปุ๋ยเคมี	80,573.11 TNE	1,868,313,396.73
8	ผ้าพิมพ์ฝ้าย100%	37,894,037.38 YRD	1,730,426,310.36
9	หมากแห้ง	27,575.86 TNE	1,610,330,620.29
10	ยารักษาโรค	3,949.48 TNE	1,442,863,763.77
11	อื่นๆ	-	71,683,164,896.52
รวม		2,637,863.73 TNE	106,765,178,237.58

ที่มา : ด้านศุลกากรแม่สอด, 2566

ตารางที่ 3 - 9 ศักยภาพในแต่ละด้านของจังหวัดตาก

ศักยภาพ	ลักษณะศักยภาพ
1. ด้านอุตสาหกรรม	การลงทุนภาคอุตสาหกรรมประเภทเน้นการใช้แรงงานสูง (Labor Intensive Industry) เช่น ประเภทสิ่งทอ ตัดเย็บเสื้อผ้า อุตสาหกรรมเกษตร อุตสาหกรรมเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
2. ด้านผลิตภัณฑ์ (เกษตร ปศุสัตว์ ฯลฯ)	เกษตร 1. ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ 2. ถั่วเขียวผิวมัน 3. พืชเมืองหนาว 4. มันสำปะหลัง ผลิตภัณฑ์ ปศุสัตว์ การผลิตเนื้อโคคุณภาพ
3. ด้านการท่องเที่ยวและบริการ	ความหลากหลายของศิลปะ วัฒนธรรม และแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ เชิงธรรมชาติ เชิงศิลปวัฒนธรรม และอื่นๆ และมีสิ่งอำนวยความสะดวกให้บริการนักท่องเที่ยว
4. ด้าน OTOP	การขับเคลื่อนการพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP โดยแบ่งตาม segment ดังนี้ กลุ่มดาวเด่นสู่สากล (A) 53 ผลิตภัณฑ์ กลุ่มอนุรักษ์สร้างคุณค่า (B) 146 ผลิตภัณฑ์ กลุ่มพัฒนาการแข่งขัน (C) 203 ผลิตภัณฑ์ กลุ่มปรับตัวสู่การพัฒนา (D) 310 ผลิตภัณฑ์
5. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	มีความหลากหลายด้านทรัพยากรธรรมชาติที่สามารถส่งเสริมพัฒนาแปรรูปสร้างรายได้ เช่น บุก พืชสมุนไพร
6. ด้านโครงสร้างพื้นฐาน	เป็นพื้นที่ตั้งอยู่ปลายแนวระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก (EWEC) และเป็นจุดตัดระหว่างแนวระเบียงเศรษฐกิจเหนือ-ใต้ (NSEC) ทำให้การพัฒนาโครงข่ายการคมนาคมทางบกและทางอากาศ เพื่อรองรับการขนส่งทั้งผู้โดยสาร สินค้า และบริการ
7. ด้านชายแดน	พื้นที่ชายแดนติดต่อกับประเทศเมียนมา ระยะทางยาวประมาณ 540 กิโลเมตร มีด่านพรมแดนถาวร 2 ด่าน มีสะพานมิตรภาพไทย - เมียนมา 2 แห่ง และมีท่าขนส่งสินค้าที่ได้รับอนุญาตอีกมากกว่า 20 แห่ง
8. ด้านเขตเศรษฐกิจพิเศษ	รัฐบาลสนับสนุนให้จังหวัดตากมีเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน 3 อำเภอ และส่งเสริมการค้าการลงทุนในพื้นที่ชายแดน และการพัฒนาภาคบริการต่อเนื่องเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างชาติที่จะใช้เป็นฐานรองรับการลงทุนด้านอุตสาหกรรมประเภทใช้แรงงานเข้มข้น (พื้นที่ลงทุนใหม่)

ที่มา : กลุ่มนโยบายและแผนงาน สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดตาก, 2566

ตารางที่ 3 - 10 ข้อมูลโรงงานในจังหวัดตาก แยกตามหมวดอุตสาหกรรมในพื้นที่จังหวัดตาก

ที่	ประเภทอุตสาหกรรม	จำนวน โรงงาน (แห่ง)	เงินลงทุน (ล้านบาท)	แรงงาน (คน)
1	อุตสาหกรรมการเกษตร	79	2,098.64	1,096
2	อุตสาหกรรมอาหาร	32	463.01	617
3	อุตสาหกรรมเครื่องดัด	7	1,975.10	326
4	อุตสาหกรรมสิ่งทอ	36	721.26	8,990
5	อุตสาหกรรมเครื่องแต่งกาย	67	971.99	15,254
6	อุตสาหกรรมเครื่องหนัง	3	127.49	304
7	อุตสาหกรรมไม้และผลิตภัณฑ์	17	104.58	387
8	อุตสาหกรรมเฟอร์นิเจอร์และ เครื่องเรือน	13	58.79	477
9	อุตสาหกรรมกระดาษและผลิตภัณฑ์ จากกระดาษ	3	193.00	82
	อุตสาหกรรมสิ่งพิมพ์	-	-	-
10	อุตสาหกรรมเคมี	4	21.80	71
11	อุตสาหกรรมปิโตรเลียม	12	221.75	93
12	อุตสาหกรรมพลาสติก	16	460.61	999
13	อุตสาหกรรมอลูมิเนียม	53	1,010.80	2,034
14	อุตสาหกรรมโลหะ	1	2,594.39	439
15	อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์จากโลหะ	7	76.62	118
16	อุตสาหกรรมเครื่องจักรกล	2	12.34	28
17	อุตสาหกรรมไฟฟ้า	9	140.70	2,411
18	อุตสาหกรรมขนส่ง	31	1,095.95	1,110
19	อุตสาหกรรมอื่น ๆ	83	10,561.20	1,933
	รวมทั้งสิ้น	475	22,861.00	36,769

ข้อมูล ณ วันที่ 1 มีนาคม 2566

ที่มา : กลุ่มนโยบายและแผนงาน สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดตาก, 2566

จากข้อมูลสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดตาก ปีพ.ศ.2564 จังหวัดตากมีโรงงานอุตสาหกรรมจำนวน 463 โรงงาน จำนวนเงินลงทุน 21,514.796 ล้านบาท และมีแรงงาน รวมทั้งสิ้น 42,497 คน อุตสาหกรรมที่มีการประกอบการมากที่สุด 5 อันดับแรกได้แก่ 1. อุตสาหกรรมการเกษตร คิดเป็นร้อยละ 16.84 2. อุตสาหกรรมเครื่องแต่งกาย คิดเป็นร้อยละ 14.90 3. อุตสาหกรรมโลหะ คิดเป็นร้อยละ 10.80 4. อุตสาหกรรมสิ่งทอ คิดเป็นร้อยละ 7.56 (5) อุตสาหกรรมอาหาร คิดเป็นร้อยละ 6.48

อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันจังหวัดตากได้เตรียมพื้นที่มากกว่า 14,000 ไร่ ตั้งเป้าหมายในการจัดตั้งเป็นเขตเศรษฐกิจการค้าการลงทุนร่วมแม่สอด-เมียวดี เพื่อให้เป็นโลจิสติกส์พาร์คเหมือนอย่างประเทศสิงคโปร์ หรือช่องแคบมะละกา อีกทั้งในเดือนกุมภาพันธ์ 2566 นี้ อำเภอแม่สอดมีการขยายรันเวย์สนามบินแม่สอด ซึ่งรองรับเครื่องบินโบอิง 737 ได้ และเป็นช่องทางพัฒนา ระบบคมนาคมทางอากาศร่วมไทย - เมียนมา เช่น ยกกระต๊อบเป็นสนามบินนานาชาติ ซึ่งทำให้รองรับนักท่องเที่ยวต่างชาติสะดวกสบายมากขึ้น ทำให้การค้าชายแดนแม่สอดมีแนวโน้มพัฒนายิ่งขึ้น และยังมีชักชวนให้สายการบินแอร์เอเชียมาเปิดเส้นทางการบินแม่สอด-ดอนเมืองในเดือนมีนาคม 2566 นี้ ได้อีกด้วย ซึ่งจะทำให้นักลงทุนและนักท่องเที่ยวมีทางเลือกในกาเดินทางที่หลากหลายยิ่งขึ้น สำหรับการเดินทางทางบกปัจจุบันโครงการความร่วมมือไทย - เมียนมา ในการก่อสร้างและปรับปรุง ถนนแม่สอด-เมียวดี-กอกะแรก ระยะทาง 45 กิโลเมตร งบประมาณ 1,114 ล้านบาท ได้ดำเนินการแล้วเสร็จแล้ว โดยรัฐบาลไทยลงทุนให้ประเทศเมียนมา เป็นถนน 2 ช่องทาง กว้าง 10 เมตร ลาดยาง แอสฟัลติกคอนกรีต เพื่อเสริมศักยภาพเส้นทางระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก รองรับการพัฒนาของอาเซียนและการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด โดยการก่อสร้างถนนจากเมียวดีไปยังเชิงเขาตะนาวศรีดังกล่าว รัฐบาลไทยได้ช่วงเหลือด้านงบประมาณแก่เมียนมา เป็นโครงการระยะที่ 1 และต่อด้วยเชิงเขาตะนาวศรีไปกอกะแรก รัฐบาลไทย เพื่อเป็นประตูสู่อันดามัน ทั้งนี้ รัฐบาลเมียนมา มีนโยบายที่จะพัฒนาเส้นทางในประเทศให้เป็นเส้นทางสายเศรษฐกิจระหว่างภูมิภาคเอเชียและยุโรป โดยเชื่อมต่อตั้งแต่เวียดนาม - ลาว - ไทย (แม่สอด) - เมียนมา (ย่างกุ้ง พุกาม ตามู) - อินเดีย (กาเลย์) และมุ่งสู่ยุโรปต่อไป

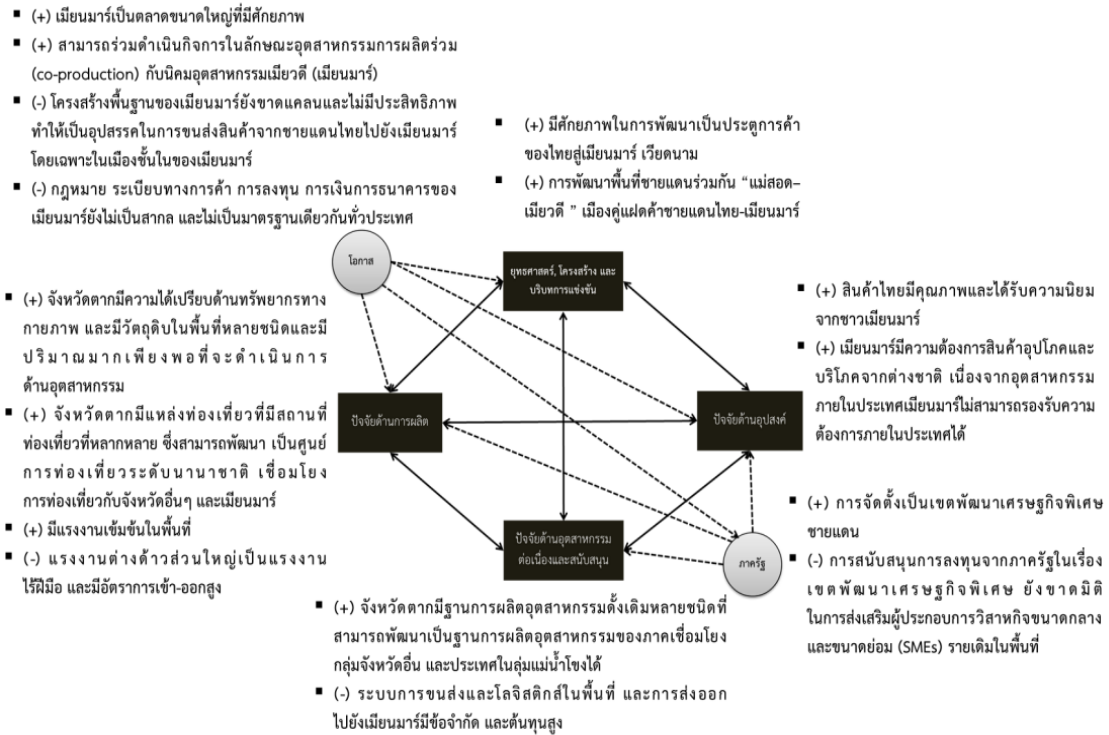
ยิ่งกว่านั้น ปัจจุบันแม่สอดยังเป็นฐานการผลิตอุตสาหกรรมกึ่งมันท์สิ่งทอ เครื่องสำอาง และสินค้าอุปโภคบริโภคแหล่งใหญ่ของประเทศ ยังไม่รวมถึงอุตสาหกรรมแปรรูป การเกษตรและภาคพาณิชยกรรมต่างๆ โดยจุดเด่นอยู่ที่การใช้แรงงานต่างด้าวสัญชาติเมียนมา ที่มีจำนวนมากและค่าแรงต่ำกว่าคนไทย และมีความได้เปรียบในด้านเส้นทางคมนาคมที่อยู่ใกล้ประเทศเมียนมา ซึ่งเป็นเส้นทางคมนาคมทางบกที่สามารถเดินทางและขนส่งสินค้าเข้าไปจำหน่ายในประเทศเมียนมาได้อย่างสะดวก

ด้านฝั่งประเทศเมียนมา มีการพัฒนาเขตการค้าเสรีเมียวดี (Free Trade Area) ขึ้นห่างจากชายแดนแม่สอดไม่ถึง 10 กิโลเมตร และเมียนมาเตรียมพื้นที่อีกกว่า 2,500 เอเคอร์เพื่อจัดตั้งเขตนิคมอุตสาหกรรมเมียวดี ซึ่งเปิดโอกาสให้เข้าไปลงทุนแบบลดภาษี รวมทั้งดภาษีในบางธุรกิจ ซึ่งปัจจุบันการก่อสร้างและการดำเนินงานทำไปได้แล้วบางส่วน แต่ยังมีปัญหาเรื่องความไม่สงบในประเทศเมียนมาอันเป็นปัญหาสำคัญภายในประเทศเมียนมาเองที่ทำให้การค้าการลงทุนยังคงมีปัญหา และกระทบต่อการลงทุนของนักลงทุนชาวไทยด้วย

1. ศักยภาพวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) พื้นที่ชายแดนไทย - เมียนมา จังหวัดตาก

สำหรับข้อมูลศักยภาพเกี่ยวกับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในพื้นที่ชายแดนไทย - เมียนมา จังหวัดตาก จากรายงานการศึกษาโครงการจัดทำมาตรการส่งเสริมและเพิ่มศักยภาพวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในพื้นที่ชายแดน (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2558) ในการวิเคราะห์ศักยภาพด้วยแบบจำลองเพชรเชิงพลวัต (Diamond Model) จากปัจจัยด้านการผลิตในพื้นที่ชายแดนไทย - เมียนมา มีความได้เปรียบด้านทรัพยากรทางกายภาพและมีวัตถุดิบในพื้นที่หลายชนิด ที่มีปริมาณมากเพียงพอที่จะดำเนินการด้านอุตสาหกรรม รวมถึงมีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย และสิ่งสำคัญยังมีความได้เปรียบในเรื่องของแรงงานเข้มข้นในพื้นที่ เนื่องจากเป็นฐานการผลิตเดิมและอยู่ติดกับเมียนมา ซึ่งเป็นหน้าด่านแรก ๆ ของแรงงานเมียนมาที่เข้ามาทำงานในไทย แต่ในทางกลับกันก็มีปัจจัยด้านลบจากแรงงานต่างด้าวส่วนใหญ่ที่ไร้ฝีมือ และมีอัตราการเข้า-ออกสูง ปัจจัยด้านอุปสงค์สินค้าไทยได้รับความนิยมาจากชาวเมียนมา เมื่อเปรียบเทียบกับสินค้าประเทศคู่แข่งอื่นๆ นอกจากนี้ยังมีปัจจัยบวกในเรื่องของศักยภาพตลาดเมียนมา ซึ่งมีขนาดใหญ่ มีกำลังซื้อ ขณะเดียวกันยังต้องพึ่งพาการนำเข้าสินค้าค่อนข้างมาก โดยเฉพาะความต้องการสินค้าอุปโภคและบริโภค เนื่องจากอุตสาหกรรมภายในเมียนมาไม่สามารถรองรับความต้องการภายในประเทศได้อย่างเพียงพอ ปัจจัยด้านยุทธศาสตร์ โครงสร้างและบริบทการแข่งขันพื้นที่ชายแดนไทย - เมียนมามีศักยภาพในการพัฒนาเป็นประตูการค้าของไทยไปยังเมียนมา รวมถึงประเทศเวียดนาม และการพัฒนาพื้นที่ชายแดนร่วม “แม่สอด-เมียวดี” มีส่วนช่วยในการสนับสนุนการพัฒนาและเชื่อมโยงการค้าระหว่างกัน ในด้านปัจจัยอุตสาหกรรมต่อเนื่องและสนับสนุน ซึ่งมีความได้เปรียบเนื่องจากมีฐานการผลิต แต่มีปัจจัยลบในเรื่องของการขนส่งและโลจิสติกส์ในพื้นที่และการส่งออกไปยังเมียนมาที่มีข้อจำกัดและต้นทุนสูงในบทบาทของโอกาสและภาครัฐ จากนโยบายภาครัฐที่จัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ นับเป็นโอกาสในการเชื่อมโยงไทยร่วมและเมียนมาในลักษณะของอุตสาหกรรมการผลิตร่วม (Co-production) แต่การสนับสนุนการลงทุนจากภาครัฐในเรื่องเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ยังขาดมิติในการส่งเสริมผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ขนาดเล็กในพื้นที่ชายแดนจังหวัดตาก (สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2558)

แผนภาพที่ 3 - 1 ความได้เปรียบของพื้นที่ศักยภาพชายแดนไทย - เมียนมา จังหวัดตากตามกรอบแนวคิดแบบจำลองเพชรเชิงพลวัต (Diamond Model)

ที่มา : สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2558 : 4-18

2. กลไกการขับเคลื่อนการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษตาก

จากข้อมูลรายงานความก้าวหน้าการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก ประจำเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2565 ศูนย์อำนวยการขับเคลื่อนเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตากได้นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก แสดงข้อมูล ใน 5 ประเด็น ที่เกี่ยวกับกลไกการพัฒนาเพื่อขับเคลื่อนการค้าชายแดนไทย - เมียนมา ได้แก่ 1. โครงสร้างพื้นฐาน 2. ด้านเศรษฐกิจการค้า การลงทุน 3. การจัดหาที่ดินและการบริหารจัดการ 4. แรงงานต่างด้าวที่ขอรับใบอนุญาตทำงาน และ 5. กลไกการขับเคลื่อนนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษของจังหวัดตาก (ศูนย์อำนวยการขับเคลื่อนเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก สำนักงานจังหวัดตาก, 2565)

2.1 ด้านโครงสร้างพื้นฐาน

มีโครงการที่ดำเนินการแล้วเสร็จ ได้แก่

2.1.1 โครงการก่อสร้างทางหลวงหมายเลข 130 และโครงการก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำเมยแห่งที่ 2 พร้อมโครงข่าย (เปิดใช้เมื่อ 30 ต.ค. 2562)

2.1.2 โครงการก่อสร้างทางหลวงหมายเลข 12 สายตาก - แม่สอด

2.1.3 งานก่อสร้างอาคารที่พักผู้โดยสารหลังใหม่ ท่าอากาศยานแม่สอด

2.1.4 โครงการก่อสร้างสถานีไฟฟ้าแม่สอด 1 โครงการปรับปรุงและขยายระบบประปาส่วนภูมิภาคสาขาแม่สอด

2.1.5 โครงการก่อสร้างถนนทางหลวงชนบท (สาย ง2-3, ค1-2)

2.1.6 โครงการก่อสร้างสถานีไฟฟ้าแม่สอด 2

2.1.7 โครงการพัฒนาท่าอากาศยานแม่สอด (ขยายทางวิ่ง) จาก 1,500 เมตร เป็น 2,100 เมตร

2.1.8 โครงการที่อยู่ระหว่างดำเนินการ ประกอบด้วย

2.1.9 โครงการก่อสร้างด่านศุลกากรแม่สอด แห่งที่ 2 (ผลการดำเนินงานร้อยละ 43.5 แผนแล้วเสร็จ ก.ย. 65)

2.1.10 โครงการก่อสร้างสถานีไฟฟ้าแม่สอด 3 (รอการส่งมอบพื้นที่จาก กนอ.)

2.1.11 โครงการจัดทำผังเมืองรวมเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก โดยกรมโยธาธิการและผังเมือง ได้ว่าจ้างบริษัทที่ปรึกษาดำเนินการวางและจัดทำผังเมืองรวมเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก ซึ่งปัจจุบัน ดำเนินการอยู่ในขั้นตอนการเสนอคณะกรรมการผังเมืองเพื่อพิจารณา (ขั้นตอนที่ 4 จากทั้งหมด 8 ขั้นตอน)

2.1.12 โครงการที่มีแผนจะดำเนินการในอนาคต ประกอบด้วย

2.1.12.1 โครงการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรม (พื้นที่ 671 ไร่) การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (กนอ.) ได้ดำเนินการออกแบบและจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) แล้ว และคาดว่าจะ เริ่มก่อสร้างในปี 2565 (งบประมาณทั้งสิ้น 858 ล้านบาท)

2.1.12.2 สถานีขนส่งสินค้า โดยสำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร (สนข.) ได้ดำเนินการสำรวจก่อสร้างนิคมท่าเรือ รวมถึงจ้างศึกษาวางผังและออกแบบสถานีขนส่งชายแดน (ภาคเหนือ) ในพื้นที่ จ.ตาก และ จ.เชียงใหม่ ปัจจุบันอยู่ระหว่างทบทวนตำแหน่งที่ตั้งในการเชื่อมโยงกับระบบราง (งบประมาณทั้งสิ้น 15.04 ล้านบาท)

2.1.12.3 โครงการรถไฟทางคู่สายใหม่ แม่สอด-ตาก-กำแพงเพชร-นครสวรรค์การรถไฟแห่งประเทศไทยอยู่ระหว่างการศึกษารูปแบบ

2.1.12.4 การก่อสร้างถนนผังเมืองรวมเมืองแม่สอด (กรมทางหลวงชนบท) สาย ค2-1 และ ค2-2 ผังเมืองรวมเมืองแม่สอด อ.แม่สอด ปัจจุบันอยู่ระหว่างขั้นตอนการเวนคืน

2.2 ด้านเศรษฐกิจ การค้า การลงทุน

การลงทุนที่ได้รับการส่งเสริมจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (สกท.) (BOI) และดำเนินการลงทุนแล้ว 28 โครงการ ทุนจดทะเบียน 3,169 ล้านบาท จากโครงการที่ขอรับการส่งเสริมการลงทุนทั้งหมด 40 โครงการ ทุนจดทะเบียน 4,810 ล้านบาท

ประเภทกิจการที่ได้รับการส่งเสริม อาทิ เครื่องนุ่งห่ม เครื่องประกอบ การแต่งกายและสิ่งทอ ผลิตไฟฟ้า และไอน้ำจากพลังงานหมุนเวียน ผลิตภัณฑ์พลาสติกสำหรับสินค้าอุปโภค ผลิตกระเป๋ารองเท้า หรือผลิตภัณฑ์จากหนังสัตว์หรือหนังเทียม

โรงงานอุตสาหกรรมที่ยื่นขอประกอบกิจการในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก (ยังประกอบกิจการอยู่) มีจำนวน 310 แห่ง มูลค่าการลงทุน 10,713 ล้านบาท มีประเภทกิจการ อาทิ ตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูปและสิ่งทอ ชุดทวาย ผลิตภัณฑ์คอนกรีตผสมเสร็จและผลิตภัณฑ์คอนกรีต ผลิตภัณฑ์จากพลาสติก ซ่อมรถยนต์ เป็นต้น

การจัดตั้งธุรกิจใหม่สะสม ปี 2558 - 2565 มีจำนวน 1,395 ราย มูลค่าทุนจดทะเบียนรวม 3,164.00 ล้านบาท การจัดตั้งธุรกิจใหม่ประจำเดือนกรกฎาคม 2565 มีจำนวน 18 ราย มูลค่าทุนจดทะเบียนรวม 52.50 ล้านบาท

การจัดตั้งเขตปลอดอากร คลังสินค้าทัณฑ์บนทั่วไป และโรงพักสินค้าที่มั่นคง ในเขตพัฒนา เศรษฐกิจพิเศษตาก มีจำนวน 6 โครงการ มูลค่ารวม 110 ล้านบาท ซึ่งขอรับสิทธิประโยชน์ของกรมศุลกากร

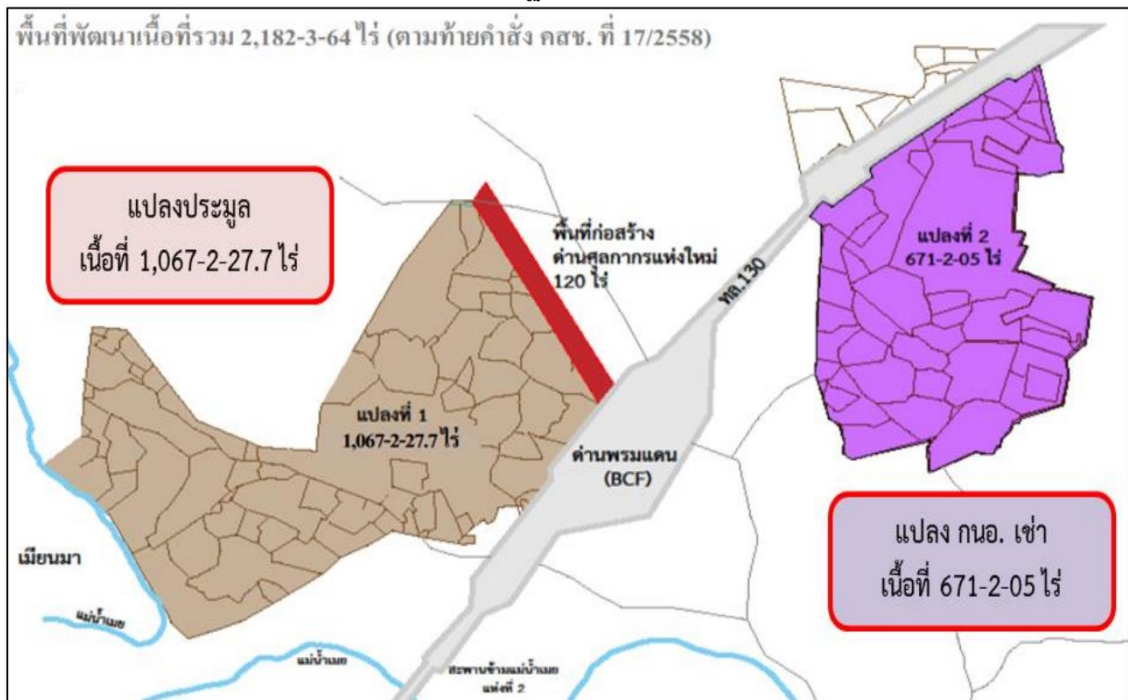
มูลค่าการค้าชายแดนระหว่างไทย - เมียนมา ผ่านจุดผ่านแดนถาวรสะพานมิตรภาพไทย - เมียนมา แห่งที่ 2 ระหว่างปี พ.ศ. 2558-2565 มีมูลค่าการค้าชายแดนไทย - เมียนมา ผ่านด่านศุลกากรแม่สอดมีอัตราเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 8.86 ต่อปีโดยในปี พ.ศ. 2564 ด่านศุลกากรแม่สอด มีมูลค่าการค้ารวม 107,485 ล้านบาท

2.3 ด้านการจัดหาที่ดินและการบริหารจัดการ

แปลงที่ 1 เนื้อที่ 1,067 ไร่ กรมธนารักษ์อยู่ระหว่างประกาศสรรหาผู้ลงทุนพัฒนา โดยให้สิทธิแก่ผู้ลงทุนเช่าที่ดินราชพัสดุเป็นเวลา 50 ปี ด้วยวิธีเสนอผลประโยชน์ตอบแทน การเช่าและข้อเสนอด้านการลงทุนพัฒนาในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษที่ก่อให้เกิดคุณค่าสูงสุด ต่อประเทศ

แปลงที่ 2 เนื้อที่ 671 ไร่ กรมธนารักษ์จัดให้การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยเช่าพื้นที่ โดยปัจจุบันได้ออกแบบนิคมอุตสาหกรรมเสร็จเรียบร้อยแล้ว คาดว่า จะสามารถเริ่มดำเนินการก่อสร้าง ได้ในปี พ.ศ. 2566

แผนภาพที่ 3-2 พื้นที่รองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษตาก

ที่มา : ศูนย์อำนวยการขับเคลื่อนเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก สำนักงานจังหวัดตาก, 2565

2.4 ด้านแรงงานต่างด้าวที่ขอรับใบอนุญาตทำงาน

2.4.1 จำนวนแรงงานต่างด้าวสัญชาติเมียนมาที่ยื่นขอรับใบอนุญาตทำงานของแรงงานต่างด้าว ในจังหวัดตาก จำนวน 24,527 คน

2.4.2 จำนวนแรงงานต่างด้าวสัญชาติเมียนมาที่ทำงานในลักษณะชั่วคราวหรือตามฤดูกาล ตามมาตรา 64 ของพระราชกำหนดการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2560 จำนวน 11,200 คน

2.5 ด้านกลไกการขับเคลื่อนนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษของจังหวัดตาก

การประชุมคณะกรรมการนโยบายการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ (กพศ.) ครั้งที่ 1/2564 เมื่อวันที่ 21 พฤษภาคม 2564 มีมติมอบหมายให้ผู้ว่าราชการจังหวัดที่มีเขตเศรษฐกิจพิเศษ พิจารณาจัดตั้งกลไก การบริหารจัดการในระดับพื้นที่เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาให้เป็นไปตามนโยบายของ กพศ. และสอดคล้องกับความต้องการของภาคส่วนในพื้นที่ ดังนั้น จังหวัดตากจึงมีคำสั่งจังหวัดตาก ที่ 3511/2564 ลง วันที่ 22 กันยายน 2564 แต่งตั้งคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดตากเป็นประธาน รองผู้ว่าราชการจังหวัดตาก (ที่ได้รับมอบหมาย) เป็นรองประธานกรรมการ มีหัวหน้าส่วนราชการ และภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องเป็นกรรมการ และมีหัวหน้าสำนักงานจังหวัดตาก เป็นกรรมการ และเลขานุการ เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาให้เป็นไปตามนโยบายของ กพศ. และสอดคล้องกับความต้องการของภาคส่วนในพื้นที่ (ศูนย์อำนวยการขับเคลื่อนเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก สำนักงานจังหวัดตาก, 2565)

ปัญหาอุปสรรคการค้าชายแดนไทย - เมียนมา

จากการรวบรวมข้อมูลปัญหาอุปสรรคการค้าชายแดนไทย - เมียนมา ในการศึกษาครั้งนี้ พบว่า ผู้ประกอบการมีปัญหาอุปสรรคในประกอบการค้าชายแดนในพื้นที่ไทย - เมียนมา หลากหลายประกอบด้วยกัน โดยสามารถรวบรวมมาได้ดังนี้

1. ปัญหาอันเกิดจากปัจจัยภายนอกประเทศ ได้แก่
  - 1.1 ปัญหาความไม่สงบบริเวณชายแดน
  - 1.2 ปัญหาขั้นตอนและกฎระเบียบของประเทศเมียนมา
  - 1.3 ปัญหาการขนส่งและการคมนาคมไม่สะดวก
  - 1.4 ปัญหาโครงสร้างพื้นฐานในประเทศเมียนมา
  - 1.5 ปัญหาอำนาจซื้อของชาวเมียนมา
  - 1.6 ปัญหาการสื่อสารไม่เข้าใจ
  - 1.7 ปัญหาความแตกต่างทางวัฒนธรรม
  - 1.8 ปัญหาระบบการชำระเงินและอัตราแลกเปลี่ยน
  - 1.9 ปัญหาการติดต่อสื่อสารไม่สะดวก
  - 1.10 ปัญหาการใช้ภาษาในการประกอบธุรกิจ
  - 1.11 ปัญหาหน่วยงานภาครัฐเมียนมาไม่มีประสิทธิภาพ
  - 1.12 ปัญหาการเข้าเมืองผิดกฎหมาย
  - 1.13 ปัญหาราคาต้นทุนสูงขึ้น
2. ปัญหาอันเกิดจากปัจจัยภายในประเทศ ได้แก่
  - 2.1 ปัญหาการเก็บค่าธรรมเนียมผ่านแดน
  - 2.2 ปัญหาขั้นตอนพิธีการทางศุลกากรไทย
  - 2.3 ปัญหาข้อจำกัดในการนำเข้าหรือส่งออกสินค้าบางชนิด
  - 2.4 ปัญหาการปิดจุดผ่านแดนบ่อย
  - 2.5 ปัญหาการแข่งขันซื้อ/ขายสินค้ามีสูง
  - 2.6 ปัญหาอัตราภาษีอากรขาเข้าสูง
  - 2.7 ปัญหาอัตราภาษีอากรขาออกสูง
  - 2.8 ปัญหาขั้นตอนและกฎระเบียบของการขอใบอนุญาตนำเข้า-ส่งออก
  - 2.9 ปัญหาความซับซ้อนของหน่วยงานภาครัฐไทย
  - 2.10 ปัญหาการขาดความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนไทย
  - 2.11 ปัญหาหน่วยงานภาครัฐไทยมีเป้าหมายแตกต่างกัน
  - 2.12 ปัญหานโยบายรัฐบาลไทยไม่ชัดเจน
  - 2.13 ปัญหาหน่วยงานภาครัฐไทยไม่มีประสิทธิภาพ
  - 2.14 ปัญหาการลักลอบนำเข้าสินค้าผิดกฎหมาย
  - 2.15 ปัญหาการลักลอบนำเข้าแรงงานผิดกฎหมาย

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการค้าชายแดน

จากการรวบรวมข้อมูลปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการค้าชายแดนไทย - เมียนมา ในการศึกษาครั้งนี้ พบว่า ผู้ประกอบการเห็นว่าปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการค้าชายแดน ดังนี้

1. ปัจจัยส่งเสริมการค้าชายแดน ได้แก่

1.1 การผลิตสินค้าในประเทศไทยมีประสิทธิภาพและคุณภาพมากกว่าในประเทศเมียนมา

1.2 สภาพภูมิประเทศเอื้ออำนวยต่อการค้าชายแดน

1.3 ค่าจ้างแรงงานเมียนมาในประเทศไทยถูก ทำให้มีการผลิตในพื้นที่บริเวณชายแดนและส่งไปขายในประเทศเมียนมาได้

1.4 ประเทศไทยมีความสงบเรียบร้อยและคนไทยมีนิสัยโอบอ้อมอารี ทำให้แรงงานเมียนมามีค่านิยมเคลื่อนย้ายเข้ามาในประเทศไทยอย่างต่อเนื่อง

1.5 สังคมไทยมีวัฒนธรรมเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และมีประเพณีวัฒนธรรมชาวพุทธที่คล้ายคลึงกับประเทศเมียนมา ทำให้แรงงานเมียนมาสามารถเคลื่อนย้ายเข้ามาอาศัยและทำงานได้โดยง่าย

1.6 คนเมียนมานิยมบริโภคสินค้าไทย เนื่องจากเห็นว่าเป็นสินค้าที่มีคุณภาพสูง

1.7 ประเทศเมียนมายังขาดการลงทุนและภาคอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ที่จะผลิตสินค้าเพื่อใช้บริโภคในประเทศได้อย่างมีคุณภาพและเพียงพอ

1.8 ในประเทศเมียนมามีวัตถุดิบหรือสินค้าสดที่เป็นที่นิยมในประเทศไทย และสามารถนำเข้ามาจำหน่ายในประเทศไทยได้ไม่ยากมากนัก เช่น สินค้าอาหารทะเล สินค้าทางการเกษตร

1.9 เส้นทางคมนาคมและโครงสร้างพื้นฐานของประเทศไทยมีเพียงพอและสามารถช่วยทำให้การนำเข้าและส่งออกสินค้าทำได้สะดวก เช่น ถนนระหว่างเมือง ท่าเรือด่านศุลกากร รถขนส่ง เป็นต้น

1.10 สินค้ามีความแตกต่างกัน ทำให้สามารถนำเข้าหรือส่งออกสินค้าได้หลากหลายตามความต้องการของผู้ซื้อ

2. ปัจจัยอุปสรรคการค้าชายแดนไทย - เมียนมา ได้แก่

2.1 ปัญหาความมั่นคงและความไม่สงบในประเทศเมียนมา

2.2 ค่านิยมของแรงงานเมียนมาในการต้องการเข้าไปทำงานในพื้นที่ชั้นใน ทำให้ในพื้นที่ชายแดนบางครั้งขาดกำลังแรงงานกึ่งฝีมือ เนื่องจากเคลื่อนย้ายไปในพื้นที่ชั้นใน

2.3 การประกอบการหรือการลักลอบที่ผิดกฎหมาย เช่น การลักลอบนำเข้าส่งออกสินค้า การลักลอบนำเข้าแรงงานผิดกฎหมาย การขายยาเสพติด เป็นต้น

2.4 ระเบียบขั้นตอนการนำเข้า-ส่งออกที่มีความซับซ้อนและไม่ทันสมัย โดยเฉพาะฝั่งเมียนมาที่ยังใช้แรงงานคนในการทำขั้นตอนต่างๆ

2.5 อัตราค่าจ้างของเจ้าหน้าที่ภาครัฐยังไม่เพียงพอต่อการให้บริการที่สะดวกและเอื้ออำนวยต่อการค้าชายแดนอย่างเหมาะสม ทำให้เป็นอุปสรรคในการตรวจและปล่อยสินค้า

2.6 ความแออัดและเส้นทางคมนาคมขนส่งที่ยังไม่เพียงพอและไม่มีคุณภาพ ทำให้การคมนาคมขนส่งล่าช้าและเป็นอันตรายต่อชีวิตและคุณภาพของสินค้า

2.7 เครื่องมืออุปกรณ์สนับสนุนการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ประกอบการค้าชายแดนยังมีน้อยและยังไม่มีประสิทธิภาพ

2.8 กฎหมายหลายประการยังไม่เอื้ออำนวยต่อการค้าชายแดน

2.9 มาตรการความเข้มงวดทางกฎหมายของหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ส่งผลต่อบรรยากาศและการตัดสินใจประกอบการของผู้ค้าชายแดน

สรุป

โดยสรุปผู้ศึกษาได้ศึกษาสถานการณ์ผู้ประกอบการการค้าชายแดนจากข้อมูลการค้าระหว่างประเทศ การค้าชายแดน ข้อมูลการค้าชายแดนไทย - เมียนมา จังหวัดตาก ปัญหาอุปสรรคการค้าชายแดนไทย - เมียนมา และปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการค้าชายแดนไทย - เมียนมาแล้วพบว่า สถานการณ์การค้าชายแดนไทย - เมียนมา ถือว่ามีสถิติตัวเลขโดยพิจารณาจากมูลค่าการค้าชายแดนและการค้าผ่านแดนที่สูงโดยสามารถเทียบเคียงจากช่วงก่อนการระบาดของโรคโควิด และมีแนวโน้มจะเพิ่มสูงขึ้น โดยเฉพาะชายแดนไทย - เมียนมา ด้านอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก มีด่านศุลกากรที่มีมูลค่าสูงที่สุดของประเทศและมีมูลค่าสูงมากกว่า 100,000 ล้านบาทในปี 2565 ไปแล้ว อีกทั้ง มีดุลการค้าเกินดุลสูงอีกด้วย ทำให้เห็นได้ว่าการค้าชายแดนจังหวัดตากมีความสำคัญอย่างยิ่งในการผลักดันการพัฒนาประเทศเพื่อแข่งขันกับประเทศอื่นๆ ได้ ยิ่งกว่านั้น หากพิจารณาถึงปัญหาอุปสรรคและปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการค้าชายแดน จะพบได้ว่าปัญหาอุปสรรคที่สำคัญภายนอกประเทศเป็นปัญหาที่อันเกิดจากความไม่สงบในประเทศเมียนมาทั้งสิ้น ทำให้ผู้ประกอบการล้วนต้องปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ในขณะนั้นมากกว่า ซึ่งสถานการณ์ดังกล่าวแม้ว่าจะส่งผลกระทบต่อการค้าชายแดนโดยตรง แต่ก็ยังมีปัจจัยเชิงบวกในการทำการค้าชายแดนได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งหากสถานการณ์ความสงบในประเทศเมียนมาดีขึ้นแล้ว การค้าชายแดนไทย - เมียนมา จังหวัดตาก ก็สามารถกลับมาเป็นปกติได้โดยเร็ว อันเนื่องจากมีปัจจัยเชิงบวกทั้งในประเทศไทยและในประเทศเมียนมา คอยผลักดันให้การค้าชายแดนสามารถดำเนินต่อไปได้ เช่น ภูมิประเทศที่อยู่ติดกัน สามารถเดินทางค้าขายกันได้อย่างสะดวก การมีพรมแดนติดกันเป็นระยะทางยาวส่งผลให้การเดินทางข้ามไปมาของประชาชนทั้งสองประเทศเกิดขึ้นโดยปกติ มีการแลกเปลี่ยนประเพณีวัฒนธรรมกันอยู่ตลอดเวลา ทำให้เกิดค่านิยมและความชอบในสินค้าของประเทศไทยด้วย ดังนั้นจึงเป็นช่องทางและโอกาสทางการค้าชายแดนสำคัญที่ล้วนส่งผลให้การค้าชายแดนไทย - เมียนมา ด้านจังหวัดตากถือเป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญของประเทศไทยในการสร้างรายได้จากการส่งออกสินค้าและสร้างความสามารถในการแข่งขันให้แก่ประเทศไทยได้อย่างยั่งยืนอย่างที่เราวางแผนเอาไว้

บทที่ 4

แนวทางการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของ ผู้ประกอบการการค้าชายแดนไทย - เมียนมา จังหวัดตาก

บทที่ 4 นี้จะได้นำเสนอแนวทางการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการการค้าชายแดนไทย - เมียนมา จังหวัดตาก โดยมีการแบ่งหัวข้อการวิเคราะห์ออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ สถานการณ์ศักยภาพของผู้ประกอบการการค้าชายแดนไทย - เมียนมา จังหวัดตาก วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการการค้าชายแดนไทย - เมียนมา จังหวัดตาก และเสนอแนวทางการพัฒนาขีดความสามารถของผู้ประกอบการการค้าชายแดนไทย - เมียนมา จังหวัดตาก โดยมีรายละเอียดดังนี้

สถานการณ์ศักยภาพของผู้ประกอบการการค้าชายแดนไทย - เมียนมา จังหวัดตาก

จากการศึกษาสถานการณ์ผู้ประกอบการการค้าชายแดนไทย - เมียนมา จังหวัดตาก ทั้งจากข้อมูลการค้าระหว่างประเทศ-การค้าชายแดน ข้อมูลการค้าชายแดนไทย - เมียนมา จังหวัดตาก ปัญหาอุปสรรคการค้าชายแดนไทย - เมียนมา และปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการค้าชายแดน จึงขอเสนอสถานการณ์ศักยภาพของผู้ประกอบการการค้าชายแดนไทย - เมียนมา จังหวัดตาก ดังนี้

1. จุดแข็งของผู้ประกอบการการค้าชายแดน

1.1 ผู้ประกอบการการค้าชายแดนมีศักยภาพสูง มีการส่งต่อกันระหว่างรุ่นต่อรุ่น ทำให้มีความเข้าใจ รู้ลึกและรู้ใจผู้ประกอบการเมียนมาที่ประกอบการค้าชายแดนกันมาอย่างยาวนาน และเลือกประกอบธุรกิจที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคเมียนมาและความต้องการคนเมียนมาอย่างดี เนื่องจากรสนิยมของคนเมียนมาแตกต่างจากกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ทั้งกลุ่มกะเหรี่ยง ปกาเกอญอ ไทยใหญ่ เป็นต้น โดยผู้ประกอบการชายแดนส่วนใหญ่ประกอบธุรกิจ ด้านการส่งออกสินค้า (อุปโภคบริโภค) การนำเข้าส่งออกสินค้าทั่วไป เช่น อุปกรณ์ไฟฟ้า พืชผลทางการเกษตร เครื่องใช้ไฟฟ้า ผ้า เครื่องยนต์ อาหารกระป๋อง วัสดุก่อสร้าง ไม้แปรรูป การบริการขนส่ง การเดินเอกสารพิธีการศุลกากร คลังสินค้า บริการขนส่งสินค้า เป็นต้น (หอการค้าจังหวัดตาก, 2566) ดังจะเห็นได้ว่าประเภทของการประกอบการส่วนใหญ่เป็นการประกอบการเป็นตัวแทนหรือจัดหาสินค้าที่ลูกค้าเมียนมามีความต้องการ โดยเฉพาะสินค้าอุปโภคบริโภคประจำวัน เนื่องจากเป็นสินค้าที่คนเมียนมามีรสนิยมในการบริโภคสินค้าไทยมากกว่าสินค้าประเทศอื่น เพราะเห็นว่ามีความคุณภาพดีกว่า สินค้าของเมียนมาหรือสินค้าจีน และมีราคาเหมาะสมไม่แพงมาก ทำให้สินค้าอุปโภคบริโภค

จากประเทศไทยเป็นสินค้าที่ผู้ประกอบการจัดหาและขายได้อย่างรวดเร็วและสร้างรายได้ได้แน่นอน ไม่มีปัญหาในการสั่งซื้อหรือส่งผลิตเหมือนสินค้าจากประเทศอื่นๆ

1.2 ผู้ประกอบการการค้าขายแดนสามารถเลือกที่ตั้งการประกอบธุรกิจได้เหมาะสม และสอดคล้องกับการทำธุรกิจ ผู้ประกอบการเกือบทั้งหมดตั้งอยู่ในพื้นที่อำเภอแม่สอดมากกว่า อำเภออื่น เนื่องจากอำเภอแม่สอดมีศักยภาพและความพร้อมหลายด้าน ทั้งด้านที่ตั้งที่อยู่ติดกับช่องทางผ่านแดนถาวร สะพานข้ามแม่น้ำเมย ด้านศุลกากร ด้านตรวจคนเข้าเมือง และมีโครงสร้างพื้นฐานรองรับ ทั้งถนน ไฟฟ้า ประปาและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ พร้อมต่อการทำธุรกิจและประกอบการ โดยตัวสำนักงานกระจายอยู่ตามพื้นที่ต่างๆ ของอำเภอแม่สอดเกือบทั้งหมด เช่น ตั้งอยู่ในเทศบาลนคร แม่สอด ตำบลแม่สอด ตำบลท่าสายลวด ตำบลแม่ปะ และตำบลแม่กาษา ที่ตั้งของสถานประกอบการดังกล่าว เป็นจุดแข็งที่สำคัญของการประกอบการขายแดน เนื่องจากมีความสะดวกในการขนส่งและขนย้ายสินค้าข้ามพรมแดน

1.3 ผู้ประกอบการการค้าขายแดนสามารถมองเป็นสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ชายแดนมากกว่าคนต่างแดนหรือกลุ่มธุรกิจนอกพื้นที่ โดยมองเป็นโอกาสในการสร้างธุรกิจมากกว่าปัญหาหรืออุปสรรค คอยศึกษาและแก้ไขปัญหาจากความล้มเหลวที่ผ่านมา โดยปัญหาการค้าขายแดนมีปัญหามากมายทั้งจากสถานการณ์ภายในประเทศและสถานการณ์ภายนอกประเทศ เช่น สถานการณ์ความไม่สงบเรียบร้อย การปิดชายแดน การส่งออกในช่วงโควิด ช่วงมีการสู้รบ ช่วงน้ำท่วม ปัญหาเรื่องระเบียบกฎหมายที่ซับซ้อน ปัญหาการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เมียนมา ปัญหาการชำระเงินข้ามประเทศ ปัญหาค่าเงินผันผวน เป็นต้น

1.4 ผู้ประกอบการการค้าขายแดนอยู่ในพื้นที่มาอย่างยาวนานรุ่นต่อรุ่น มีความสามารถในการเรียนรู้และเข้าสู่ตลาดได้อย่างรวดเร็วในเวลาอันเหมาะสม จะเห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงความต้องการสินค้าในตลาดเมียนมาเปลี่ยนแปลงรวดเร็ว เช่น ปีก่อนหน้านี้ อาจต้องการสินค้าประเภทหนึ่ง แต่ปีนี้ต้องการสินค้าอีกประเภทหนึ่ง ทำให้ผู้จัดหาหรือผลิตไม่สามารถจัดหาสินค้าได้ทันต่อความต้องการ ทำให้เกิดช่องว่างให้ผู้ประกอบการขายแดนที่สามารถจัดหาสินค้าได้อย่างรวดเร็ว เปลี่ยนจากผู้ค้าเป็นผู้จัดหาสินค้านอกพื้นที่ ส่งผลให้เกิดโอกาสทางการค้าแก่ผู้ประกอบการการค้าขายแดน เช่น การจัดหาถังออกซิเจน ปุ๋ย โลชั่น เสื้อผ้าเครื่องเขียน เครื่องมือ ยารักษาโรค เครื่องจักรกลทางการเกษตร เป็นต้น

1.5 ผู้ประกอบการการค้าขายแดนมีความสามารถในการนำเอาจุดแข็งของตนเองไปพัฒนาต่อยอดและสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้ประกอบการ รวมทั้งการสร้างเครือข่ายผู้ประกอบการขึ้นมาเพื่อสานต่อและต่อยอดธุรกิจ โดยจุดแข็งของธุรกิจที่สำคัญของผู้ประกอบการ ได้แก่ ที่ตั้งของสถานประกอบการที่ติดชายแดนเมียนมาสามารถค้าขายนำเข้าและส่งออกสินค้าได้ง่าย เครือข่ายความสัมพันธ์ทางธุรกิจที่มีการสืบทอดกันมาช้านาน จากรุ่นต่อรุ่น ทำให้การค้ามีความไว้วางใจและมีเสถียรภาพสูง

1.6 ผู้ประกอบการการค้าชายแดนมีความสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารจากภายนอกทั้งภายในประเทศไทยและในประเทศเมียนมาได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว เช่น ระดับความเข้มงวดทางการค้า สถานะการปิดถนน การตั้งด่าน การแก้ไขปัญหาน้ำท่วมสินค้า การชะลอจ่ายหนี้สถาบันการเงิน เป็นต้น ทำให้สามารถเสริมสร้างทักษะ ความรู้และความสามารถ รวมทั้งเครือข่ายในการทำธุรกิจได้อย่างกว้างขวาง อีกทั้งยังมีสายสัมพันธ์อันดีระหว่างหน่วยงานภาคเอกชนและหน่วยงานภาครัฐ อันจะทำให้การประกอบธุรกิจสามารถทำได้อย่างถูกต้องและเจริญเติบโตได้ในอนาคต

1.7 ผู้ประกอบการการค้าชายแดนมีการรวมกลุ่มกันอย่างเหนียวแน่น เนื่องจากเป็นสังคมชายแดนที่ต้องพึ่งพาอาศัยกัน ทั้งในกลุ่มสมาชิกหอการค้าจังหวัด และกลุ่มที่ไม่เป็นสมาชิกหอการค้าจังหวัด มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร มีการจัดตั้งและหลอมรวมกับกลุ่มอื่นในหอการค้าจังหวัด ทำให้การรวมกลุ่มดังกล่าวมีการขยายวงความร่วมมือ อีกทั้งรวมในกลุ่มสมาชิกต่างๆ เช่น คณะกรรมการร่วมภาคเอกชน 3 สถาบัน (กกร.) คณะกรรมการร่วมภาครัฐและภาคเอกชนเพื่อแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ (กรอ.) เป็นต้น ส่งผลโดยตรงทำให้เข้าถึงข้อมูลข่าวสารก่อนคนอื่น

1.8 ผู้ประกอบการการค้าชายแดนมีความสัมพันธ์อันดีและเข้มแข็งกับผู้ประกอบการเมียนมาอย่างยาวนานแบบรุ่นต่อรุ่น ทำให้สามารถทำธุรกิจกับภาคธุรกิจได้อย่างยาวนาน กล้าเป็นตัวแทนการค้าหรือลงทุนร่วมกัน และมีความสัมพันธ์กับลูกจ้างแรงงานที่ดี และสร้างอาชีพและงานให้กับลูกจ้าง แรงงานและผู้ประกอบการรายย่อยอีกเป็นจำนวนมาก อีกทั้งยังทำให้เกิดการลงทุนและการค้าทั้งด้านประเทศไทยและด้านประเทศเมียนมาอย่างมาก ยิ่งหากพิจารณาถึงมูลค่าการค้าระหว่างชายแดนแล้ว จะพบว่ามูลค่าการค้าระหว่างประเทศสูงที่สุดในประเทศมากกว่า 100,000 ล้านบาท ในปีพ.ศ.2565 และมีแนวโน้มจะสูงขึ้นในอนาคต

1.9 ผู้ประกอบการการค้าชายแดนสามารถยอมรับความเสี่ยงและความล้มเหลวที่อาจจะเกิดขึ้นได้มากกว่าผู้ประกอบการโดยทั่วไปหรือผู้ประกอบการที่มาจากนอกพื้นที่ เนื่องจากมีความเข้าใจสถานการณ์การค้า ลูกค้าและผู้ประกอบการค้าชาวเมียนมาได้มากกว่าคนอื่น ทำให้การประกอบการหรือการทำธุรกิจมีการบริหารจัดการความเสี่ยง โอกาสเกิดความเสี่ยงและช่องทางแก้ไขหรือยอมรับความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นได้ เช่น สถานการณ์การเมืองเมียนมา ภัยสุ่มรบ การเรียกร้องผลประโยชน์ของเจ้าหน้าที่เมียนมา การแสวงหาเครือข่ายธุรกิจ การพิจารณาลูกค้าที่สนใจในการประกอบธุรกิจจริง ซึ่งพื้นที่หรือสถานการณ์ชายแดนดังกล่าว มีความเสี่ยงสูงในการถูกฉ้อโกง การไม่สามารถติดตามลูกค้าหรือนายหน้า การถูกชิงทรัพย์และปล้นทรัพย์ การถูกหลอกให้ลงทุน เป็นต้น ยิ่งกว่านั้นผู้ประกอบการยังมีความเสี่ยงสูง แต่หากพบลูกค้าที่ดีที่มีความผูกพันและความเชื่อใจซึ่งกันและกันอย่างยาวนาน

2. จุดอ่อนของผู้ประกอบการการค้าชายแดน

2.1 ผู้ประกอบการการค้าชายแดนมีงบประมาณและความสามารถทางการเงินจำกัด มีเพียงบางกลุ่มเท่านั้นที่มีศักยภาพทางการเงินสูงซึ่งต้องเป็นผู้ประกอบการที่ทำการค้าชายมานานสองสามรุ่นแล้ว แต่โดยทั่วไปเป็นเพียงผู้ประกอบการชายแดนรุ่นแรกๆ ที่เห็นช่องทางการค้าชายจึงเข้ามาลงทุนและประกอบการค้า อีกทั้งส่วนหนึ่งเป็นคนท้องถิ่นชายแดนอยู่แล้วและเห็นช่องทางบางช่องทางในการค้าชายเท่านั้น จึงมีต้นทุนทางการเงินและโอกาสเข้าถึงเงินลงทุนจำกัดไปด้วย

2.2 ผู้ประกอบการการค้าชายแดนส่วนใหญ่ยังมองว่าหน่วยงานภาครัฐยังไม่มีความจริงจังในการส่งเสริมและพัฒนา รวมทั้งการส่งเสริมการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้ประกอบการ ทั้ง 2 ฝ่าย ยังคงมองเพียงเป็นหน้าที่ของหน่วยงานที่ต้องส่งเสริมและไม่จริงจังในการส่งเสริมให้เกิดการค้าชายแดนในระยะยาว

2.3 ผู้ประกอบการการค้าชายแดนมีปัญหาอุปสรรคในการทำการค้าชายแดนอย่างมาก ทั้งจากสถานการณ์ภายในประเทศและสถานการณ์ภายนอกประเทศ เช่น สถานการณ์ความไม่สงบเรียบร้อย การปิดชายแดน การส่งออกในช่วงโควิด ช่วงมีการสู้รบ ช่วงน้ำท่วม ปัญหาเรื่องระเบียบกฎหมายที่ซับซ้อน ปัญหาการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เมียนมา ปัญหาการชำระเงินข้ามประเทศ ปัญหาค่าเงินผันผวน เป็นต้น ทำให้บางส่วนได้ชะลอการลงทุนและการค้ากับผู้ประกอบการเมียนมาไป หรือบางรายย้ายฐานธุรกิจไปชายแดนด้านอื่นที่มีปัญหาอุปสรรคในการทำการค้าน้อยกว่า

2.4 ผู้ประกอบการการค้าชายแดนจำเป็นต้องสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้ประกอบการกันเอง และการสร้างเครือข่ายผู้ประกอบการขึ้นมา รวมทั้งต้องพยายามขวนขวายหาข้อมูลทางธุรกิจกันเอง เพื่อให้เท่าทันต่อสถานการณ์ชายแดน เช่น ที่ตั้งของสถานประกอบการสินค้าที่สามารถค้าขายได้บริเวณชายแดน เครือข่ายความสัมพันธ์ทางธุรกิจที่ต้องการ การจัดกิจกรรมหรือการส่งเสริมการขาย การปรับตัวกับกฎหมายหรือนโยบายของหน่วยงานภาครัฐที่เปลี่ยนแปลงไป เป็นต้น

2.5 ผู้ประกอบการการค้าชายแดนมีข้อจำกัดในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องและรวดเร็วจากหน่วยงานภาครัฐ เพราะเกรงจะกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ความเชื่อมั่นทางการค้า และสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ ทำให้การตัดสินใจในการลงทุนประกอบการค้าทำได้จำกัด เช่น สิทธิแรงงาน สิทธิการใช้แรงงาน ภาษีของสินค้าแต่ละประเทศ สิทธิประโยชน์ของสินค้า เป็นต้น

2.6 ผู้ประกอบการการค้าชายแดนยังขาดเครือข่ายกับหน่วยงานภาครัฐในการส่งเสริมกิจกรรมการค้าชายแดน เช่น การจัดกิจกรรมขายสินค้า มหกรรมลดราคาสินค้า เป็นต้น บางครั้งหน่วยงานภาครัฐมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการค้าในเมืองใหญ่ๆ โดยนำบริษัทหรือผู้ประกอบการรายใหญ่นอกพื้นที่เข้ามาจัดกิจกรรมแทน ทำให้ผู้ประกอบการค้าท้องถิ่นขาดโอกาสในการแสดงศักยภาพไปด้วย

3. โอกาสของผู้ประกอบการการค้าชายแดน

3.1 เมืองแม่สอดเป็นเมืองที่มีความสำคัญในระดับประเทศและระดับภูมิภาค เนื่องจากเป็นเมืองยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจของประเทศไทยเข้าไปสู่ประเทศเมียนมา เป็นจุดเชื่อมระหว่างด้านตะวันออกตั้งแต่เมืองดานัง ประเทศเวียดนาม ผ่านประเทศลาว และเข้าสู่ประเทศไทย ที่จังหวัดมุกดาหาร ส่วนด้านตะวันตก จากเมืองแม่สอด ออกสู่เมืองเมียวดี ประเทศเมียนมา ผ่านเมืองผาอัน เมะลาโย สุ่มหาสมุทรอินเดีย ประเทศอินเดีย ไปยังตะวันออกกลางและยุโรป โดยมีสะพานมิตรภาพไทย-เมียน ทั้ง 2 แห่ง เป็นประตูไปสู่ฝั่งอันดามัน จากเมืองยุทธศาสตร์ดังกล่าว ทำให้เกิดโอกาสทางการค้าชายแดนและการค้าระหว่างประเทศมากยิ่งขึ้นทุกขณะ โดยในปี 2566 มีมูลค่าการค้าสูงกว่า 100,000 ล้านบาท

3.2 มีจุดผ่านแดนถาวรและมีสะพานเชื่อมโยงระหว่างเมืองแม่สอดและเมืองเมียวดีถึง 2 แห่ง ทำให้เกิดเส้นทางการเดินทางเข้าออกประเทศเมียนมาและเส้นทางการนำเข้า-ส่งออกสินค้าที่ถูกต้องถาวรตามกฎหมายและทำได้อย่างสะดวกถูกต้อง ทำให้ผู้ประกอบการมีโอกาสสร้างงานสร้างอาชีพต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดนอย่างมาก เช่น การส่งออกสินค้าอุปโภคบริโภคให้แก่ลูกค้าชาวเมียนมา การนำเข้าวัตถุดิบ พืชผลและปศุสัตว์เพื่อนำมาบริโภคในประเทศไทย การนำเข้าสินค้าเพื่อมาใช้ในประเทศไทย การทำพิธีการทางศุลกากร การประกอบธุรกิจบริการให้แก่ชาวเมียนมา การขายสินค้าอุปโภคบริโภคและสินค้าเทคโนโลยีให้แก่ภาคเอกชนเมียนมา เป็นต้น

3.3 มีวัตถุดิบในพื้นที่ที่หลากหลายเพื่อทำอุตสาหกรรม เช่น แร่ธาตุ แกรนิต หินอ่อน ลิกไนต์ ผลผลิตทางการเกษตร ข้าวโพด ถั่วเหลือง มันฝรั่ง กล้วยหอม พืชผักผลไม้ต่างๆ อะโวคาโด แมคคาดีเมีย ดอกกุหลาบ ส้ม หน่อไม้ เป็นต้น อันเนื่องจากพื้นที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีน้ำมีอากาศที่เหมาะสม สามารถนำมาเป็นวัตถุดิบในการทำอุตสาหกรรมแปรรูปและสามารถส่งออกได้

3.4 มีโครงสร้างพื้นฐานขั้นต่ารองรับการพัฒนาที่เพียงพอและได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลและหน่วยงานภาครัฐ เช่น ถนนหลวง ถนนลาดยาง ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ สนามบิน เป็นต้น โดยปัจจุบันมีโครงการพัฒนารถไฟจากจังหวัดนครสวรรค์ ผ่านจังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดตาก และเลี้ยวข้ามผ่านภูเขา มาสู่ปลายทางที่ตำบลท่าสายลวด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ใกล้พื้นที่ชายแดนและสะพานมิตรภาพไทย - เมียนมา พร้อมขานซาลาและระบบขนส่งมวลชนที่เกี่ยวข้องอีกด้วย

3.5 เมืองแม่สอดตั้งอยู่ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษตาก อันประกอบไปด้วยพื้นที่ 14 ตำบล ของอำเภอแม่สอด อำเภอพบพระ และอำเภอแม่ระมาด ซึ่งได้รับการจัดตั้งจากรัฐบาลรวมทั้งได้รับสิทธิพิเศษต่างๆ เช่น เรื่องการลงทุน แรงงาน ที่ดิน และสิทธิประโยชน์ รวมทั้งการได้รับการจัดหาที่ดินจำนวน 2 แปลง มาใช้ในการพัฒนา อันได้แก่ ที่ดินแปลงที่ 1 เนื้อที่ 1,067 ไร่ กรมธนารักษ์อยู่ระหว่างประกาศสรรหาผู้ลงทุนพัฒนา โดยให้สิทธิแก่ผู้ลงทุนเช่าที่ดินราชพัสดุเป็นเวลา 50 ปี ด้วยวิธีเสนอผลประโยชน์ตอบแทนการเช่าและข้อเสนอด้านการลงทุนพัฒนาในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษที่ก่อให้เกิดคุณค่าสูงสุดต่อประเทศ และที่ดินแปลงที่ 2 เนื้อที่ 671 ไร่ กรมธนารักษ์จัดให้การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยเช่าพื้นที่ โดยปัจจุบันได้ออกแบบนิคมอุตสาหกรรมเสร็จเรียบร้อยแล้ว คาดว่าจะสามารถเริ่มดำเนินการก่อสร้าง ได้ในปี พ.ศ. 2566

3.6 มีแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวสนับสนุนเศรษฐกิจหลากหลายรูปแบบ และมีจำนวนกว่า 50 แห่ง ทั้งการท่องเที่ยววัฒนธรรมและศาสนา เช่น วัด โบสถ์ มัสยิด ศาลเจ้า ประเพณีชาติพันธุ์ วัฒนธรรมเฉพาะถิ่น เป็นต้น การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ เช่น น้ำตก บ่อน้ำร้อน บ่อน้ำแร่ ถ้ำ เป็นต้น การท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิต เช่น หมู่บ้านชาติพันธุ์ โฮมสเตย์ วิถีชุมชน เป็นต้น การท่องเที่ยวเชิงกีฬา เช่น การวิ่งมาราธอน การวิ่งแบบเทรล เป็นต้น การท่องเที่ยวเชิงกิจกรรมระหว่างประเทศ เช่น การขี่จักรยานข้ามแดน การวิ่งเพื่อสุขภาพ เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมและแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าว ล้วนเป็นโอกาสให้ผู้ประกอบการชายแดนมีช่องทางทางการค้าขายได้ทั้งสิ้น

4. อุปสรรคของผู้ประกอบการการค้าชายแดน

4.1 กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องยังไม่มีความเป็นสากล และไม่รองรับการปฏิบัติงานในพื้นที่ชายแดนและการค้าชายแดน ยิ่งกว่านั้นยังมีหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการนำเข้าและส่งออกสินค้า

4.2 บุคลากรภาครัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐมีจำนวนไม่เพียงพอต่อปริมาณงาน โดยเฉพาะการนำเข้าส่งออกสินค้าที่มีปริมาณเพิ่มมากขึ้น โดยในปีพ.ศ.2566 มีปริมาณมากกว่า 100,000 ล้านบาท ส่งผลให้การปฏิบัติงานล่าช้า ไม่สามารถปฏิบัติงานได้ตามระยะเวลาที่กำหนดเอาไว้

4.3 ระบบการเงินและภาคการเงินของประเทศเมียนมามีข้อจำกัดอีกมาก เนื่องจากระบบธนาคารพาณิชย์ในประเทศเมียนมามีผู้ขาดโดยรัฐบาล และฐานะของธนาคารไม่เป็นที่ยอมรับของนานาชาติ ระบบการเงินจึงไม่มีเสถียรภาพ ระบบการชำระเงินยังไม่เป็นที่ยอมรับ

4.4 โครงสร้างพื้นฐานจำกัด การขนส่งด้านถนนปัจจุบันมีการปรับปรุงขยายเลนและลดความลาดชันลง โดยเฉพาะเส้นทางระหว่างอำเภอเมือง จังหวัดตากไปสู่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก แต่ยังมีสภาพถนนที่คดเคี้ยวและลาดชันอยู่ เป็นอันตรายในฤดูฝนหรือฝนตกหนัก สภาพถนนและการจราจรค่อนข้างแออัดโดยเฉพาะบางช่วงเวลาและช่วงเวลาที่มีการซ่อมและสร้างถนนใหม่ ทำให้เกิดอุบัติเหตุเสียชีวิตและทรัพย์สินเป็นอันมาก

4.5 ขาดการพัฒนาผู้ประกอบการ ผู้ประกอบการชายแดนขาดการส่งเสริมและพัฒนาความรู้เรื่องกฎหมาย สิทธิประโยชน์ในการส่งออก การใช้เทคโนโลยีเพื่อส่งออกสินค้า ช่องทางการตลาดไทยออนไลน์ แหล่งทุน เทคนิคการประกอบการแบบใหม่ เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อเสริมให้สามารถแข่งขันทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวมถึงการส่งเสริมให้เข้าถึงแหล่งเงินทุนและดอกเบี้ยต่ำ มีเงื่อนไข คุณสมบัติ และหลักเกณฑ์ไม่เอื้อต่อผู้ประกอบการทุกระดับอย่างเท่าเทียมกัน ขาดการสนับสนุนจากภาครัฐในการเปลี่ยนแปลงและรองรับแรงงานที่มีฝีมือเพิ่มมากยิ่งขึ้น ผู้ประกอบการยังต้องเผชิญปัญหาจากหน่วยงานภาครัฐและเจ้าหน้าที่ไทยและเจ้าหน้าที่เมียนมาเอง เช่น การพิสูจน์สินค้า การพัฒนาวิธีการส่งสินค้าและชำระเงินเอง การต้องเผชิญการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่เมียนมาทั้งถูกกฎหมายและไม่ถูกกฎหมายเอง เป็นต้น

4.6 การขาดการเสริมสร้างเครือข่ายการค้า เครือข่ายธุรกิจ เครือข่ายผู้ประกอบการรุ่นใหม่ ผู้ประกอบการไทยกับผู้ประกอบการเมียนมา และผู้ประกอบการกับหน่วยงานภาครัฐ ทำให้เกิดการขาดเครือข่ายและความสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการกันเอง ซึ่งหลายประเด็นหน่วยงานภาครัฐควรเข้ามามีบทบาทในการสร้างเวที กิจกรรมหรือเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการเข้ามามีส่วนร่วมและพัฒนาต่อยอดการประกอบการหรือธุรกิจได้ เช่น ภาครัฐจัดกิจกรรมส่งเสริมการค้า ภาคเอกชนจัดเวทีและการแสดงสินค้า เป็นต้น

ตารางที่ 4 – 1 จุดแข็งและจุดอ่อนของผู้ประกอบการการค้าชายแดนไทย - เมียนมา จังหวัดตาก

ที่	จุดแข็ง
1	ผู้ประกอบการมีศักยภาพสูง มีการส่งต่อกันระหว่างรุ่นต่อรุ่น ทำให้มีความเข้าใจ รู้ลึกและรู้ใจผู้ประกอบการเมียนมาที่ประกอบการค้าชายแดนกันมาอย่างยาวนาน และเลือกประกอบธุรกิจที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค
2	ผู้ประกอบการการค้าชายแดนสามารถเลือกที่ตั้งการประกอบธุรกิจได้เหมาะสมและสอดคล้องกับการทำธุรกิจ
3	ผู้ประกอบการการค้าชายแดนสามารถมองเป็นสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ชายแดนมากกว่าคนต่างแดนหรือกลุ่มธุรกิจนอกพื้นที่ โดยมองเป็นโอกาสในการสร้างธุรกิจมากกว่าปัญหาหรืออุปสรรค
4	ผู้ประกอบการการค้าชายแดนอยู่ในพื้นที่มาอย่างยาวนานรุ่นต่อรุ่น มีความสามารถในการเรียนรู้และเข้าสู่ตลาดได้อย่างรวดเร็วในเวลาอันเหมาะสม
5	ผู้ประกอบการการค้าชายแดนมีความสามารถในการนำเอาจุดแข็งของตนเองไปพัฒนาต่อยอดและสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้ประกอบการ รวมทั้งการสร้างเครือข่ายผู้ประกอบการขึ้นมาเพื่อสานต่อและต่อยอดธุรกิจ
6	ผู้ประกอบการการค้าชายแดนมีความสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารจากภายนอกทั้งภายในประเทศไทยและในประเทศเมียนมาได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว
7	ผู้ประกอบการการค้าชายแดนมีการรวมกลุ่มกันอย่างเหนียวแน่น เนื่องจากเป็นสังคมชายแดนที่ต้องพึ่งพาอาศัยกัน ทั้งในกลุ่มสมาชิกหอการค้าจังหวัด และกลุ่มที่ไม่เป็นสมาชิก
8	ผู้ประกอบการการค้าชายแดนมีความสัมพันธ์อันดีและเข้มแข็งกับผู้ประกอบการเมียนมาอย่างยาวนานแบบรุ่นต่อรุ่น ทำให้สามารถทำธุรกิจกับภาคธุรกิจได้อย่างยาวนาน
9	ผู้ประกอบการการค้าชายแดนสามารถยอมรับความเสี่ยงและความล้มเหลวที่อาจเกิดขึ้นได้มากกว่าผู้ประกอบการโดยทั่วไปหรือผู้ประกอบการที่มาจากนอกพื้นที่
	จุดอ่อน
1	ผู้ประกอบการการค้าชายแดนมีงบประมาณและความสามารถทางการเงินจำกัด มีเพียงบางกลุ่มเท่านั้นที่มีศักยภาพทางการเงินสูง
2	ผู้ประกอบการการค้าชายแดนส่วนใหญ่ยังมองว่าหน่วยงานภาครัฐยังไม่มีความจริงจังในการส่งเสริมและพัฒนา รวมทั้งการส่งเสริมการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้ประกอบการ
3	ผู้ประกอบการการค้าชายแดนมีปัญหาลดอุปสรรคในการทำการค้าชายแดนอย่างมาก ทั้งจากสถานการณ์ภายในประเทศและสถานการณ์ภายนอกประเทศ
4	ผู้ประกอบการการค้าชายแดนมีความสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการกันเอง และเครือข่ายจำกัด
5	ผู้ประกอบการการค้าชายแดนมีข้อจำกัดในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องและรวดเร็วจากหน่วยงานภาครัฐ
6	ผู้ประกอบการการค้าชายแดนยังขาดเครือข่ายกับหน่วยงานภาครัฐในการส่งเสริมกิจกรรมการค้าชายแดน

ตารางที่ 4 – 2 โอกาสและอุปสรรคของผู้ประกอบการการค้าชายแดนไทย - เมียนมา จังหวัดตาก

ที่	โอกาส
1	เมืองแม่สอดเป็นเมืองที่มีความสำคัญในระดับประเทศและระดับภูมิภาค เนื่องจากเป็นเมืองยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจของประเทศไทยเข้าไปสู่ประเทศเมียนมา
2	มีจุดผ่านแดนถาวรและมีสะพานเชื่อมโยงระหว่างเมืองแม่สอดและเมืองเมียวดีถึง 2 แห่งทำให้เกิดเส้นทางการเดินทางเข้าออกประเทศเมียนมาและเส้นทางการนำเข้า-ส่งออกสินค้าที่ถูกต้องถาวรตามกฎหมายและทำได้อย่างสะดวกถูกต้อง
3	มีวัตถุดิบในพื้นที่ที่หลากหลายเพื่อทำอุตสาหกรรมแปรรูปและสามารถส่งออกได้
4	มีโครงสร้างพื้นฐานขั้นต่ารองรับการพัฒนาที่เพียงพอและได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลและหน่วยงานภาครัฐ
5	เมืองแม่สอดตั้งอยู่ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษตาก อันประกอบไปด้วยพื้นที่ 14 ตำบลของอำเภอแม่สอด อำเภอพบพระ และอำเภอแม่ระมาด ซึ่งได้รับการจัดตั้งจากรัฐบาลรวมทั้งได้รับสิทธิพิเศษต่างๆ
6	มีแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวสนับสนุนเศรษฐกิจหลากหลายรูปแบบและมีจำนวนมาก
	อุปสรรค
1	กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องยังไม่มีความเป็นสากล และไม่รองรับการปฏิบัติงานในพื้นที่ชายแดนและการค้าชายแดน และมีหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการนำเข้าและส่งออกสินค้า
2	บุคลากรภาครัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐมีจำนวนไม่เพียงพอต่อปริมาณงาน โดยเฉพาะการนำเข้าส่งออกสินค้าที่มีปริมาณเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้การปฏิบัติงานล่าช้า ไม่สามารถปฏิบัติงานได้ตามระยะเวลาที่กำหนดเอาไว้
3	ระบบการเงินในประเทศเมียนมามีข้อจำกัดมากและไม่ได้รับการยอมรับจากนานาชาติ
4	โครงสร้างพื้นฐานยังมีจำกัดและการพัฒนายังช้า ไม่ทันต่อการพัฒนาและความต้องการของภาคผู้ประกอบการ เช่น สภาพถนนที่คดเคี้ยวและลาดชัน เป็นอันตรายในฤดูฝนหรือฝนตกหนัก การจราจรค่อนข้างแออัดโดยเฉพาะบางช่วงเวลา และเกิดอุบัติเหตุบ่อย
5	ผู้ประกอบการขาดการส่งเสริมและพัฒนาความรู้เรื่องกฎหมาย สิทธิประโยชน์ในการส่งออกเทคนิคการประกอบการแบบใหม่ เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อเสริมให้สามารถแข่งขันทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวมถึงการส่งเสริมให้เข้าถึงแหล่งเงินทุนและดอกเบี้ยต่ำ
6	การเสริมสร้างเครือข่ายการค้า เครือข่ายธุรกิจ เครือข่ายผู้ประกอบการรุ่นใหม่ ผู้ประกอบการไทยกับผู้ประกอบการเมียนมา และผู้ประกอบการกับหน่วยงานภาครัฐทำได้จำกัด ทำให้เกิดการขาดเครือข่ายและความสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการกันเอง

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, 2566

วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการการค้าชายแดนไทย - เมียนมา

จากการวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคของผู้ประกอบการการค้าชายแดนไทย - เมียนมา จังหวัดตาก ภายหลังจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อโควิด 19 มีแนวโน้มที่จะดีขึ้น พิจารณาจากมูลค่าสินค้าส่งออกเพิ่มขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกับปีที่ผ่านมา แต่อย่างไรก็ตาม ผู้ประกอบการการค้าชายแดนยังมีปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการค้าอยู่หลายประการ ดังนี้

1. ปัจจัยภายในประเทศ

1.1 ปัจจัยด้านกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องยังไม่มีความเป็นสากล และไม่รองรับการปฏิบัติงานในพื้นที่ชายแดนและการค้าชายแดน ยิ่งกว่านั้นยังมีหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการนำเข้าและส่งออกสินค้า เช่น สินค้าที่กฎหมายกำหนดว่าหากจะมีการนำเข้า ส่งออกหรือผ่านราชอาณาจักรจะต้องได้รับอนุญาตหรือปฏิบัติให้ครบถ้วนตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายนั้นๆ ทำให้เกิดความไม่สะดวกและเกิดความยุ่งยากในการปฏิบัติงาน รวมถึง จำนวนเอกสารที่เกี่ยวข้องมีจำนวนมาก ผู้ประกอบการนำเข้าส่งออกต้องปฏิบัติตามขึ้นอยู่กับประเภทและชนิดสินค้าที่เกี่ยวข้อง สร้างความลำบากในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ศุลกากร รวมทั้งการออกกฎหมายจากส่วนกลาง ยังไม่เอื้อต่อการค้าชายแดนที่มีบริบทแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ ยิ่งกว่านั้นยังมีการปรับหลักเกณฑ์ข้อกำหนดที่ไม่ส่งเสริมการค้าชายแดน เช่น การเปลี่ยนให้มีการสำแดงรายการเงินตราต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ศุลกากรขณะผ่านด่านศุลกากร ซึ่งเดิมกำหนดเอาไว้ 2,000,000 บาทต่อครั้ง เหลือเพียง 450,000 บาทต่อครั้ง ซึ่งผู้ประกอบการมองว่าน้อยเกินไป ทำให้การค้าชายแดนมีข้อจำกัด และการใช้กฎหมายควบคุมให้ออนชำระเงินผ่านระบบสถาบันการเงิน ในขณะที่ประเทศเมียนมาไม่มีความพร้อมหรือดำเนินการไม่ได้เช่นเดียวกับประเทศไทย

1.2 ปัจจัยด้านบุคลากรภาครัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐมีจำนวนไม่เพียงพอต่อปริมาณงาน โดยเฉพาะการนำเข้าส่งออกสินค้าที่มีปริมาณเพิ่มมากขึ้น โดยในปีพ.ศ.2566 มีปริมาณมากกว่า 100,000 ล้านบาท ส่งผลให้การปฏิบัติงานล่าช้า ไม่สามารถปฏิบัติงานได้ตามระยะเวลาที่กำหนดเอาไว้ บางครั้งเจ้าหน้าที่ขาดความรู้ความเข้าใจในบทบาทอำนาจหน้าที่และระเบียบกฎหมาย ทำให้เกิดการใช้ดุลพินิจในการปฏิบัติงาน ไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ส่งผลต่อความโปร่งใสและล่าช้าในการปฏิบัติงาน การทำงานขาดความต่อเนื่อง และส่งผลต่อผู้มาติดต่องาน

2.3 ปัจจัยประสิทธิภาพในการให้บริการ เนื่องจากเจ้าหน้าที่มีน้อย มีการเปลี่ยนแปลงนโยบายหรือมีนโยบายใหม่บ่อยครั้งทำให้เจ้าหน้าที่ขาดความรู้ความเข้าใจในกฎระเบียบต่างๆ ทำให้การให้บริการขาดประสิทธิภาพ เกิดความล่าช้า อีกทั้งผู้ประกอบการหรือผู้มาติดต่อนำเข้าส่งออกสินค้าบางส่วนก็ยังไม่มีความรู้เกี่ยวกับระเบียบกฎหมาย ความเข้าใจในสินค้าที่ตนเองค้าขาย ขาดความรู้เรื่องพิธีการศุลกากร และไม่ได้รับการอธิบายที่เข้าใจได้ง่าย ซึ่งยิ่งทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนในการติดต่อราชการและประสิทธิภาพในการให้และรับบริการลดน้อยลงด้วย

2.4 ปัจจัยด้านโครงสร้างพื้นฐาน การขนส่งด้านถนนปัจจุบันมีการปรับปรุงขยายเลนและลดความลาดชันลง โดยเฉพาะเส้นทางระหว่างอำเภอเมือง จังหวัดตากไปสู่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก แต่ยังมีสภาพถนนที่คดเคี้ยวและลาดชันอยู่ เป็นอันตรายในฤดูฝนหรือฝนตกหนัก สภาพถนนและการจราจรค่อนข้างแออัดโดยเฉพาะบางช่วงเวลาและช่วงเวลาที่มีการซ่อมและ

สร้างถนนใหม่ ทำให้เกิดอุบัติเหตุเสียชีวิตและทรัพย์สินเป็นอันมาก โดยเฉพาะรถบรรทุกขนาดใหญ่ และรถบรรทุกตู้คอนเทนเนอร์ อีกทั้งเส้นทางระหว่างอำเภอแม่สอดไปสู่ท่าข้ามสินค้าหรือจุดผ่อนปรน ยังมีเส้นทางแคบ เป็นเส้นทางในหมู่บ้านทำให้เกิดอันตรายและรบกวนการสัญจรในชุมชน ส่วนการขนส่งทางท่าเรือมีพื้นที่แออัดมาก มีลักษณะเป็นท่าข้ามธรรมชาติตามลำน้ำเมย จึงเป็นอุปสรรคต่อการก่อสร้างหรือต่อเติมให้เป็นมาตรฐาน ยิ่งกว่านั้นพื้นที่ด้านศุลกากรยังมีน้อย ไม่เพียงพอต่อปริมาณสินค้าผ่านแดน ไม่สะดวกต่อการเดินทางของเจ้าหน้าที่และผู้ประกอบการ ก่อให้เกิดความแออัดและติดขัดบริเวณพื้นที่ตรวจปล่อยเป็นอย่างมาก บ่อยครั้งมีการเปลี่ยนถ่ายสินค้าและย้ายพาหนะระหว่างประเทศบริเวณด่าน ทำให้เกิดความแออัดหน้าด่านพรมแดน ขาดสิ่งอำนวยความสะดวกแก่คนขับรถ เช่น ที่พักผ่อนระหว่างทาง ห้องน้ำ น้ำประปาไม่เพียงพอ ระบบไฟฟ้าไม่เพียงพอ เป็นต้น

2.5 ปัจจัยด้านการบริหารจัดการชายแดน เนื่องจากชายแดนจังหวัดตาก มีระยะทางยาว และเกี่ยวข้องกับความมั่นคง ความสงบเรียบร้อย สาธารณสุข โรคติดต่อทั้งคน สัตว์ พืช และเรื่องอื่นๆ ทำให้มีหน่วยงานภาครัฐตั้งอยู่ในพื้นที่จำนวนมาก โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับชายแดนก็มีมากเช่นกัน เช่น หน่วยทหารพราน หน่วยตำรวจตระเวนชายแดน หน่วยอาสาสมัครต่างๆ ตำรวจทางหลวง หน่วยทหารชายแดน เป็นต้น โดยหน่วยงานดังกล่าวยึดภารกิจหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายของตนเองเป็นหลัก ทำให้ไม่มีการบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน บางครั้งการทำงานขัดแย้งกันเองระหว่างข้อกฎหมายของแต่ละแห่ง ยิ่งกว่านั้นยังพบว่า การบริหารจัดการชายแดนร่วมกันยังมีปัญหาในเรื่องการตีความในข้อกฎหมายที่แตกต่างกันอยู่ ทำให้เกิดความเข้าใจที่ไม่ตรงกัน และยังไม่มีความหมายในการบริหารจัดการชายแดนร่วมกันอย่างชัดเจนและมีประสิทธิภาพ

2.6 ปัจจัยด้านการพัฒนาผู้ประกอบการ ผู้ประกอบการชายแดนขาดการส่งเสริมและพัฒนาความรู้เรื่องกฎหมาย สิทธิประโยชน์ในการส่งออก การใช้เทคโนโลยีเพื่อส่งออกสินค้า ช่องทางการทำตลาดไทยออนไลน์ แหล่งทุน เทคนิคการประกอบการแบบใหม่ เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อเสริมให้สามารถแข่งขันทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวมถึงการส่งเสริมให้เข้าถึงแหล่งเงินทุนและดอกเบี้ยต่ำ มีเงื่อนไข คุณสมบัติ และหลักเกณฑ์ไม่เอื้อต่อผู้ประกอบการทุกระดับอย่างเท่าเทียมกัน ขาดการสนับสนุนจากภาครัฐในการเปลี่ยนแปลงและรองรับแรงงานที่มีฝีมือเพิ่มมากยิ่งขึ้น ผู้ประกอบการยังต้องเผชิญปัญหาจากหน่วยงานภาครัฐและเจ้าหน้าที่ไทย และเจ้าหน้าที่เมียนมาเอง เช่น การพิสูจน์สินค้า การพัฒนาวิธีการส่งสินค้าและชำระเงินเอง การต้องเผชิญการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่เมียนมาทั้งถูกกฎหมายและไม่ถูกกฎหมายเอง เป็นต้น

2.7 ปัจจัยด้านการเสริมสร้างเครือข่ายการค้า เครือข่ายธุรกิจ เครือข่ายผู้ประกอบการรุ่นใหม่ ผู้ประกอบการไทยกับผู้ประกอบการเมียนมา และผู้ประกอบการกับหน่วยงานภาครัฐ ทำให้เกิดการขาดเครือข่ายและความสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการกันเอง ซึ่งหลายประเด็นหน่วยงานภาครัฐควรเข้ามามีบทบาทในการสร้างเวที กิจกรรมหรือเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการเข้ามามีส่วนร่วมและพัฒนาต่อยอดการประกอบการหรือธุรกิจได้ เช่น ภาครัฐจัดกิจกรรมส่งเสริมการค้าภาคเอกชนจัดเวทีและการแสดงสินค้า เป็นต้น

3. ปัจจัยภายนอกประเทศ

3.1 ปัจจัยด้านความสงบเรียบร้อยในประเทศเมียนมาส่งผลกระทบต่อการค้าชายแดน ซึ่งปัจจัยและปัญหาความไม่สงบเรียบร้อยในประเทศเมียนมาดังกล่าว ส่งผลให้ผู้ประกอบการไม่สามารถขนส่งสินค้าได้ตามปกติ ซึ่งสร้างความเสียหายในการค้าเป็นอย่างมาก ยิ่งกว่านั้น บ่อยครั้งยังมีการปิดด่านพรมแดนในช่วงที่ประเทศเมียนมามีปัญหา ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อภาคการค้าชายแดน ทำให้สินค้าไทยไม่สามารถขนส่งไปขายได้อย่างต่อเนื่อง เกิดการขาดแคลนสินค้า และเสียเปรียบสินค้าจากประเทศคู่แข่งอื่นๆ ที่มีสินค้าเช่นเดียวกัน อีกทั้งการสู้รบระหว่างรัฐบาลเมียนมากับชนกลุ่มน้อย ยังทำให้ผู้ประกอบการและการค้าชายแดน ตลอดจนการขนส่งสินค้าเข้าเมืองชั้นในมีความไม่ปลอดภัยต่อสินค้าและชีวิตและทรัพย์สินของผู้ประกอบการอีกด้วย ยิ่งกว่านั้น การรัฐประหารในประเทศเมียนมา ยังส่งผลโดยตรงทำให้เกิดการชะลอการจำหน่ายสินค้าในช่วงเดือนสิงหาคม 2565 เป็นต้นมา ยิ่งส่งผลให้การชำระเงินระหว่างประเทศมีปัญหามากยิ่งขึ้น

3.2 ปัจจัยด้านระบบการเงินในประเทศเมียนมา ภาคการเงินในประเทศเมียนมายังมีข้อจำกัดอีกมาก เนื่องจากระบบธนาคารพาณิชย์ในประเทศเมียนมายังผูกขาดโดยรัฐบาล และฐานะของธนาคารไม่เป็นที่ยอมรับของนานาชาติ ระบบการเงินจึงไม่มีเสถียรภาพ ระบบการชำระเงินยังไม่เป็นที่ยอมรับ การค้าระหว่างประเทศหรือการค้าข้ามแดนจึงต้องหาวิธีการในการชำระเงินหรือการแลกเปลี่ยนเงินกันเอง ปัญหาการเลือกใช้บริการเงินในการค้าชายแดน ค่าเงินจ๊าดเมียนมาไม่มีเสถียรภาพ รวมทั้งอัตราแลกเปลี่ยนเงินจ๊าดยังสูงกว่าความเป็นจริงมาก ทำให้การแลกเปลี่ยนไม่มีมาตรฐานเท่าที่ควร จึงต้องหวั่นไปใช้สกุลเงินบาทหรือสกุลเงินดอลลาร์สหรัฐหรือสกุลเงินหยวนมาใช้แทนในบางกรณี

3.3 ปัจจัยด้านเจ้าหน้าที่เมียนมา เจ้าหน้าที่เมียนมายังปฏิบัติงานไม่มีประสิทธิภาพ มีการเปลี่ยนเจ้าหน้าที่บ่อย มีการเรียกเก็บเงินรายทางและตั้งด่านลอยเก็บค่าผ่านเส้นทาง โดยไม่มีการแจ้งหรือแสดงตัวว่าเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐทำให้เกิดปัญหาการเรียกเก็บเงินและปัญหาการกระทบกระทั่งกับผู้ขนส่งสินค้าอยู่บ่อยครั้ง โดยเฉพาะจากรถบรรทุกสินค้าที่ขนส่งสินค้าจากชายแดนเข้าไปยังเมืองชั้นใน ทำให้สินค้ามีต้นทุนภาระที่ต้องจ่ายเพิ่มขึ้นอีกจำนวนมาก และส่งผลต่อราคาสินค้าและความไม่ปลอดภัยของคนขับรถบรรทุกสินค้าข้ามแดนไปประเทศเมียนมา อีกทั้งไม่มีหน่วยงานในประเทศเมียนมาเข้ามาควบคุมดูแลรับผิดชอบการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่เมียนมาอย่างจริงจัง

3.4 ปัจจัยด้านคู่แข่งชั้นจากต่างประเทศ ภายหลังสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อโควิด 19 ทำให้ผู้ประกอบการในภูมิภาคเอเชียมีความต้องการสินค้าและความต้องการขายสินค้าสูงอย่างยิ่ง ประกอบกับเทคโนโลยีที่พัฒนาขึ้น ทำให้เกิดการส่งสินค้าข้ามแดนและสินค้านำเข้าระหว่างประเทศสูงขึ้นส่งผลให้เกิดการแข่งขันในการค้าที่รุนแรงขึ้น โดยเฉพาะการส่งออกสินค้าของผู้ประกอบการในประเทศอินเดีย ซึ่งได้ส่งสินค้าหรือบางผู้ประกอบการมีการจัดตั้งสำนักงานในประเทศเมียนมาเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะในเมืองเมียวดีเริ่มมีการตั้งสำนักงานการค้าของผู้ประกอบการชาวอินเดียเพื่อมาขึ้น ซึ่งถือเป็นคู่แข่งชั้นที่สำคัญของผู้ประกอบการไทย เนื่องจากผู้ประกอบการอินเดียนำสินค้ามาขายเองและรับคำสั่งซื้อจากผู้ประกอบการเมียนมา บางครั้ง

เป็นผู้ประกอบการตัวแทนเสียเอง ทำให้ผู้ประกอบการไทยเสียโอกาสในการทำธุรกิจกับผู้ประกอบการเมียนมา และบ่อยครั้งมีการแข่งขันด้านราคาสินค้ากับผู้ประกอบการไทยอีกด้วย

เสนอแนวทางการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการการค้าชายแดนไทย - เมียนมา จังหวัดตาก

จากการวิเคราะห์ศักยภาพของผู้ประกอบการและปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการการค้าชายแดนไทย - เมียนมา จังหวัดตาก เห็นได้ว่าผู้ประกอบการการค้าชายแดนไทย - เมียนมา จังหวัดตาก ดังนั้นจึงขอเสนอแนวทางการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการการค้าชายแดนไทย - เมียนมา จังหวัดตาก ดังนี้

1. แนวทางการพัฒนาขีดความสามารถจากปัจจัยภายในผู้ประกอบการการค้าชายแดน

1.1 ผู้ประกอบการควรใฝ่รู้ใฝ่ศึกษาภาวะเปรียบเทียบที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดนภาพรวม และสินค้าตามประเภทที่ผู้ประกอบการดำเนินการอยู่ เช่น ข้อตกลงการค้า พิธีการศุลกากร ระเบียบว่าด้วยการนำเข้าส่งออก เป็นต้น เพื่อเตรียมความพร้อมและเร่งปรับการประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการให้ถูกต้องตามระเบียบและความเป็นสากล

1.2 ผู้ประกอบการควรมีการรวมกลุ่มสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกหรือธุรกิจที่ไม่ใช่สมาชิกของหอการค้าให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลและเกิดการรวมกลุ่มของธุรกิจที่เกี่ยวข้องกัน เพื่อประโยชน์ในทางธุรกิจและการสร้างอำนาจต่อรอง ทั้งต่อหน่วยงานระดับปฏิบัติการและหน่วยงานระดับนโยบายได้คำนึงถึงความต้องการของผู้ประกอบการในการดำเนินงานต่างๆ ที่อาจส่งผลต่อการทำธุรกิจ เช่น กลุ่มหอการค้า สภาอุตสาหกรรม สมาคมขนส่งสินค้า สภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว กลุ่มผู้ประกอบการรุ่นใหม่ (YEC) การรวมกลุ่มเชื่อมโยงระเบียงเศรษฐกิจหลวงพระบาง-อินโดจีน-มาะลำไย LIMEC (Luangprabang-Indochina-Mawlamyine-Economic Corridor)

1.3 ผู้ประกอบการควรนำเสนอความต้องการข้อมูลที่ส่งเสริมให้เกิดความพร้อมด้านเศรษฐกิจของผู้ประกอบการให้เกิดขึ้น อีกทั้งยังควรถ่ายทอดความต้องการดังกล่าวให้แก่หน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานภาคเอกชนอื่นๆ ได้มีความรู้ความเข้าใจและเห็นด้วยถึงปัญหาความต้องการของผู้ประกอบการ เช่น การร่วมในคณะกรรมการต่างๆ ทั้งของภาครัฐและภาคเอกชนกันเอง การจัดทำแผนและโครงการด้านเศรษฐกิจให้มีความพร้อมสอดคล้องกับการพัฒนาของหน่วยงานและพื้นที่ในระดับจังหวัด ระดับกลุ่มจังหวัด ระดับภูมิภาค ระดับประเทศ หรือระดับระหว่างประเทศ อีกทั้งส่งเสริมให้เกิดผู้ประกอบการรายใหม่หรือผู้ประกอบการรุ่นใหม่ขึ้นมา เพื่อร่วมขับเคลื่อนการค้าการลงทุนและเศรษฐกิจของประเทศต่อไป

1.4 ผู้ประกอบการควรมีการรวมกลุ่มในการหาช่องทางส่งเสริมผู้ประกอบการไทยด้วยกันเองในการเข้าถึงตลาดการค้าชายแดนและการค้าในเมืองขึ้นในของประเทศเมียนมา หรือประเทศเพื่อนบ้านอื่นๆ ด้วย เพื่อให้เกิดรูปแบบการค้าที่มีประสิทธิภาพใหม่ๆ เช่น การรวมตัวกันสร้างย่านการค้าไทยทาวน์ (Thai Town) การสร้างตลาดสินค้าไทยที่ถูกกฎหมายและเป็นของแท้

รับรองมาตรฐาน การรวมตัวของผู้ประกอบการจัดกิจกรรมส่งเสริมการตลาดในรูปแบบต่างๆ การจัดสัมมนาหรือเสวนาสินค้าไทย การจัดนิทรรศการนำเสนอหรือแสดงสินค้าไทยในต่างประเทศ เป็นต้น เช่นเดียวกับประเทศญี่ปุ่นที่มีการเข้าไปส่งเสริมการลงทุนในประเทศเมียนมาและพัฒนาเขตเศรษฐกิจติลาวา ผลิตและส่งออกสินค้าไฮเทคในพื้นที่กว่า 1,500 ไร่ ร่วมกับ 41 บริษัทในช่วง ปี พ.ศ.2560

1.5 ผู้ประกอบการควรร่วมมือในการการสร้างอำนาจในการเจรจาต่อรองกับหน่วยงานอื่นๆ ในการเสริมสร้างขีดความสามารถของผู้ประกอบการและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดนในแต่ละระดับของบุคลากร เช่น ผลักดันให้หน่วยงานฝึกอบรมพัฒนาฝีมือแรงงานส่งผู้ประกอบการรายใหม่ที่มีศักยภาพ สร้างหัวหน้างาน เจ้าหน้าที่ ลูกจ้าง และกรรมการ หรือตามแต่ละสาขาอาชีพ เช่น คนขับรถขนส่งขนาดใหญ่ คนขับรถหัวลาก พนักงานโลจิสติกส์ในโกดัง พนักงานตรวจคุณภาพสินค้าในโรงเรียน พนักงานอนามัยในโรงเรียน เป็นต้น

1.6 ผู้ประกอบการควรนำเอาเทคโนโลยีที่พัฒนามาปรับใช้และช่วยในการประกอบการธุรกิจ เพื่อให้การประกอบการมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สร้างผลิตภาพและมูลค่าเพิ่มให้แก่สินค้าและบริการ และรายได้ให้แก่ผู้ประกอบการ เช่น การพัฒนาบัญชีแบบเดิมหรือระบบการค้าการขายสินค้าแบบเดิม เป็นระบบการค้าแบบใหม่ที่อาศัยเทคโนโลยีหรือแพลตฟอร์มใหม่มาใช้ในการค้าขายมีความสะดวกรวดเร็วมากยิ่งขึ้น

2. แนวทางพัฒนาขีดความสามารถจากปัจจัยภายนอกผู้ประกอบการค้าชายแดน

2.1 หน่วยงานภาครัฐและหอการค้าจังหวัด ควรให้การส่งเสริมผู้ประกอบการการค้าชายแดนให้มีความพร้อมในการเข้าไปประกอบการในประเทศเมียนมา เช่น การให้ความรู้ถึงความตกลงระหว่างประเทศ สถานการณ์การค้า การเจรจาร่วมมือ การหาพันธมิตรทางธุรกิจในประเทศเพื่อนบ้าน การส่งต่อสินค้าระหว่างกัน การบริหารจัดการต้นทุน ระบบภาษีข้ามแดน ระบบการค้าข้ามแดน การพัฒนาตัวแทนสินค้า รวมทั้งมีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกหรือธุรกิจที่ไม่ใช่สมาชิกกับหอการค้าเองในเขตพื้นที่ต่างอำเภอ เพราะสมาชิกส่วนใหญ่มักมีการกระจุกตัวเพื่อการช่วยเหลือทางธุรกิจระหว่างกัน โดยการให้ความสนับสนุนสมาชิกและผู้ประกอบการที่ไม่ใช่สมาชิกในด้านองค์ความรู้ การแลกเปลี่ยนข้อมูลทางธุรกิจ การรวมกลุ่มทางธุรกิจ การพัฒนาฐานการผลิตร่วมกัน รวมทั้งการร่วมใช้ประโยชน์จากสถานการณ์การพัฒนาในการผลักดันการค้าชายแดนให้เจริญก้าวหน้าร่วมกันไปด้วย

2.2 หน่วยงานภาครัฐและหอการค้าร่วมร่วมมือกันในการวางแผนด้านเศรษฐกิจ หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนอาจร่วมกันวางแผนและจัดทำโครงการให้มีความพร้อมสอดคล้องกับการพัฒนาการค้าชายแดน เช่น การสร้างย่านการค้าร่วมชายแดน พื้นที่ปลอดภาษี โดยรับฟังความคิดเห็นจากผู้ประกอบการและประชาชนทุกคนและให้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการค้าชายแดนอย่างเป็นระบบ เพื่อลดปัญหาความไม่พร้อมและไม่เข้าใจทิศทางการพัฒนาในอนาคต โดยการมีแผนงานโครงการด้านเศรษฐกิจร่วมกันระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน จะทำให้ผู้ประกอบการค้าชายแดนมีความมั่นใจและเตรียมความพร้อมในการประกอบการได้อย่างสอดคล้องพร้อมกัน มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบร่วมกัน รวมทั้งร่วมกันมองเห็นเป้าหมายในอนาคตร่วมกันอีกด้วย

2.3 รัฐบาลควรเสริมสร้างขีดความสามารถของผู้ประกอบการการค้าชายแดน และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดน โดยที่ผ่านมากกระทรวงพาณิชย์ได้ดำเนินการพัฒนา ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎระเบียบการค้าชายแดน การส่งเสริมการใช้สิทธิประโยชน์ทางการค้า ระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน นอกจากนี้ ยังมีการส่งเสริมพัฒนาสร้างเครือข่ายให้กับนัก ธุรกิจไทยและนักธุรกิจประเทศเพื่อนบ้านให้มีการพบปะสร้างความใกล้ชิดในการทำธุรกิจระหว่างกัน อย่างไรก็ตามควรเน้นการให้สิทธิประโยชน์แก่ผู้ประกอบการหรือนักธุรกิจในพื้นที่ชายแดนก่อน เป็นอันดับแรก เนื่องจากเป็นผู้ประกอบการในพื้นที่และมีความใกล้ชิดกับประเทศเพื่อนบ้านอยู่แล้ว เป็นอย่างดี จึงมีโอกาสสำเร็จได้ง่ายกว่า อีกทั้งยังมีความเข้าใจในการทำธุรกิจชายแดนมากกว่า นักธุรกิจนอกพื้นที่ โดยเฉพาะการจัดงานแสดงสินค้าควรให้โอกาสแก่ผู้ประกอบการชายแดนหรือ คนท้องถิ่นได้มีโอกาสเข้าไปนำเสนอสินค้าชายแดนเพิ่มขึ้น

สรุป

จากบทที่ 4 ผู้วิจัยนำข้อสรุปผลเพื่อหาแนวทางพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขัน ของผู้ประกอบการแต่ละประเด็นได้ ดังนี้ สถานการณ์ศักยภาพของผู้ประกอบการการค้าชายแดน ไทย - เมียนมา จังหวัดตาก ได้แก่

1. จุดแข็ง

1.1 ผู้ประกอบการการค้าชายแดนมีศักยภาพสูงและเลือกประกอบธุรกิจ ที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคเมียนมา โดยผู้ประกอบการชายแดนส่วนใหญ่ประกอบ ธุรกิจ ด้านการส่งออกสินค้า (อุปโภคบริโภค)

1.2 ผู้ประกอบการการค้าชายแดนสามารถเลือกที่ตั้งการประกอบธุรกิจได้เหมาะสม และสอดคล้องกับการทำธุรกิจ

1.3 ผู้ประกอบการการค้าชายแดนสามารถมองเป็นสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ชายแดนเป็นโอกาสในการสร้างธุรกิจมากกว่าปัญหาหรืออุปสรรค และคอยศึกษา และแก้ไขปัญหาจากความล้มเหลวที่ผ่านมา

1.4 ผู้ประกอบการการค้าชายแดนมีความสามารถในการเรียนรู้และเข้าสู่ตลาดได้ อย่างรวดเร็วในเวลาอันเหมาะสม ทำให้เกิดช่องว่างให้ผู้ประกอบการชายแดนที่สามารถจัดหาสินค้า ได้อย่างรวดเร็ว ส่งให้เกิดโอกาสทางการค้าแก่ผู้ประกอบการการค้าชายแดน

1.5 ผู้ประกอบการการค้าชายแดนมีความสามารถในการนำเอาจุดแข็งของตนเอง ไปพัฒนาต่อยอดและสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้ประกอบการ รวมทั้งการสร้างเครือข่าย ผู้ประกอบการขึ้นมาเพื่อสานต่อและต่อยอดธุรกิจ

1.6 ผู้ประกอบการการค้าชายแดนมีความสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารจากภายนอก ทั้งภายในประเทศไทยและในประเทศเมียนมาได้ถูกต้องและรวดเร็ว ทำให้สามารถเสริมสร้าง ทักษะ ความรู้และความสามารถ รวมทั้งเครือข่ายในการทำธุรกิจได้อย่างกว้างขวาง

1.7 ผู้ประกอบการการค้าชายแดนมีการรวมกลุ่มกันอย่างเหนียวแน่น ทั้งในกลุ่มสมาชิกหอการค้าจังหวัด และกลุ่มที่ไม่เป็นสมาชิกหอการค้าจังหวัด มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร มีการจัดตั้งและหลอมรวมกับกลุ่มอื่นในหอการค้าจังหวัด

1.8 ผู้ประกอบการการค้าชายแดนมีความสัมพันธ์อันดีและเข้มแข็งกับผู้ประกอบการเมียนมาอย่างยาวนาน ทำให้สามารถทำธุรกิจกับภาคธุรกิจได้

1.9 ผู้ประกอบการการค้าชายแดนสามารถยอมรับความเสี่ยงและความล้มเหลวที่อาจจะเกิดขึ้นได้มากกว่าผู้ประกอบการโดยทั่วไปหรือผู้ประกอบการที่มาจากนอกพื้นที่

2. จุดอ่อน

2.1 ผู้ประกอบการการค้าชายแดนมีงบประมาณและความสามารถทางการเงินจำกัด มีเพียงบางกลุ่มเท่านั้นที่มีศักยภาพทางการเงินสูง

2.2 ผู้ประกอบการการค้าชายแดนส่วนใหญ่ยังมองว่าหน่วยงานภาครัฐยังไม่มีความจริงจังในการส่งเสริมและพัฒนา รวมทั้งการส่งเสริมการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้ประกอบการ

2.3 ผู้ประกอบการการค้าชายแดนมีปัญหาอุปสรรคในการทำการค้าชายแดนอย่างมาก ทั้งจากสถานการณ์ภายในประเทศและสถานการณ์ภายนอกประเทศ

2.4 ผู้ประกอบการการค้าชายแดนมีความสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการกันเองและเครือข่ายจำกัด

2.5 ผู้ประกอบการการค้าชายแดนมีข้อจำกัดในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องและรวดเร็วจากหน่วยงานภาครัฐ 6. ผู้ประกอบการการค้าชายแดนยังขาดเครือข่ายกับหน่วยงานภาครัฐในการส่งเสริมกิจกรรมการค้าชายแดน

3. โอกาส

3.1 เมืองแม่สอดเป็นเมืองที่มีความสำคัญในระดับประเทศและระดับภูมิภาค เนื่องจากเป็นเมืองยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจของประเทศไทยเข้าไปสู่ประเทศเมียนมา

3.2 มีจุดผ่านแดนถาวรและมีสะพานเชื่อมโยงระหว่างเมืองแม่สอดและเมืองเมียวดีถึง 2 แห่ง ทำให้เกิดเส้นทางการเดินทางเข้าออกประเทศเมียนมาและเส้นทางการนำเข้า-ส่งออกสินค้าที่ถูกต้องถาวรตามกฎหมายและทำได้สะดวกถูกต้อง

3.3 มีวัตถุดิบในพื้นที่ที่หลากหลายเพื่อทำอุตสาหกรรมแปรรูปและสามารถส่งออกได้

3.4 มีโครงสร้างพื้นฐานขั้นต่ารองรับการพัฒนาที่เพียงพอและได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลและหน่วยงานภาครัฐ

3.5 เมืองแม่สอดตั้งอยู่ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษตาก อันประกอบไปด้วยพื้นที่ 14 ตำบล ของอำเภอแม่สอด อำเภอพบพระ และอำเภอแม่ระมาด ซึ่งได้รับการจัดตั้งจากรัฐบาลรวมทั้งได้รับสิทธิพิเศษต่างๆ

3.6 มีแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวสนับสนุนเศรษฐกิจหลากหลายรูปแบบและมีจำนวนมาก

4. อุปสรรค

4.1 กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องยังไม่มีความเป็นสากล และไม่รองรับการปฏิบัติงานในพื้นที่ชายแดนและการค้าชายแดน และมีหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการนำเข้าและส่งออกสินค้า

4.2 บุคลากรภาครัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐมีจำนวนไม่เพียงพอต่อปริมาณงาน โดยเฉพาะการนำเข้าส่งออกสินค้าที่มีปริมาณเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้การปฏิบัติงานล่าช้า ไม่สามารถปฏิบัติงานได้ตามระยะเวลาที่กำหนดเอาไว้

4.3 ระบบการเงินในประเทศเมียนมามีข้อจำกัดมากและไม่ได้รับการยอมรับจากนานาชาติ

4.4 โครงสร้างพื้นฐานยังมีจำกัดและการพัฒนายังช้า ไม่ทันต่อการพัฒนาและความต้องการของภาคผู้ประกอบการ เช่น สภาพถนนที่คดเคี้ยวและลาดชัน เป็นอันตรายในฤดูฝนหรือฝนตกหนัก การจราจรค่อนข้างแออัดโดยเฉพาะบางช่วงเวลา และเกิดอุบัติเหตุบ่อย

4.5 ผู้ประกอบการขาดการส่งเสริมและพัฒนาความรู้เรื่องกฎหมาย สิทธิประโยชน์ในการส่งออก เทคนิคการประกอบการแบบใหม่ เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อเสริมให้สามารถแข่งขันทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวมถึงการส่งเสริมให้เข้าถึงแหล่งเงินทุนและดอกเบี้ยต่ำ

4.6 การเสริมสร้างเครือข่ายการค้า เครือข่ายธุรกิจ เครือข่ายผู้ประกอบการรุ่นใหม่ ผู้ประกอบการไทยกับผู้ประกอบการเมียนมา และผู้ประกอบการกับหน่วยงานภาครัฐทำได้จำกัด ทำให้เกิดการขาดเครือข่ายและความสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการกันเอง

การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการค้าชายแดนไทย - เมียนมา จังหวัดตาก ได้แก่

1. ปัจจัยภายใน

1.1 ปัจจัยด้านกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องยังไม่มีความเป็นสากล และไม่รองรับการปฏิบัติงานในพื้นที่ชายแดนและการค้าชายแดน ยิ่งกว่านั้นยังมีหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการนำเข้าและส่งออกสินค้า

1.2 ปัจจัยด้านบุคลากรภาครัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐมีจำนวนไม่เพียงพอต่อปริมาณงาน การใช้ดุลพินิจในการปฏิบัติงาน ไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ส่งผลต่อความโปร่งใสและล่าช้าในการปฏิบัติงาน การทำงานขาดความต่อเนื่อง และส่งผลต่อผู้มาติดต่องาน

1.3 ปัจจัยประสิทธิภาพในการให้บริการ เนื่องจากเจ้าหน้าที่มีน้อย ขาดความเข้าใจในกฎระเบียบต่างๆ ทำให้การให้บริการขาดประสิทธิภาพ เกิดความล่าช้า

1.4 ปัจจัยด้านโครงสร้างพื้นฐาน การขนส่งทางบกมีสภาพถนนและการจราจรค่อนข้างแออัดโดยเฉพาะบางช่วงเวลาและช่วงเวลาที่มีการซ่อมและสร้างถนนใหม่ ทำให้เกิดอุบัติเหตุ เสียชีวิตและทรัพย์สินเป็นอันมาก การขนส่งทางท่าเรือมีพื้นที่แออัดมาก มีลักษณะเป็นท่าข้ามธรรมชาติตามลำน้ำเมย จึงเป็นอุปสรรคต่อการก่อสร้างหรือต่อเติมให้เป็นมาตรฐาน ด้านศุลกากรยังมีน้อย ไม่เพียงพอต่อปริมาณสินค้าผ่านแดน ไม่สะดวกต่อการเดินทางของเจ้าหน้าที่และผู้ประกอบการ

1.5 ปัจจัยด้านการบริหารจัดการจัดการชายแดน หน่วยงานภาครัฐตั้งอยู่ในพื้นที่จำนวนมาก โดยหน่วยงานดังกล่าวยึดภารกิจหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายของตนเองเป็นหลัก ทำให้ไม่มีการบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน บางครั้งการทำงานขัดแย้งกันเองระหว่างข้อกำหนดของแต่ละแห่ง

1.6 ปัจจัยด้านการพัฒนาผู้ประกอบการ ผู้ประกอบการชายแดนขาดการส่งเสริมและพัฒนาความรู้เรื่องกฎหมาย เทคนิคการประกอบการแบบใหม่ เทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อเสริมให้สามารถแข่งขันทั้งในประเทศและต่างประเทศ

1.7 ปัจจัยด้านการเสริมสร้างเครือข่ายการค้า เกิดการขาดเครือข่ายและความสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการกันเอง ผู้ประกอบการไทยกับผู้ประกอบการเมียนมา และผู้ประกอบการกับหน่วยงานภาครัฐ

2. ปัจจัยภายนอก

2.1 ปัจจัยด้านความสงบเรียบร้อยในประเทศเมียนมา ส่งผลกระทบโดยตรงต่อการค้าชายแดนเพราะไม่สามารถส่งสินค้าไปขายได้

2.2 ปัจจัยด้านระบบการเงินในประเทศเมียนมา ภาคการเงินในประเทศเมียนมายังมีข้อจำกัดอีกมาก เนื่องจากธนาคารพาณิชย์ในประเทศเมียนมายังผูกขาดโดยรัฐบาล และฐานะของธนาคารไม่เป็นที่ยอมรับของนานาชาติ ระบบการเงินจึงไม่มีเสถียรภาพ

2.3 ปัจจัยด้านเจ้าหน้าที่เมียนมาปฏิบัติงานไม่มีประสิทธิภาพ มีการเปลี่ยนเจ้าหน้าที่บ่อย มีการเรียกเก็บเงินรายทางเป็นจำนวนมาก

2.4 ปัจจัยด้านคู่แข่งจากต่างประเทศ มีคู่แข่งในการค้าชายแดนเพิ่มขึ้น เช่น ผู้ประกอบการชาวอินเดียที่เข้ามาจัดตั้งสำนักงานการค้าในประเทศเมียนมาเพิ่มขึ้น

การเสนอแนวทางพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการการค้าชายแดนไทย - เมียนมา จังหวัดตาก ได้แก่

1. แนวทางพัฒนาจากปัจจัยภายใน

1.1 ผู้ประกอบการควรศึกษากฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดนภาพรวมและสินค้าตามประเภทที่ผู้ประกอบการดำเนินการอยู่

1.2 ผู้ประกอบการควรมีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกหรือธุรกิจที่ไม่ใช่สมาชิกของหอการค้า เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลและเกิดการรวมกลุ่มของธุรกิจที่เกี่ยวข้องกัน

1.3 ผู้ประกอบการควรนำเสนอความต้องการข้อมูลที่ส่งเสริมให้เกิดความพร้อมด้านเศรษฐกิจของผู้ประกอบการให้เกิดขึ้น อีกทั้งยังควรถ่ายทอดความต้องการดังกล่าวให้แก่หน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานภาคเอกชนอื่นๆ

1.4 ผู้ประกอบการควรมีการรวมกลุ่มในการหาช่องทางส่งเสริมผู้ประกอบการไทยด้วยกันเองในการเข้าถึงตลาดการค้าชายแดนและการค้าในเมืองขึ้นในของประเทศเมียนมาหรือประเทศเพื่อนบ้านอื่นๆ

1.5 ผู้ประกอบการควรร่วมมือในการการสร้างอำนาจในการเจรจาต่อรองกับหน่วยงานอื่นๆ ในการเสริมสร้างขีดความสามารถของผู้ประกอบการและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดนในแต่ละระดับของบุคลากร

1.6 ผู้ประกอบการควรนำเอาเทคโนโลยีที่พัฒนามาปรับใช้และช่วยในการประกอบการธุรกิจ เพื่อให้การประกอบการมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สร้างผลผลิตและมูลค่าเพิ่มให้แก่สินค้าและบริการ และรายได้ให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน

2. แนวทางพัฒนาจากปัจจัยภายนอก

2.1 หน่วยงานภาครัฐและหอการค้าจังหวัด ควรให้การส่งเสริมผู้ประกอบการการค้าชายแดนให้มีความพร้อมในการเข้าไปประกอบการในประเทศเมียนมา รวมทั้ง มีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกหรือธุรกิจที่ไม่ใช่สมาชิกกับหอการค้าเองในเขตพื้นที่ต่างอำเภอ

2.2 หน่วยงานภาครัฐและหอการค้าร่วมมือกันในการวางแผนด้านเศรษฐกิจ หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนอาจร่วมกันวางแผนและจัดทำโครงการให้มีความพร้อมสอดคล้องกับการพัฒนาการค้าชายแดน เช่น การสร้างย่านการค้าร่วมชายแดน พื้นที่ปลอดภาษี โดยรับฟังความคิดเห็นจากผู้ประกอบการและประชาชนทุกคนและให้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการค้าชายแดนอย่างเป็นระบบ

2.3 รัฐบาลควรเสริมสร้างขีดความสามารถของผู้ประกอบการการค้าชายแดน และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดนให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎระเบียบการค้าชายแดน การส่งเสริมการใช้สิทธิประโยชน์ทางการค้าระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

บทที่ 5 ผู้วิจัยขอนำเสนอสรุปและข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ โดยแบ่งตามวัตถุประสงค์การวิจัย 3 ประเด็น ได้แก่ สถานการณ์ศักยภาพของผู้ประกอบการการค้าชายแดนไทย - เมียนมา จังหวัดตาก การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการการค้าชายแดนจังหวัดตาก และเสนอแนะแนวทางพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการการค้าชายแดนไทย - เมียนมา จังหวัดตาก โดยขอนำเสนอ ดังนี้

สรุป

1. สถานการณ์ศักยภาพของผู้ประกอบการการค้าชายแดนไทย - เมียนมา จังหวัดตาก

ผลการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ศึกษาสถานการณ์ศักยภาพของผู้ประกอบการการค้าชายแดนไทย - เมียนมา จังหวัดตาก จากการวิจัยพบว่า ผู้ประกอบการการค้าชายแดนมีศักยภาพหลายประการที่ทำให้การค้าชายแดน โดยเฉพาะด้านประเทศไทยและประเทศเมียนมา ซึ่งมีความยากลำบาก ทั้งในการสื่อสาร การสร้างเครือข่าย ระบบสาธารณูปโภค ถนนหนทาง ไฟฟ้า ซึ่งประเทศเมียนมามีความล้าหลังและยังไม่พัฒนาเท่าที่ควร อีกทั้งกฎระเบียบและพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่เมียนมายังเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการค้าชายแดนด้านตะวันตกของประเทศไทย แต่อย่างไรก็ตาม ยังมีปัจจัยเอื้อที่สำคัญของผู้ประกอบการเช่น ความไว้วางใจระหว่างนักธุรกิจไทยและนักธุรกิจเมียนมาที่มีความสัมพันธ์ทำธุรกิจกันมาอย่างยาวนานตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ การที่ประเทศเมียนมาต้องพึ่งพาอาศัยสินค้าไทยตลอดเวลา เนื่องจากกรณีนิยมและความต้องการสินค้าของลูกค้าชาวเมียนมาสูง โดยสรุปจึงขอนำเสนอการวิเคราะห์ขีดความสามารถของผู้ประกอบการการค้าชายแดนไทย - เมียนมา จังหวัดตากเอาไว้หลายประการ มีดังนี้

1.1 จุดแข็ง

1.1.1 ผู้ประกอบการการค้าชายแดนมีศักยภาพสูงและเลือกประกอบธุรกิจที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคเมียนมา โดยผู้ประกอบการชายแดนส่วนใหญ่ประกอบธุรกิจ ด้านการส่งออกสินค้า (อุปโภคบริโภค)

1.1.2 ผู้ประกอบการการค้าชายแดนสามารถเลือกที่ตั้งการประกอบธุรกิจได้เหมาะสมและสอดคล้องกับการทำธุรกิจ

1.1.3 ผู้ประกอบการการค้าชายแดนสามารถมองเป็นสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ชายแดนเป็นโอกาสในการสร้างธุรกิจมากกว่าปัญหาหรืออุปสรรค และคอยศึกษาและแก้ไขปัญหาจากความล้มเหลวที่ผ่านมา

1.1.1 ผู้ประกอบการการค้าชายแดนมีความสามารถในการเรียนรู้และเข้าสู่ตลาดได้อย่างรวดเร็วในเวลาอันเหมาะสม ทำให้เกิดช่องว่างให้ผู้ประกอบการชายแดนที่สามารถจัดหาสินค้าได้อย่างรวดเร็ว ส่งผลให้เกิดโอกาสทางการค้าแก่ผู้ประกอบการการค้าชายแดน

1.1.5 ผู้ประกอบการการค้าชายแดนมีความสามารถในการนำเอาจุดแข็งของตนเองไปพัฒนาต่อยอดและสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้ประกอบการ รวมทั้งการสร้างเครือข่ายผู้ประกอบการขึ้นมาเพื่อสานต่อและต่อยอดธุรกิจ

1.1.6 ผู้ประกอบการการค้าชายแดนมีความสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารจากภายนอก ทั้งภายในประเทศไทยและในประเทศเมียนมาได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว ทำให้สามารถเสริมสร้างทักษะ ความรู้และความสามารถ รวมทั้งเครือข่ายในการทำธุรกิจได้อย่างกว้างขวาง

1.1.7 ผู้ประกอบการการค้าชายแดนมีการรวมกลุ่มกันอย่างเหนียวแน่น ทั้งในกลุ่มสมาชิกหอการค้าจังหวัด และกลุ่มที่ไม่เป็นสมาชิกหอการค้าจังหวัด มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร มีการจัดตั้งและหลอมรวมกับกลุ่มอื่นในหอการค้าจังหวัด

1.1.8 ผู้ประกอบการการค้าชายแดนมีความสัมพันธ์อันดีและเข้มแข็งกับผู้ประกอบการเมียนมาอย่างยาวนาน ทำให้สามารถทำธุรกิจกับภาคธุรกิจได้

1.1.9 ผู้ประกอบการการค้าชายแดนสามารถยอมรับความเสี่ยงและความล้มเหลวที่อาจจะเกิดขึ้นได้มากกว่าผู้ประกอบการโดยทั่วไปหรือผู้ประกอบการที่มาจากนอกพื้นที่

1.2 จุดอ่อน

1.2.1 ผู้ประกอบการการค้าชายแดนมีงบประมาณและความสามารถทางการเงินจำกัด มีเพียงบางกลุ่มเท่านั้นที่มีศักยภาพทางการเงินสูง

1.2.2 ผู้ประกอบการการค้าชายแดนส่วนใหญ่ยังมองว่าหน่วยงานภาครัฐยังไม่มีความจริงใจในการส่งเสริมและพัฒนา รวมทั้งการส่งเสริมการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้ประกอบการ

1.2.3 ผู้ประกอบการการค้าชายแดนมีปัญหาอุปสรรคในการทำการค้าชายแดนอย่างมาก ทั้งจากสถานการณ์ภายในประเทศและสถานการณ์ภายนอกประเทศ

1.2.4 ผู้ประกอบการการค้าชายแดนมีความสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการกันเอง และเครือข่ายจำกัด

1.2.5 ผู้ประกอบการการค้าชายแดนมีข้อจำกัดในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องและรวดเร็วจากหน่วยงานภาครัฐ

1.2.6 ผู้ประกอบการการค้าชายแดนยังขาดเครือข่ายกับหน่วยงานภาครัฐในการส่งเสริมกิจกรรมการค้าชายแดน

1.3 โอกาส

1.3.1 เมืองแม่สอดเป็นเมืองที่มีความสำคัญในระดับประเทศและระดับภูมิภาค เนื่องจากเป็นเมืองยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจของประเทศไทยเข้าไปสู่ประเทศเมียนมา

1.3.2 มีจุดผ่านแดนถาวรและมีสะพานเชื่อมโยงระหว่างเมืองแม่สอดและเมืองเมียวดีถึง 2 แห่ง ทำให้เกิดเส้นทางการเดินทางเข้าออกประเทศเมียนมาและเส้นทางการนำเข้า - ส่งออกสินค้าที่ถูกต้องถาวรตามกฎหมายและทำได้อย่างสะดวกถูกต้อง

1.3.3. มีวัตถุดิบในพื้นที่ที่หลากหลายเพื่อทำอุตสาหกรรมแปรรูปและสามารถส่งออกได้

1.3.4. มีโครงสร้างพื้นฐานขั้นต่ำรองรับการพัฒนาที่เพียงพอและได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลและหน่วยงานภาครัฐ

1.3.5. เมืองแม่สอดตั้งอยู่ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษตาก อันประกอบไปด้วยพื้นที่ 14 ตำบล ของอำเภอแม่สอด อำเภอพบพระ และอำเภอแม่ระมาด ซึ่งได้รับการจัดตั้งจากรัฐบาล รวมทั้งได้รับสิทธิพิเศษต่างๆ

1.3.6. มีแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวที่สนับสนุนเศรษฐกิจหลากหลายรูปแบบและมีจำนวนมาก

1.4 อุปสรรค

1.4.1. กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องยังไม่มีความเป็นสากล และไม่รองรับการปฏิบัติงานในพื้นที่ชายแดนและการค้าชายแดน และมีหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการนำเข้าและส่งออกสินค้า

1.4.2. บุคลากรภาครัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐมีจำนวนไม่เพียงพอต่อปริมาณงาน โดยเฉพาะการนำเข้าส่งออกสินค้าที่มีปริมาณเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้การปฏิบัติงานล่าช้า ไม่สามารถปฏิบัติงานได้ตามระยะเวลาที่กำหนดเอาไว้

1.4.3. ระบบการเงินในประเทศเมียนมามีข้อจำกัดมากและไม่ได้รับการยอมรับจากนานาชาติ

1.4.4. โครงสร้างพื้นฐานยังมีจำกัดและการพัฒนายังช้า ไม่ทันต่อการพัฒนาและความต้องการของภาคผู้ประกอบการ เช่น สภาพถนนที่คดเคี้ยวและลาดชัน เป็นอันตรายในฤดูฝนหรือฝนตกหนัก การจราจรค่อนข้างแออัดโดยเฉพาะบางช่วงเวลา และเกิดอุบัติเหตุบ่อย

1.4.5. ผู้ประกอบการขาดการส่งเสริมและพัฒนาความรู้เรื่องกฎหมายสิทธิประโยชน์ในการส่งออก เทคนิคการประกอบการแบบใหม่ เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อเสริมให้สามารถแข่งขันทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวมถึงการส่งเสริมให้เข้าถึงแหล่งเงินทุนและดอกเบี้ยต่ำ

1.4.6. การเสริมสร้างเครือข่ายการค้า เครือข่ายธุรกิจ เครือข่ายผู้ประกอบการรุ่นใหม่ ผู้ประกอบการไทยกับผู้ประกอบการเมียนมา และผู้ประกอบการกับหน่วยงานภาครัฐทำได้จำกัด ทำให้เกิดการขาดเครือข่ายและความสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการกันเอง

2. ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการการค้าชายแดนไทย - เมียนมา จังหวัดตาก

ผลการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการค้าชายแดนไทย - เมียนมา จังหวัดตาก จากการวิจัยพบว่า ผู้ประกอบการการค้าชายแดนมีปัจจัยและปัญหาอุปสรรคในการประกอบการโดยเฉพาะในพื้นที่ชายแดนซึ่งมีบริบทแตกต่างจากการค้าระหว่างประเทศที่มีความเป็นสากลกว่าอย่างมาก โดยการค้าชายแดนเป็นการค้าที่ต้องอาศัยความไว้วางใจ ความใกล้ชิดและความสัมพันธ์ระหว่างนักธุรกิจ ผู้ประกอบการสินค้าและบริการของทั้งสองประเทศอย่างสูง เนื่องจากบ่อยครั้งอาจเป็นการส่งสินค้าหรือให้บริการก่อน

จึงจะชำระเงินภายหลัง หรือบางครั้งเป็นการให้เครดิตระหว่างผู้ประกอบการทั้งสองประเทศเอง ทำให้ลักษณะการค้าและการชำระเงินมีลักษณะเฉพาะตัวอย่างมาก เช่น การชำระเงินเอาไว้ล่วงหน้า การใช้โพลีกวัน เพื่อลดปัญหาและเพิ่มความสะดวกในการชำระเงินผ่านการโอนเงินเชื่อใจคนกลาง การส่งสินค้าไปก่อนแล้วจึงชำระเงินภายหลัง การแลกเปลี่ยนสินค้าขาไปและขากลับ การหักกลบ และลบหนี้กันระหว่างผู้ประกอบการทั้งสองประเทศ เป็นต้น ซึ่งลักษณะการส่งสินค้า การจัดส่งสินค้า และการชำระเงินของผู้ประกอบการชายแดนมีความเป็นเอกลักษณ์ที่บางครั้งสามารถอธิบายได้ แต่ไม่อาจทำได้ เนื่องจากบริบทและความไว้วางใจกันแตกต่างกันไปตามแต่ละผู้ประกอบการ โดยสรุปปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการการค้าชายแดนไทย - เมียนมา จังหวัดตาก มีดังนี้

2.1 ปัจจัยภายใน

2.2.1 ปัจจัยด้านกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องยังไม่มีความเป็นสากล และไม่รองรับการปฏิบัติงานในพื้นที่ชายแดนและการค้าชายแดน ยิ่งกว่านั้นยังมีหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการนำเข้าและส่งออกสินค้า

2.2.2 ปัจจัยด้านบุคลากรภาครัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐมีจำนวนไม่เพียงพอต่อปริมาณงาน การใช้ดุลพินิจในการปฏิบัติงาน ไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ส่งผลต่อความโปร่งใสและล่าช้าในการปฏิบัติงาน การทำงานขาดความต่อเนื่อง และส่งผลต่อผู้มาติดต่องาน

2.2.3 ปัจจัยประสิทธิภาพในการให้บริการ เนื่องจากเจ้าหน้าที่มีน้อย ขาดความเข้าใจในกฎระเบียบต่างๆ ทำให้การให้บริการขาดประสิทธิภาพ เกิดความล่าช้า

2.2.4 ปัจจัยด้านโครงสร้างพื้นฐาน การขนส่งทางบกมีสภาพถนนและการจราจรค่อนข้างแออัดโดยเฉพาะบางช่วงเวลาและช่วงเวลาที่มีการซ่อมและสร้างถนนใหม่ ทำให้เกิดอุบัติเหตุเสียชีวิตและทรัพย์สินเป็นอันมาก การขนส่งทางท่าเรือมีพื้นที่แออัดมาก มีลักษณะเป็นท่าข้ามธรรมชาติตามลำน้ำเมย จึงเป็นอุปสรรคต่อการก่อสร้างหรือต่อเติมให้เป็นมาตรฐานด้านศุลกากรยังมีน้อย ไม่เพียงพอต่อปริมาณสินค้าผ่านแดน ไม่สะดวกต่อการเดินทางของเจ้าหน้าที่และผู้ประกอบการ

2.2.5 ปัจจัยด้านการบริหารจัดการชายแดน หน่วยงานภาครัฐตั้งอยู่ในพื้นที่จำนวนมาก โดยหน่วยงานดังกล่าวยึดภารกิจหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายของตนเองเป็นหลัก ทำให้ไม่มีการบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน บางครั้งการทำงานขัดแย้งกันเองระหว่างข้อกำหนดของแต่ละแห่ง

2.2.6 ปัจจัยด้านการพัฒนาผู้ประกอบการ ผู้ประกอบการชายแดนขาดการส่งเสริมและพัฒนาความรู้เรื่องกฎหมาย เทคนิคการประกอบการแบบใหม่ เทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อเสริมให้สามารถแข่งขันทั้งในประเทศและต่างประเทศ

2.2.7 ปัจจัยด้านการเสริมสร้างเครือข่ายการค้า เกิดการขาดเครือข่ายและความสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการกันเอง ผู้ประกอบการไทยกับผู้ประกอบการเมียนมา และผู้ประกอบการกับหน่วยงานภาครัฐ

2.2 ปัจจัยภายนอก

2.2.1 ปัจจัยด้านความสงบเรียบร้อยในประเทศเมียนมา ส่งผลกระทบต่อโดยตรงต่อการค้าชายแดนเพราะไม่สามารถส่งสินค้าไปขายได้

2.2.2 ปัจจัยด้านระบบการเงินในประเทศเมียนมา ภาคการเงินในประเทศเมียนมายังมีข้อจำกัดอีกมาก เนื่องจากธนาคารพาณิชย์ในประเทศเมียนมายังผูกขาดโดยรัฐบาล และฐานะของธนาคารไม่เป็นที่ยอมรับของนานาชาติ ระบบการเงินจึงไม่มีเสถียรภาพ

2.2.3 ปัจจัยด้านเจ้าหน้าที่เมียนมาปฏิบัติงานไม่มีประสิทธิภาพ มีการเปลี่ยนเจ้าหน้าที่บ่อย มีการเรียกเก็บเงินรายทางเป็นจำนวนมาก

2.2.4 ปัจจัยด้านคู่แข่งจากต่างประเทศ มีคู่แข่งขึ้นในการค้าชายแดนเพิ่มขึ้น เช่น ผู้ประกอบการชาวอินเดียที่เข้ามาจัดตั้งสำนักงานการค้าในประเทศเมียนมาเพิ่มขึ้น

3. แนวทางพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการการค้าชายแดนไทย - เมียนมา จังหวัดตาก

ผลการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เสนอแนวทางพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการการค้าชายแดนไทย - เมียนมา จังหวัดตาก จากการวิจัยพบว่าผู้ประกอบการการค้าชายแดนมีความพิเศษแตกต่างจากการค้ารูปแบบอื่น บางผู้ประกอบการมีลักษณะเป็นธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ทำธุรกิจชายแดนภายใต้ข้อจำกัด ช่องทางการค้าและศักยภาพเฉพาะของตนเอง บางครั้งพบว่าผู้ประกอบการมีขีดความสามารถไม่เพียงพอต่อการพัฒนาหรือขยายโอกาสทางธุรกิจ มีปัญหาด้านการเข้าถึงเงินทุน เครือข่าย และปัญหาเกี่ยวกับกฎระเบียบของหน่วยงานภาครัฐ อย่างไรก็ตาม ผู้ประกอบการชายแดนยังคงพัฒนาตัวเองภายใต้ปัจจัยทั้งภายในและภายนอกของตนเองหลากหลายประการ มีดังนี้

3.1 แนวทางพัฒนาขีดความสามารถจากปัจจัยภายใน

3.1.1 ผู้ประกอบการควรศึกษากฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดนภาพรวม และสินค้าตามประเภทที่ผู้ประกอบการดำเนินการอยู่

3.1.2 ผู้ประกอบการควรมีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกหรือธุรกิจที่ไม่ใช่สมาชิกของหอการค้า เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลและเกิดการรวมกลุ่มของธุรกิจที่เกี่ยวข้องกัน

3.1.3 ผู้ประกอบการควรนำเสนอความต้องการข้อมูลที่ส่งเสริมให้เกิดความพร้อมด้านเศรษฐกิจของผู้ประกอบการให้เกิดขึ้น อีกทั้งยังควรถ่ายทอดความต้องการดังกล่าวให้แก่หน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานภาคเอกชนอื่นๆ

3.1.4 ผู้ประกอบการควรมีการรวมกลุ่มในการหาช่องทางส่งเสริมผู้ประกอบการไทยด้วยกันเองในการเข้าถึงตลาดการค้าชายแดนและการค้าในเมืองขึ้นในของประเทศเมียนมาหรือประเทศเพื่อนบ้านอื่นๆ

3.1.5 ผู้ประกอบการควรร่วมมือในการสร้างอำนาจในการเจรจาต่อรองกับหน่วยงานอื่นๆ ในการเสริมสร้างขีดความสามารถของผู้ประกอบการและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดนในแต่ละระดับของบุคลากร

3.1.6 ผู้ประกอบการควรนำเอาเทคโนโลยีที่พัฒนามาปรับใช้และช่วยในการประกอบการธุรกิจ เพื่อให้การประกอบการมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สร้างผลิตภาพและมูลค่าเพิ่มให้แก่สินค้าและบริการ และรายได้ให้แก่ผู้ประกอบการ

3.2 แนวทางพัฒนาขีดความสามารถจากปัจจัยภายนอก

3.2.1 หน่วยงานภาครัฐและหอการค้าจังหวัด ควรให้การส่งเสริมผู้ประกอบการการค้าชายแดนให้มีความพร้อมในการเข้าไปประกอบการในประเทศเมียนมา รวมทั้งมีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกหรือธุรกิจที่ไม่ใช่สมาชิกกับหอการค้าเองในเขตพื้นที่ต่างอำเภอ

3.2.2 หน่วยงานภาครัฐและหอการค้าร่วมมือกันในการวางแผนด้านเศรษฐกิจ หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนอาจร่วมกันวางแผนและจัดทำโครงการให้มีความพร้อมสอดคล้องกับการพัฒนาการค้าชายแดน เช่น การสร้างย่านการค้าร่วมชายแดน พื้นที่ปลอดภาษี โดยรับฟังความคิดเห็นจากผู้ประกอบการและประชาชนทุกคนและให้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการค้าชายแดนอย่างเป็นระบบ

3.2.3 รัฐบาลควรเสริมสร้างขีดความสามารถของผู้ประกอบการการค้าชายแดนและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดนให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎระเบียบการค้าชายแดน การส่งเสริมการใช้สิทธิประโยชน์ทางการค้าระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 รัฐบาลไทยควรแก้ไขปัญหาอุปสรรคและสนับสนุนผู้ประกอบการในประเด็นที่ผู้ประกอบการมีความต้องการ เช่น การสร้างความสัมพันธ์อันดีกับประเทศเมียนมาและภาคธุรกิจเมียนมา การร่วมกันแก้ไขปัญหากฎระเบียบที่เป็นอุปสรรคต่อการทำธุรกิจ โดยเฉพาะในพื้นที่ชายแดนไทย-เมียนมาและพื้นที่เมืองชั้นใน เพื่อให้เกิดเวทีการผลักดันหรือร่วมเจรจาในประเด็นที่ผู้ประกอบการมีความเดือดร้อน ตลอดจนเป็นการอำนวยความสะดวกและลดขั้นตอนต่างๆ เช่น ลดต้นทุนการค้าการขนส่งข้ามแดน การพัฒนาสาธารณูปโภคร่วมกัน การลดขั้นตอนการขนส่งข้ามแดน การเชื่อมโยงภาคธุรกิจเข้าด้วยกัน เป็นต้น

1.2 รัฐบาลไทยควรสนับสนุนการพัฒนาสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานที่รองรับการพัฒนาการค้าชายแดนและการค้าระหว่างประเทศด้านจังหวัดตากให้มากและต่อเนื่อง รวมทั้งควรผลักดันส่งเสริมให้สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษตากด้วย เช่น การสร้างถนนทางหลวง การสร้างมอเตอร์เวย์ การสร้างรถไฟ การขยายเขตไฟฟ้าและประปา การพัฒนาถนนเชื่อมโยง การขุดอุโมงค์ทางหลวง การพัฒนาจุดพักจอดรถและจุดขนถ่ายสินค้า การขยายด่านศุลกากรให้มีจำนวนมากและมีศักยภาพสูงขึ้น การขยายด่านตรวจคนเข้าเมือง การขยายสถานีขนส่งโดยสาร การขยายสนามบินเพื่อการค้า การพาณิชย์และการท่องเที่ยว การตั้งศูนย์ตรวจสอบพืชผลทางการเกษตรชายแดน (Central Lap) นิคมอุตสาหกรรม ผังเมืองชายแดน ศูนย์พักและกระจายสินค้าข้ามแดน เป็นต้น

1.3 รัฐบาลไทยควรส่งเสริมและพัฒนาหน่วยงานภาครัฐให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส ยึดหลักธรรมาภิบาล ปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ประเทศ โดยเฉพาะยุทธศาสตร์ “การต่อยอด” ศักยภาพที่ดีของพื้นที่ชายแดน นโยบายหอการค้าไทยและสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย เช่นเดียวกับประเทศจีนที่มีต่อประเทศเมียนมา สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ประเทศไทย 4.0 โดยระบบราชการต้องเป็นที่พึ่งของประชาชน และนำเอาเทคโนโลยีระบบอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ เพื่อเสริมสร้างความเป็นสากลและสามารถนำไปสู่การแข่งขันในเวทีโลกได้ ยิ่งกว่านั้น ยังจะสามารถลดปัญหาที่เกิดขึ้นได้ เช่น การคอร์รัปชัน ความไม่โปร่งใสในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ การไม่มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ระบบการปฏิบัติงานที่ล้าสมัย การใช้ดุลพินิจเพื่อเบียดบังผลประโยชน์ส่วนตนของเจ้าหน้าที่บางกลุ่ม เป็นต้น ยิ่งกว่านั้นยังควรเป็นผู้สร้างโอกาสและเป็นที่พึ่งให้แก่ภาคเอกชนและผู้ประกอบการชายแดนได้อย่างแท้จริง

1.4 หน่วยงานภาครัฐควรจัดตั้งศูนย์ข้อมูลก่อนการลงทุนในประเทศเมียนมาและมีข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) ที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดนและการค้าในประเทศเมียนมา ส่งเสริมงบประมาณในการทำวิจัยมากกว่างบประมาณในการจัดอบรม เพื่อช่วยให้ผู้ประกอบการและนักลงทุนสามารถนำข้อมูลไปใช้ในการตัดสินใจทำธุรกิจได้อย่างถูกต้อง ครบถ้วน รวดเร็วและประสบความสำเร็จ รวมทั้งเชื่อมโยงข้อมูลดังกล่าวให้เข้าถึงง่าย สืบค้นง่ายและมีการประชาสัมพันธ์ให้มีการใช้ข้อมูลดังกล่าวได้จริง เช่น การทำฐานข้อมูลการค้าประเทศเมียนมา การเชื่อมโยงข้อมูลเข้าระบบอิเล็กทรอนิกส์หรือระบบออนไลน์

1.5 หน่วยงานภาครัฐควรมีการแก้ไขกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดน ให้มีความเป็นสากล ทันสมัยและสอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ชายแดน บริบทของพื้นที่และนโยบายของรัฐบาลไทย รวมทั้งกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับนโยบายการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในประเทศไทย เช่น กฎหมายการเข้าเมือง กฎหมายแรงงาน กฎหมายที่ดิน กฎหมายการเข้าเมือง กฎหมายศุลกากร กฎหมายผังเมือง กฎหมายการนำเข้าส่งออก กฎหมายภาษี เป็นต้น โดยกฎหมายดังกล่าวควรมีความเหมาะสมกับข้อเท็จจริงและความพร้อมของประเทศเพื่อนบ้านด้วย เช่น ประเทศเมียนมา ประเทศลาว ประเทศกัมพูชา ที่มักไม่มีความพร้อมในด้านต่างๆ ทำให้ผู้ประกอบการพบความลำบากในการปฏิบัติตามกฎระเบียบที่ประเทศไทยกำหนดขึ้น

1.6 หน่วยงานภาครัฐและผู้ประกอบการควรร่วมมือกันในการเสนอแนะนโยบายภาพรวมในการพัฒนาพื้นที่ชายแดนร่วมกันระดับมหภาคหรือข้อเสนอเชิงนโยบายในการพัฒนาพื้นที่ที่ส่งผลกระทบต่อการค้าชายแดนอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน เช่น เสนอให้รัฐบาลเร่งรัดการพัฒนาเครือข่ายระบบคมนาคมขนส่งและโลจิสติกส์ทางบก ทางทะเลและทางอากาศให้มีความเชื่อมโยงเป็นเส้นทางสายไหมในยุคใหม่ในภูมิภาคเอเชียใต้ (ไทย – เมียนมา – อินเดีย – ปากีสถาน – บังกลาเทศ) เสนอให้รัฐบาลยกระดับนครแม่สอดให้มีฐานะเป็นจังหวัดเพื่อเป็นศูนย์กลางการให้บริการของหน่วยงานภาครัฐในภาคตะวันตกของประเทศ การยกระดับศักยภาพของเขตเศรษฐกิจพิเศษตาก (TAK SEZs) ให้สนับสนุนการนำเข้า การส่งออก มีเขตปลอดภาษีชายแดน (TAK - Free Trade Area) ทำให้เกิดการค้าชายแดนลักษณะใหม่ๆ การเร่งรัดขยายถนนเป็นถนนพิเศษระดับภูมิภาคที่ส่งเสริมการขนส่งสินค้าขนาดใหญ่และสินค้าข้ามแดนได้อย่างสมบูรณ์แบบ การเร่งรัดการแก้ไขกฎหมายที่เป็นอุปสรรคต่อการค้าชายแดน การผลักดันให้มีการใช้ระบบการเงินที่เป็นสากลหรือระบบ

การเงินชายแดนที่ได้รับการยอมรับ การสร้างความร่วมมือระหว่างรัฐบาลต่อรัฐบาล การยกระดับจุดผ่อนปรนเป็นด่านชายแดนถาวร เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

2.1 หน่วยงานด้านความมั่นคงในพื้นที่ชายแดน ควรมองการประกอบธุรกิจว่ามีความสุจริตและถูกต้องตามกฎหมาย ไม่มองเป็นธุรกิจ “สีเทา” ที่ผิดกฎหมายเอาไว้ก่อน ซึ่งหากพิจารณาไม่ได้ว่าทำผิดกฎหมายควรสันนิษฐานว่าทำถูกต้องตามหลักกฎหมายสากลเอาไว้ก่อน การมองว่าผู้ประกอบการการค้าชายแดนเป็นผู้ไม่ทำตามกฎหมายเอาไว้ก่อน ทำให้ผู้ประกอบการไม่ได้รับความไว้วางใจกัน และบางครั้งได้รับการปฏิบัติที่ไม่เหมาะสม ซึ่งเป็นการบั่นทอนความตั้งใจในการประกอบธุรกิจและบั่นทอนความมั่นคงและเศรษฐกิจของประเทศไปด้วย

2.2 หน่วยงานด้านสังคมและด้านสาธารณสุข ควรหาแนวทางในการจัดระเบียบสังคมและควบคุมดูแลสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ชายแดนให้มีความเหมาะสมและไม่ก่อให้เกิดมลพิษ รวมทั้งข้อพิพาทต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นจากลักษณะความเป็นพื้นที่ชายแดน เช่น โรคติดต่อข้ามแดน มลพิษฝุ่นหมอกควัน การเผาป่า การทิ้งขยะ การก่อให้เกิดมลพิษ การทำลายสิ่งแวดล้อม การทำลายทรัพย์สินสาธารณะ การลักเล็กขโมยน้อย การโจรกรรม การจราจร การขายสินค้าผิดกฎหมาย เป็นต้น

2.3 หน่วยงานด้านการเกษตร ควรหาแนวทางในการควบคุม ตรวจสอบ และตรวจสอบการนำเข้าพืชผลทางการเกษตร ผลไม้ ผัก ดอกไม้ สัตว์ประเภทต่างๆ ฯลฯ อย่างเคร่งครัด เนื่องจากพื้นที่ชายแดนมีความใกล้ชิดอันเพียงพอข้ามแม่น้ำเมย บางฤดูกาลสามารถเดินข้ามได้โดยง่าย ทำให้อาเจนำพาหรือเป็นพาหนะนำเชื้อโรคต่างๆ เข้ามาในประเทศไทยได้ จึงมีการตรวจสอบโรค การป้องกันและควบคุมอย่างดี มีหน่วยงานเจ้าภาพในแต่ละเรื่องทำอย่างถูกต้องและได้มาตรฐาน อันจะส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการถึงความน่าเชื่อถือ คุณภาพสินค้าและมาตรฐานของสินค้าที่จะได้รับการยอมรับและสามารถทำการค้ากับประเทศเมียนมาได้อีกด้วย เช่น การจัดตั้งห้องปฏิบัติการในการตรวจสินค้าและพืชผลทางการเกษตรเพื่อให้ได้คุณภาพและไม่มีเชื้อโรคหรือสารตกค้างอันเป็นอันตรายต่อชีวิตของผู้บริโภคได้

2.4 หน่วยงานในพื้นที่ชายแดน ควรทำงานแบบบูรณาการความร่วมมือซึ่งกันและกันกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ใช้เจ้าหน้าที่จำนวนน้อยลง มีการใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานมากยิ่งขึ้น เพราะต่างอยู่ในพื้นที่เดียวกัน พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน และต้องอยู่ร่วมกันเช่นนี้ไปอีกยาวนาน การมีความร่วมมือกันย่อมสร้างพลังและโอกาสให้แก่ทุกภาคส่วนในพื้นที่ในการสร้างความเจริญก้าวหน้าให้แก่คนในพื้นที่ชายแดนร่วมกันได้ทุกหน่วยงาน ทั้งเรื่องความมั่นคงชายแดน เศรษฐกิจชายแดน รายได้ของคนชายแดน สาธารณสุขชายแดน โรคติดต่อชายแดน การศึกษาชายแดน เป็นต้น

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 การวิจัยครั้งต่อไปควรเลือกศึกษาผู้ประกอบการเฉพาะบางประเภทธุรกิจ เพื่อให้ได้ข้อมูลเฉพาะเชิงลึกและควรรศึกษาในเชิงกรณีศึกษา เพื่อนำข้อมูลไปใช้เป็นต้นแบบผู้ประกอบการ ซึ่งสามารถสร้างแรงบันดาลใจให้แก่ผู้ประกอบการรุ่นใหม่หรือผู้สนใจมองเห็นช่องทางในการเข้ามาเป็นผู้ประกอบการการค้าชายแดนได้ในอนาคต อันจะส่งผลดีต่อการจ้างแรงงาน สร้างโอกาสรายได้และคุณภาพชีวิตให้แก่คนชายแดนโดยภาพรวมได้ด้วย

3.2 เนื่องจากจังหวัดตากได้รับการประกาศเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษตาก จำนวน 14 ตำบลของอำเภอแม่สอด อำเภอแม่ระมาด และอำเภอบพพระ และอยู่ระหว่างการพัฒนาพื้นที่ของการนิคมแห่งประเทศไทย ทำให้เห็นได้ว่าพื้นที่ชายแดนไทย - เมียนมา จังหวัดตากยังมีแนวทางพัฒนาไปได้อีกไกลในอนาคต ดังนั้น การวิจัยครั้งต่อไปจึงควรนำเอาปัจจัยและศักยภาพของการพัฒนาตามนโยบายพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษมาใช้ร่วมในการศึกษา เช่น การศึกษากฎระเบียบที่ควรปรับเปลี่ยนหรือได้รับผลกระทบจากนโยบายการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดตาก การศึกษาภาพอนาคตของพื้นที่ชายแดนไทย - เมียนมา จังหวัดตากในอนาคต 20 ปี 30 ปี หรือ 50 ปี การศึกษาการจัดตั้งเขตปลอดภาษีในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดตาก การศึกษาการพัฒนาบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชายแดนอำเภอแม่สอด เป็นต้น

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

- ความร่วมมือการค้าและการลงทุน, สำนัก. แต้มต่อการค้าชายแดนไทย : เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน. กรุงเทพฯ : สำนักความร่วมมือการค้าและการลงทุน. 2557.
- ชวินทร์ ลีนะบรรจง. เศรษฐศาสตร์ที่ดิน. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2554.
- เซน น้อมศิริ. ปัญหาชายแดนไทย-พม่า. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง. 2544.
- รัตนา สายคณิต และ ชลลดา จามรกุล. เศรษฐศาสตร์เบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 6, กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552.
- เลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, สำนักงาน. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ.2561-2580 (ฉบับย่อ). กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2560.
- สภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสาม พ.ศ.2566-2570. กรุงเทพฯ : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2565.

วารสารและหนังสือพิมพ์

- ทิปดี ทัททกรณ์ และ ชีระวัฒน์ จันทิก. “การสร้างผู้ประกอบการรุ่นใหม่ในยุคไทยแลนด์ 4.0”, RMUTT Global Business and Economics Review. 12 (2). ธันวาคม 2560. หน้า 107-122.
- นวนิทย์ เอมเอก อาคม ใจแก้ว และอนิวัช แก้วจำนงค์. “สมรรถนะผู้ประกอบการการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย เพื่อรองรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน”, วารสารสหวิทยาการวิจัย : ฉบับบัณฑิตศึกษา. 1(2), กรกฎาคม-ธันวาคม 2555. หน้า 45-54.
- พิไลวรรณ ประกอบผล. เศรษฐศาสตร์ผู้บริโภค. กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและวิทยาศาสตร์, สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า วิทยาเขตเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, 2526.
- ภัสสิมนต์ เตชะทวีวัฒน์และคณะ. “สภาพปัญหาเขตเศรษฐกิจพิเศษ กลยุทธ์การบริหารงานกลไกสนับสนุนและการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดตาก”, Journal of MCU Nakhondhat. 6(10), December. 2562.
- รัชพล จอมไทรคุป และ วัชรพงษ์ อินทรวงศ์. “ความหมายและแนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้ประกอบการ”. วารสารศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ. หน้า 249-286, มปป.

- ลาวัญญ์ พงษ์สุวรรณศิริและอุษณีย์ พรหมศรียา. “รูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจการค้าชายแดน กรณีศึกษาเมืองสุโขทัย-ลก จังหวัดนราธิวาส เมืองต้นแบบการค้าชายแดนระหว่างประเทศ”, วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. 40(2), มีนาคม-เมษายน 2564. หน้า 65-79.
- วิจัยกสิกรไทย, ศูนย์. “เขตเศรษฐกิจพิเศษ โอกาสทองของ SME ไทย”, วารสาร K SME Analysis ธนาคารกสิกรไทย. 2559.
- วีรวิชัย ปิยนนทศิลป์. “การพัฒนาพื้นที่ชายแดน เพื่อการค้าการลงทุนและการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน”, วารสารมหาวิทยาลัยพายัพ. 27(2), กรกฎาคม-ธันวาคม 2560. หน้า 1-13.
- วีระยุทธ ทนทาน. “แนวทางการส่งเสริมสมรรถนะการทำธุรกิจของผู้ประกอบการการค้าชายแดน ไทย-ลาว ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพื่อรองรับการบูรณาการประชาคมอาเซียน”, Naresuan University Journal: Science and Technology (NUJST). 20(2), พฤษภาคม-สิงหาคม 2012. หน้า 67-77.

วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย เอกสารวิจัย

- ชัยรัตน์ วิเชียร. “บทบาทหน้าที่หอการค้าจังหวัดตากต่อผู้ประกอบการชายแดนอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เพื่อพัฒนาความสามารถทางการแข่งขัน ณ ด้านพรมแดนถาวรแม่สอด จังหวัดตาก”. การศึกษาค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต กลุ่มวิชาการจัดการ, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, 2563.
- บุญเลิศ มหาวิเศษศิลป์. “แนวทางการกำหนดรูปแบบการพัฒนาศักยภาพเชิงรุกการค้าชายแดนไทย-เมียนมาร์”. เอกสารวิจัยส่วนบุคคล, วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2557.
- ปมินภรณ์ ไต่ถอม. “ผลกระทบของการค้าชายแดนไทย-พม่าต่อความมั่นคงแห่งชาติ”. การค้นคว้าอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองและการปกครอง, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2545.
- ปุ่น เทียงบูรณธรรม. “การศึกษาเบื้องต้นเพื่อเตรียมรองรับการพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวเส้นทางระเบียงเศรษฐกิจตะวันตก-ตะวันออก กรณีโลจิสติกส์ด้านการค้าชายแดนและการค้าผ่านแดน”. รายงานวิจัย, สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), 2550.
- พนิดา วิไลวงศ์. “แนวทางในการพัฒนาผู้ประกอบการด้านการค้าชายแดนในอำเภอเชียงของจังหวัดเชียงราย”. การค้นคว้าอิสระปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (บริหารธุรกิจ), มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง, 2553.
- รณรงค์ เส็งเอี่ยม. “ปัญหาการค้าชายแดนของจังหวัดตาก”. การค้นคว้าแบบอิสระ ปริญญา เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2550.
- รัชจรินทร์ พรชัยวิเศษกุลและคณะ. “การศึกษาวิจัยคุณลักษณะของผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จ”. รายงานเสนอต่อสถาบันพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. กรุงเทพฯ : มปท., 2546.

ระดม สรรพพันธุ์. “บทบาทของหอการค้าจังหวัดตากต่อการค้าชายแดนไทย-พม่า”. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองและการปกครอง, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2535.

สุเทพ นุ่มสาย. “ผลกระทบและการปรับตัวของชุมชนและสังคมเมืองชายแดนในเขตภาคเหนือต่อนโยบายประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน : กรณีศึกษาเมืองชายแดนจังหวัดเชียงรายและจังหวัดตาก”. งานวิจัย, สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2558.

วิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, สถาบัน. รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการจัดทำมาตรการส่งเสริมและเพิ่มศักยภาพวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในพื้นที่ชายแดน. สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.). 2558.

สัมภาษณ์

เฉลิมวัฒน์ ตริรัตน์วัฒนา. รองประธานหอการค้าจังหวัดตาก. สัมภาษณ์. 3 มิถุนายน 2566.

บรรพต ก่อเกียรติเจริญ. ที่ปรึกษากิตติมศักดิ์หอการค้าจังหวัดตาก. สัมภาษณ์. 3 มิถุนายน 2566.

กฎหมาย

“ประกาศเรื่องแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ.2566-2570)”, ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 139 ตอนพิเศษ 258 ง, 1 พฤศจิกายน 2565, หน้า 1.

“ประกาศเรื่องยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ.2561-2580)”, ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 135 ตอน 82 ก 13 ตุลาคม 2561, หน้า 1-71.

เอกสารไม่ตีพิมพ์

จังหวัดตาก, สำนักงาน. ศูนย์อำนวยการขับเคลื่อนเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก. รายงานความก้าวหน้าการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ประจำปีเดือนกรกฎาคม พ.ศ.2565.

เชิญ ไกรนรา. การศึกษาการพัฒนาและการบริหารจัดการเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนในต่างประเทศ. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2555.

ส่งเสริมการค้าชายแดนไทย-เมียนมา จังหวัดตาก, ศูนย์. รายงานการค้าชายแดนไทย-เมียนมา ด้านอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก, 2565.

หอการค้าจังหวัดตาก. ข้อมูลผู้ประกอบการชายแดนที่ดำเนินการอยู่. เอกสารเย็บเล่ม, 2566.

อุตสาหกรรมจังหวัดตาก, สำนักงาน. แผนปฏิบัติการด้านการพัฒนาอุตสาหกรรมจังหวัดตาก ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2566.

ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

การค้าต่างประเทศ, กรม. “ข้อมูลการค้าชายแดนและผ่านแดน ปี 2565 (ม.ค.-ธ.ค.)”. (ออนไลน์).

เข้าถึงได้จาก : <https://www.dft.go.th/bts/trade-report>, 2566.

ด่านศุลกากรแม่สอด. “สถิติการนำเข้า-ส่งออก”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : http://www.maesot.customs.go.th/list_strc_download.php?ini_content=statistic_and_report_180205_01&lang=th&left_menu=menu_statistics_report, 2566.

สรุปย่อ

ลักษณะวิชา การเศรษฐกิจ

เรื่อง แนวทางการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการการค้าชายแดนไทย-เมียนมา จังหวัดตาก

ผู้วิจัย นายประเสริฐ จิ่งกิจรุ่งโรจน์ หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 65

ตำแหน่ง ประธานอาวุโสหอการค้าจังหวัดตาก

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561-2580) เป็นแนวทางการพัฒนาประเทศไทยระยะยาวเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาของทุกภาคส่วนให้ขับเคลื่อนไปในทิศทางเดียวกันและทำให้ประเทศไทยพัฒนาไปสู่อนาคตที่พึงประสงค์ตามวิสัยทัศน์ประเทศไทยว่า “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” และยังกำหนดยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันไว้เป็นการเฉพาะโดยมีเป้าหมายสำคัญในการยกระดับประเทศไทยให้เป็นประเทศพัฒนาแล้ว เศรษฐกิจเติบโตอย่างมีเสถียรภาพและยั่งยืน รวมทั้งมีขีดความสามารถในการแข่งขันที่สูง (ประกาศเรื่องยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ.2561-2580), 2561) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ.2565-2570) ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อพลิกโฉมประเทศไทยสู่ “สังคมก้าวหน้า เศรษฐกิจสร้างมูลค่าอย่างยั่งยืน” (ประกาศเรื่องแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ.2566-2570), 2565)

ยิ่งกว่านั้น ประเทศไทยยังได้กำหนดเป้าหมายหลักของการพัฒนาสำหรับพื้นที่ชายแดน จึงมีหมุดหมายที่สำคัญที่ต้องการให้บรรลุ ได้แก่ หมุดหมายที่ 5 ไทยเป็นประตูการค้าการลงทุนและจุดยุทธศาสตร์ทางโลจิสติกส์ที่สำคัญของภูมิภาค ความได้เปรียบด้านภูมิรัฐศาสตร์และศักยภาพทางเศรษฐกิจของประเทศไทย และแนวโน้มการขับเคลื่อนเศรษฐกิจบนความปกติใหม่ภายใต้แนวคิดภูมิภาคนิยม และด้านสังคม คือ สังคมแห่งโอกาสและความเสมอภาค หมุดหมายที่ 7 ไทยมี SMEs ที่เข้มแข็ง มีศักยภาพสูง และสามารถแข่งขันได้ โดยเพิ่มโอกาสและเร่งพัฒนาศักยภาพของ SMEs ให้สามารถใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการดำเนินธุรกิจตลอดกระบวนการและสามารถปรับตัวสู่ธุรกิจใหม่ที่มีแนวโน้มความต้องการมากขึ้นและสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศ

จังหวัดตากเป็นพื้นที่ชายแดนฝั่งตะวันตกสำคัญเชื่อมโยงประเทศไทยและประเทศเมียนมา ด้านการค้าชายแดน พบว่า มีมูลค่าการค้าชายแดนสูงสุดของประเทศถึง 107,485 ล้านบาท ในปีพ.ศ.2564 (ด่านศุลกากรจังหวัดตาก, 2565) ในปีพ.ศ. 2565 เดือนมกราคมถึงกันยายน มีมูลค่าการส่งออกรวม 81,317 ล้านบาท (ศูนย์ส่งเสริมการค้าชายแดนไทย-เมียนมา จังหวัดตาก, 2565) จากการสำรวจเบื้องต้น พบว่า ผู้ประกอบการการค้าชายแดนยังมีศักยภาพในการประกอบธุรกิจจำกัด มีปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการจำนวนมาก ทั้งการเปลี่ยนแปลงการเมืองในประเทศเมียนมา สงครามชนกลุ่มน้อย สถานการณ์การระบาดของโรคโควิด การรุกคืบของทุนจีนในประเทศเพื่อนบ้าน

รอบชายแดนประเทศไทย ความเคลื่อนไหวของประเทศที่ทรงอิทธิพลที่มีต่อภูมิภาคนี้ ต่อประเทศไทย และประเทศเมียนมา รวมถึงการเปลี่ยนแปลงในมิติด้านต่างๆ ทั้งแบบฉับพลันและต่อเนื่อง ส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการการค้าชายแดนส่วนใหญ่ต้องปรับตัว เพื่อลดการขาดทุน ปิดกิจการ เพื่อความอยู่รอด และพยายามหาแนวทางการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขัน พื้นฟูกิจการ และมองหาโอกาสใหม่ๆ เพื่อให้อยู่รอดและเติบโตต่อไป สามารถขับเคลื่อนเศรษฐกิจและการพัฒนาประเทศให้เป็นไปตามที่รัฐบาลได้วางยุทธศาสตร์ชาติ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมต่อไป

ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะหัวหน้าหน่วยงานภาคเอกชนในพื้นที่ชายแดนจังหวัดตาก จึงมีความสนใจศึกษาว่าผู้ประกอบการการค้าชายแดนไทย-เมียนมามีแนวทางในการประเมินและพัฒนาศักยภาพในการแข่งขันทางการค้ามากน้อยเพียงใด มีปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการการค้าชายแดน และควรมีการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการดังกล่าวอย่างไรบ้าง จึงได้ทำการศึกษาวิจัยในเรื่องนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์ศักยภาพของผู้ประกอบการการค้าชายแดนไทย-เมียนมา จังหวัดตาก
2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการการค้าชายแดนไทย-เมียนมา จังหวัดตาก
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการการค้าชายแดนไทย-เมียนมา จังหวัดตาก

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

- 1.1 สถานการณ์ศักยภาพของผู้ประกอบการการค้าชายแดนไทย-เมียนมา จังหวัดตาก
- 1.2 ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการการค้าชายแดนไทย-เมียนมา
- 1.3 แนวทางการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการการค้าชายแดนไทย-เมียนมา จังหวัดตาก

2. ขอบเขตด้านประชากร

- 2.1 ผู้ประกอบการการค้าชายแดนไทย-เมียนมาจากการขึ้นทะเบียนจุดผู้ประกอบการการค้าชายแดนของหอการค้าจังหวัดตาก ปีพ.ศ.2565 และทะเบียนผู้ประกอบการของกรมพัฒนาธุรกิจจังหวัดตาก
- 2.2 ผู้บริหาร/ผู้แทนหน่วยงานภาคเอกชนและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดนไทย-เมียนมา
- 2.3 ประชาชนที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดนไทย-เมียนมา จังหวัดตาก

3. ขอบเขตด้านเวลา

ระยะเวลาในการวิจัยครั้งนี้ มีระยะเวลา 8 เดือน ตั้งแต่ วันที่ 1 พฤศจิกายน 2565 จนถึงวันที่ 31 พฤษภาคม 2566

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ กำหนดวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1.1 ข้อมูลทุติยภูมิ เก็บรวบรวมจากเอกสาร งานวิจัย เอกสารหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ฐานข้อมูลออนไลน์ และเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น รายงานประจำปีหน่วยงาน บทความ วิชาการ บทความวิจัย ข้อมูลสถิติการค้าชายแดน ข้อมูลการพัฒนาการค้าชายแดน ข้อมูลผู้ประกอบการการค้าชายแดน ข้อมูลรายงานผลการดำเนินงานต่างๆ เป็นต้น

1.2 ข้อมูลปฐมภูมิ เก็บรวบรวมจากการสำรวจ โดยใช้การสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้ประกอบการ ผู้แทนหน่วยงานภาครัฐ/ภาคเอกชน และประชาชนที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดน

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ จะใช้การวิเคราะห์เนื้อหา จัดกลุ่มและลำดับของข้อมูลตามประเด็นที่ตรงหรือเกี่ยวข้องกันเป็นสำคัญ

3. การนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยทำการนำเสนอข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยการเรียงข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ นำเสนอเป็นความเรียง

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 สถานการณ์ศักยภาพของผู้ประกอบการการค้าชายแดนไทย-เมียนมา จังหวัดตาก ได้แก่

1. ผู้ประกอบการการค้าชายแดนมีศักยภาพสูงและเลือกประกอบธุรกิจที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคเมียนมา โดยผู้ประกอบการชายแดนส่วนใหญ่ประกอบธุรกิจ ด้านการส่งออกสินค้า (อุปโภคบริโภค)

2. ผู้ประกอบการการค้าชายแดนสามารถเลือกที่ตั้งการประกอบธุรกิจได้เหมาะสมและสอดคล้องกับการทำธุรกิจ

3. ผู้ประกอบการการค้าชายแดนสามารถมองเป็นสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ชายแดนเป็นโอกาสในการสร้างธุรกิจมากกว่าปัญหาหรืออุปสรรค และคอยศึกษาและแก้ไขปัญหาจากความล้มเหลวที่ผ่านมา

4. ผู้ประกอบการการค้าชายแดนมีความสามารถในการเรียนรู้และเข้าสู่ตลาดได้อย่างรวดเร็วในเวลาอันเหมาะสม ทำให้เกิดช่องว่างให้ผู้ประกอบการชายแดนที่สามารถจัดหาสินค้าได้อย่างรวดเร็ว ส่งให้เกิดโอกาสทางการค้าแก่ผู้ประกอบการการค้าชายแดน

5. ผู้ประกอบการการค้าชายแดนมีความสามารถในการนำเอาจุดแข็งของตนเองไปพัฒนาต่อยอดและสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้ประกอบการ รวมทั้งการสร้างเครือข่ายผู้ประกอบการขึ้นมาเพื่อสานต่อและต่อยอดธุรกิจ

6. ผู้ประกอบการการค้าชายแดนมีความสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารจากภายนอกทั้งภายในประเทศไทยและในประเทศเมียนมาได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว ทำให้สามารถเสริมสร้างทักษะ ความรู้และความสามารถ รวมทั้งเครือข่ายในการทำธุรกิจได้อย่างกว้างขวาง

7. ผู้ประกอบการการค้าชายแดนมีการรวมกลุ่มกันอย่างเหนียวแน่น ทั้งในกลุ่มสมาชิกหอการค้าจังหวัด และกลุ่มที่ไม่เป็นสมาชิกหอการค้าจังหวัด มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร มีการจัดตั้งและหลอมรวมกับกลุ่มอื่นในหอการค้าจังหวัด

8. ผู้ประกอบการการค้าชายแดนมีความสัมพันธ์อันดีและเข้มแข็งกับผู้ประกอบการเมียนมาอย่างยาวนาน ทำให้สามารถทำธุรกิจกับภาคธุรกิจได้

9. ผู้ประกอบการการค้าชายแดนสามารถยอมรับความเสี่ยงและความล้มเหลวที่อาจเกิดขึ้นได้มากกว่าผู้ประกอบการโดยทั่วไปหรือผู้ประกอบการที่มาจากนอกพื้นที่

ผลการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการการค้าชายแดนไทย-เมียนมา จังหวัดตาก ได้แก่

1. ปัจจัยด้านความสงบเรียบร้อยในประเทศเมียนมา ส่งผลกระทบโดยตรงต่อการค้าชายแดนเพราะไม่สามารถส่งสินค้าไปขายได้

2. ปัจจัยด้านกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องยังไม่มีความเป็นสากล และไม่รองรับการปฏิบัติงานในพื้นที่ชายแดนและการค้าชายแดน ยิ่งกว่านั้นยังมีหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการนำเข้าและส่งออกสินค้า

3. ปัจจัยด้านบุคลากรภาครัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐมีจำนวนไม่เพียงพอต่อปริมาณงาน การใช้ดุลพินิจในการปฏิบัติงาน ไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ส่งผลต่อความโปร่งใสและล่าช้าในการปฏิบัติงาน การทำงานขาดความต่อเนื่อง และส่งผลต่อผู้มาติดต่องาน

4. ปัจจัยประสิทธิภาพในการให้บริการ เนื่องจากเจ้าหน้าที่มีน้อย ขาดความเข้าใจในกฎระเบียบต่างๆ ทำให้การให้บริการขาดประสิทธิภาพ เกิดความล่าช้า

5. ปัจจัยด้านโครงสร้างพื้นฐาน การขนส่งทางบกมีสภาพถนนและการจราจรค่อนข้างแออัดโดยเฉพาะบางช่วงเวลาและช่วงเวลาที่มีการซ่อมและสร้างถนนใหม่ ทำให้เกิดอุบัติเหตุเสียชีวิตและทรัพย์สินเป็นอันมาก การขนส่งทางท่าเรือมีพื้นที่แออัดมาก มีลักษณะเป็นท่าข้ามธรรมชาติตามลำน้ำเมย จึงเป็นอุปสรรคต่อการก่อสร้างหรือต่อเติมให้เป็นมาตรฐาน ด้านศุลกากรยังมีน้อยไม่เพียงพอต่อปริมาณสินค้าผ่านแดน ไม่สะดวกต่อการเดินทางของเจ้าหน้าที่และผู้ประกอบการ

6. ปัจจัยด้านการบริหารจัดการชายแดน หน่วยงานภาครัฐตั้งอยู่ในพื้นที่จำนวนมาก โดยหน่วยงานดังกล่าวยึดภารกิจหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายของตนเองเป็นหลัก ทำให้ไม่มีการบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน บางครั้งการทำงานขัดแย้งกันเองระหว่างข้อกฎหมายของแต่ละแห่ง

7. ปัจจัยด้านการพัฒนาผู้ประกอบการ ผู้ประกอบการชายแดนขาดการส่งเสริมและพัฒนาความรู้เรื่องกฎหมาย เทคนิคการประกอบการแบบใหม่ เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อเสริมให้สามารถแข่งขันทั้งในประเทศและต่างประเทศ

8. ปัจจัยด้านการเสริมสร้างเครือข่ายการค้า เกิดการขาดเครือข่ายและความสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการกันเอง ผู้ประกอบการไทยกับผู้ประกอบการเมียนมา และผู้ประกอบการกับหน่วยงานภาครัฐ

9. ปัจจัยด้านระบบการเงินในประเทศเมียนมา ภาคการเงินในประเทศเมียนมายังมีข้อจำกัดอีกมาก เนื่องจากธนาคารพาณิชย์ในประเทศเมียนมายังผูกขาดโดยรัฐบาล และฐานะของธนาคารไม่เป็นที่ยอมรับของนานาชาติ ระบบการเงินจึงไม่มีเสถียรภาพ

10. ปัจจัยด้านเจ้าหน้าที่เมียนมาปฏิบัติงานไม่มีประสิทธิภาพ มีการเปลี่ยนเจ้าหน้าที่บ่อย มีการเรียกเก็บเงินรายทางเป็นจำนวนมาก

ผลการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 แนวทางพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการการค้าชายแดนไทย-เมียนมา จังหวัดตาก ได้แก่

1. แนวทางพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันจากปัจจัยภายใน

1.1 ผู้ประกอบการควรศึกษากฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดนภาพรวมและสินค้าตามประเภทที่ผู้ประกอบการดำเนินการอยู่

1.2 ผู้ประกอบการควรมีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกหรือธุรกิจที่ไม่ใช่สมาชิกของหอการค้า เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลและเกิดการรวมกลุ่มของธุรกิจที่เกี่ยวข้องกัน

1.3 ผู้ประกอบการควรนำเสนอความต้องการข้อมูลที่ส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือด้านเศรษฐกิจของผู้ประกอบการให้เกิดขึ้น อีกทั้งยังควรถ่ายทอดความต้องการดังกล่าวให้แก่หน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานภาคเอกชนอื่นๆ

1.4 ผู้ประกอบการควรมีการรวมกลุ่มในการหาช่องทางส่งเสริมผู้ประกอบการไทยด้วยกันเองในการเข้าถึงตลาดการค้าชายแดนและการค้าในเมืองชั้นในของประเทศเมียนมาหรือประเทศเพื่อนบ้านอื่นๆ

1.5 ผู้ประกอบการควรร่วมมือในการการสร้างอำนาจในการเจรจาต่อรองกับหน่วยงานอื่นๆ ในการเสริมสร้างขีดความสามารถของผู้ประกอบการและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดนในแต่ละระดับของบุคลากร

1.6 ผู้ประกอบการควรนำเอาเทคโนโลยีที่พัฒนามาปรับใช้และช่วยในการประกอบการธุรกิจ เพื่อให้การประกอบการมีประสิทธิภาพมากขึ้น สร้างผลิตภาพและมูลค่าเพิ่มให้แก่สินค้าและบริการ และรายได้ให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน

2. แนวทางพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันจากปัจจัยภายนอก

2.1 หน่วยงานภาครัฐและหอการค้าจังหวัด ควรให้การส่งเสริมผู้ประกอบการการค้าชายแดนให้มีความพร้อมในการเข้าไปประกอบการในประเทศเมียนมา รวมทั้งมีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกหรือธุรกิจที่ไม่ใช่สมาชิกกับหอการค้าเองในเขตพื้นที่ต่างอำเภอ

2.2 หน่วยงานภาครัฐและหอการค้าร่วมร่วมมือกันในการวางแผนด้านเศรษฐกิจ หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนอาจร่วมกันวางแผนและจัดทำโครงการให้มีความพร้อมสอดคล้องกับการพัฒนาการค้าชายแดน เช่น การสร้างย่านการค้าร่วมชายแดน พื้นที่ปลอดภาษี โดยรับฟังความคิดเห็นจากผู้ประกอบการและประชาชนทุกคนและให้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการค้าชายแดนอย่างเป็นระบบ

2.3 รัฐบาลควรเสริมสร้างขีดความสามารถของผู้ประกอบการการค้าชายแดนและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดนให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎระเบียบการค้าชายแดน การส่งเสริมการใช้สิทธิประโยชน์ทางการค้าระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 รัฐบาลไทยควรเข้ามาแก้ไขปัญหาอุปสรรคและสนับสนุนผู้ประกอบการ ในประเด็นที่ผู้ประกอบการมีความต้องการ เช่น การสร้างความสัมพันธ์อันดีกับประเทศเมียนมาและภาคธุรกิจเมียนมา การร่วมกันแก้ไขปัญหากฎระเบียบที่เป็นอุปสรรคต่อการทำธุรกิจ เพื่อให้เกิดเวทีการผลักดันหรือร่วมเจรจาในประเด็นที่ผู้ประกอบการมีความเดือดร้อน

1.2 รัฐบาลไทยควรสนับสนุนการพัฒนาสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวก พื้นฐานที่รองรับการพัฒนาการค้าชายแดนและการค้าระหว่างประเทศด้านจังหวัดตากให้มากและต่อเนื่อง

1.3 รัฐบาลไทยควรส่งเสริมและพัฒนาหน่วยงานภาครัฐให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส ยึดหลักธรรมาภิบาล ปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ประเทศ โดยเฉพาะยุทธศาสตร์ “การต่อยอด” ศักยภาพที่ดีของพื้นที่ชายแดน นโยบายหอการค้าไทยและสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย และยุทธศาสตร์ประเทศไทย

1.4 หน่วยงานภาครัฐควรมีข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดนและการค้าในประเทศเมียนมา เพื่อช่วยให้ผู้ประกอบการและนักลงทุนสามารถนำข้อมูลไปใช้ในการตัดสินใจทำธุรกิจได้อย่างถูกต้อง ครบถ้วน และรวดเร็ว

1.5 หน่วยงานภาครัฐควรมีการแก้ไขกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดน ให้มีความเป็นสากล ทันสมัยและสอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ชายแดน บริบทของพื้นที่และนโยบายของรัฐบาลไทย

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

2.1 หน่วยงานด้านความมั่นคงในพื้นที่ชายแดน ควรมองการประกอบธุรกิจว่ามีความสุจริตและถูกต้องตามกฎหมาย ไม่มองเป็นธุรกิจ “สีเทา” ที่ผิดกฎหมายเอาไว้ก่อน

2.2 หน่วยงานด้านสังคมและด้านสาธารณสุข ควรหาแนวทางในการจัดระเบียบสังคมและควบคุมดูแลสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ชายแดนให้มีความเหมาะสมและไม่ก่อให้เกิดมลพิษ

2.3 หน่วยงานด้านการเกษตร ควรหาแนวทางในการควบคุม ตรวจสอบและตรวจสอบการนำพืชผลทางการเกษตร ผลไม้ ผัก ดอกไม้ สัตว์ประเภทต่างๆ ฯลฯ อย่างเคร่งครัด

2.4 หน่วยงานในพื้นที่ชายแดน ควรทำงานแบบบูรณาการความร่วมมือซึ่งกันและกันกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรเลือกศึกษาผู้ประกอบการเฉพาะบางประเภทธุรกิจ เพื่อให้ได้ข้อมูลเฉพาะเชิงลึกและควรศึกษาในเชิงกรณีศึกษา เพื่อนำข้อมูลไปใช้เป็นต้นแบบผู้ประกอบการ

3.2 ควรศึกษาว่านโยบายการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจะมีผลต่อการค้าชายแดนในมิติใดได้บ้าง เช่น การศึกษาภาวะเปรียบเทียบที่ควรจะปรับเปลี่ยนหรือได้รับผลกระทบจากนโยบายการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดตาก การศึกษาสภาพอนาคตของพื้นที่ชายแดนไทย-เมียนมา จังหวัดตากในอนาคต 20 ปี 30 ปี หรือ 50 ปี การศึกษาการจัดตั้งเขตปลอดภาษีในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดตาก เป็นต้น